

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ การสื่อสารในการพัฒนาประชาคมตำบลเพียง

โดย

นางสาวอรุณวรรณ นาศรี และคณะ

ผู้สนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ฝ่ายชุมชน(ฝ่าย 4)

สัญญาเลขที่ RDG4640004

คณะนักวิจัย

นางสาวอรุณิวรรณ นาศรี

นางสาวสิริส กัมเจียง

นายสุธิ ดำคง

ที่ปรึกษาโครงการ

อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย

คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์

คำนำ

โดยนัยทางประวัติศาสตร์ ตรังอาจเป็นดินแดนแรกของพื้นที่ ที่ต่อมาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ที่ “เมล็ดพันธุ์พุทธะ” ได้ข้ามทะเลกว้างมาสัมผัสแผ่นดินแห่งนี้ กระทั่งแผ่ขยายแตกดอกงอกงามให้ประเทศไทย เป็นแดนหลักของพุทธศาสนามาจวบจนปัจจุบัน .....

นับเนื่องตั้งแต่ “เมล็ดพันธุ์” ยางพาราเม็ดแรก ได้หยั่งรากลงบนแผ่นดินตรัง โดยการนำมาของเจ้าผู้ครองเมืองในครั้งนั้น จนกระทั่งแพร่พันธุ์เติบโต เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของภาคใต้และประเทศ ผ่านช่วงขึ้นลงผันผวนหลายครั้ง ทว่าก็ยังยืนหยัดมาถึงปัจจุบัน

ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2500 “เมล็ดพันธุ์” สังคมนิยมสากล ที่เดินทางมาถึงแผ่นดินตรังก่อนหน้าได้ระยะหนึ่งเริ่มแตกโตงดงาม เมื่อปัจจัยสังคมการเมืองภายในประเทศเหมาะสมก็แพร่สะพัดขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว กระทั่งหญ้าที่ขยายพันธุ์รวดเร็วยิ่งชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อทางการว่าหญ้าขจรจบ ได้ถูกคนพื้นถิ่นเรียกว่า “หญ้าคอมฯ” แม้พืชพันธุ์สังคมนิยมได้ถึงกาลเหี่ยวเฉาลงระยะต่อมา ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ แต่ก็ยังส่งทอดมรดก “จิตสาธารณะ” แก่คนตรังไว้เป็น “ทุนทางสังคม” จวบจนปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2525 กระแสการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกสากลอีกชนิดหนึ่ง ได้เอื้อ “เมล็ดพันธุ์ทางสังคม” มาให้แก่ตรัง นั่นคือ “องค์กรพัฒนาเอกชน” นี่เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ “ดินดี” ของตรัง ได้ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนเติบโตรวดเร็ว ส่งผลดีต่อสังคมตรัง และยังแพร่พันธุ์ไปทั่วภาคใต้ในเวลาต่อมา

ปี พ.ศ. 2540 ขณะองค์กรพัฒนาเอกชนเติบโตเป็นไม้ใหญ่ในทางสังคม สังคมตรังก็ได้รับ เมล็ดพันธุ์ทางสังคมจากกระแสสากลอีกครั้ง นั่นคือ “แนวคิดประชาสังคม” และแน่นอนที่พืชพันธุ์นี้ได้เติบโตงอกงามอย่างรวดเร็ว เหมือนพืชพันธุ์รุ่นก่อน ๆ ยืนหยัดขึ้นเป็น “ประชาคมทับเที่ยง” ในที่สุด โดยยังได้เป็นที่เรียนรู้ของนักประชาสังคมทั่วภาคใต้หลาย ๆ ครั้ง อีกด้วย แต่ประชาคมทับเที่ยง จะยั่งยืนหรือไม่.....

ผู้วิจัยสงสัยใคร่รู้ว่า มีเหตุปัจจัยใดที่ได้เอื้อให้ประชาคมทับเที่ยงได้หยั่งรากเติบโตขึ้นได้ ได้ผ่านขั้นตอนพัฒนาการแต่ละช่วงได้อย่างไร มีกระบวนการของระบบอย่างไร และจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต จึงได้อุทิศทุ่มเทต่อการวิจัยในครั้งนี้เท่าที่สามารถ

ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ที่สนับสนุนให้เกิดการวิจัยขึ้นนี้ ขอบพระคุณทีมประสานการวิจัย รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ รศ.ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เป็นที่ปรึกษาคอยดูแลเอาใจใส่ผู้วิจัยเสมอมา ขอบพระคุณ อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ผู้ชี้แนะแนวทางปูพื้นฐานความคิด เอื้ออำนวยช่วยเหลือทุกอย่างตลอดการวิจัย ขอบพระคุณ อ.สมเจตนา มณีโมไนย อ.เปลื้อง คงแก้ว คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ คุณชัยพร จันทรหอม คุณประภาส โรจนพิทักษ์ คุณชาลี กางอิม และผู้หลักผู้ใหญ่ แก่นนำประชาคมทับเที่ยงท่านอื่น ๆ ที่มีได้เอื้อนาม ซึ่งได้กรุณาให้ข้อมูล คำติชมที่มากประโยชน์ตลอดการวิจัยนี้

งานวิจัยนี้ แม้อาจยังไม่สมบูรณ์สูงสุด ประเด็นที่มีคุณค่าหลายประการอาจยังไม่ได้ถูกกล่าวถึงไว้ใน
การวิจัย กระนั้นผู้วิจัยก็คาดหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาคมทั้บเพียงในการนำไปปรับใช้กับ
งานของประชาคม เป็นประโยชน์กับประชาคมทั้งหลายในแหล่งอื่น ๆ ในฐานะความรู้ที่จะช่วยเสริมการทำงาน
และเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจกิจกรรมทางสังคมทั่วไป สำหรับสิ่งที่ยังขาดหรือไม่สมบูรณ์ คงเป็นภารกิจแก่
ผู้เฝ้ารู้ในอนาคต ที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

อรุณีวรรณ นาศรี

หัวหน้าโครงการวิจัย การสื่อสารในการพัฒนาประชาคมทั้บเพียง

ในนามคณะผู้วิจัย

สารบัญ

ตอน/บท	หน้า
บทคัดย่อ	1
<u>ตอนที่ 1</u>	5
<u>ที่มาและความสำคัญของโครงการ</u>	
บทที่ 1 ที่มาของโครงการ	6
1.ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	6
2.วัตถุประสงค์การวิจัย	10
3.ระเบียบวิธีวิจัย	11
4.นิยามศัพท์การวิจัย	24
5.กรอบการวิจัย	28
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	29
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแบบแผนทางความคิดของบุคคล	30
แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการรวมตัวของบุคคลและกลุ่มบุคคล	32
แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการสื่อสาร	42
แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการระบบของการรวมตัว	48
<u>ตอนที่ 2</u>	52
<u>ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัย</u>	
บทที่ 3 ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ของจังหวัดตรังและเมืองทับเที่ยง	53
1.ข้อมูลพื้นฐานเมืองตรัง	53
2.ข้อมูลพื้นฐานเมืองทับเที่ยงศูนย์กลางสังคม วัฒนธรรม และการสื่อสาร ของเมืองตรัง	62
<u>ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง</u>	66

บทที่ 4 ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง	67
ปัจจัยวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของคนทับเที่ยง	68
ปัจจัยสถานการณ์ที่เหมาะสม	76
ปัจจัยกลุ่มกิจกรรมทางสังคมก่อนเกิดประชาคมทับเที่ยง	80
ปัจจัยบุคคล และพันธมิตรสำคัญ	88
 ตอนที่ 4 พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง	100
 บทที่ 5 ประชาคมทับเที่ยงในช่วงก่อรูปรวมตัว	101
1.สถานการณ์ทั่วไปในทับเที่ยง	102
2. นักกิจกรรมและความเคลื่อนไหว	103
3. ผลจากการเคลื่อนไหวในช่วงก่อรูปรวมตัว	119
 บทที่ 6 ประชาคมทับเที่ยงในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม	123
1.ความเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมที่สนใจประชาสังคม	124
2.การเตรียมการเพื่อการเกิดขึ้นของประชาสังคม	130
3.เวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยงนำอยู่ 2552	135
4. ข้อเสนอและผลที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม	142
 บทที่ 7 ประชาคมทับเที่ยงในช่วงเติบโตแพร่พันธุ์	148
1.ระยะเวลาแห่งการเติบโต	148
2.ระยะเวลาแห่งการแพร่พันธุ์(ตุลาคม 2543-กันยายน 2544)	159
3.ข้อเสนอและผลที่เกิดขึ้นจากความเคลื่อนไหวในช่วงเติบโตแพร่พันธุ์	166
 บทที่ 8 ประชาคมทับเที่ยงในช่วงปรับตัวเปลี่ยนแปลง	170
1.สภาพปัญหาและความพยายามแก้ปัญหา	170
2.ความเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรม	174
3.ความเคลื่อนไหวของกิจกรรมนอกประชาคมทับเที่ยง	177
4.ข้อเสนอและผลที่เกิดขึ้นในช่วงปรับตัวเปลี่ยนแปลง	178

บทที่ 9 บทสรุปวิเคราะห์และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาพัฒนาการประชาคมทับเที่ยง	180
1. ตารางสรุปข้อมูลพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง	181
2. ข้อสรุปวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง	192
 ตอนที่ 5	213
<u>ถอดบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการดำรงรักษาเครือข่ายและกลยุทธ์การสื่อสาร ในการขยายเครือข่ายประชาคมทับเที่ยง</u>	
 บทที่ 10 การสื่อสารในการประชาคมทับเที่ยง	214
1. การสื่อสารในวิถีวัฒนธรรมของคนทับเที่ยง	214
2. การสื่อสารของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนเกิดประชาคมทับเที่ยง	220
3. การสื่อสารในช่วงก่อรูปรวมตัวประชาคมทับเที่ยง	230
4. การสื่อสารในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม	248
5. การสื่อสารในช่วงเติบโตแพร่พันธุ์	270
6. การสื่อสารในช่วงปรับตัวเปลี่ยนแปลง	280
7. ข้อสรุปการสื่อสารที่พบในการศึกษาตลอดช่วงพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง	284
8. ข้อเสนอต่อการสื่อสารในประชาคมทับเที่ยงและข้อเสนอแนะการสื่อสารในประชาคม	290
 ตอนที่ 6	294
<u>รูปแบบจำลองความคิดของกลุ่มแกนนำ</u>	
 บทที่ 11 รูปแบบทางความคิด(Mental Model) ของกลุ่มแกนนำ	295
ข้อมูลกลุ่มแกนนำ	296
รูปแบบความคิดของแกนนำ	298
ข้อสรุปพัฒนาการของรูปแบบทางความคิดของแกนนำ	305
ข้อสรุปคุณลักษณะของแกนนำในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	306
การแพร่รูปแบบทางความคิดของแกนนำ	307
 ตอนที่ 7 วิเคราะห์มุมมองของสาธารณชนที่มีต่อประชาคมทับเที่ยง	313

บทที่ 12	มุมมองของสาธารณชนที่มีต่อประชาคมทับเที่ยง	314
	วิธีวิจัย	314
	ผลการสำรวจข้อมูล	320
	สรุปผลการวิจัย	340
	อภิปรายผล	343
ตอนที่ 8	<u>บทสรุปและอภิปรายผล</u>	346
บทที่ 13	บทสรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	347
	สรุปผลการวิจัย	347
	อภิปรายผล	366
	ข้อสังเกตเชิงประเมิณผลต่อคุณค่าของประชาคมทับเที่ยง	397
	ข้อเสนอแนะต่อทิศทางของประชาคมทับเที่ยงในอนาคต	400
	ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์การสื่อสารในการพัฒนาประชาคมทับเที่ยง	404
ภาคผนวก		408
บรรณานุกรม		463

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง "การสื่อสารในการพัฒนาประชาคมตำบลเที่ยง" นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อค้นหาพัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง, ค้นหาปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมตำบลเที่ยง, ถอดบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการดำรงรักษาเครือข่ายและกลยุทธ์การสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมตำบลเที่ยง, วิเคราะห์รูปแบบทางความคิด (Mental Model) ของกลุ่มแกนนำประชาคมตำบลเที่ยง และวิเคราะห์มุมมองของสาธารณะที่มีต่อประชาคมตำบลเที่ยง ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, การสังเกตแบบมีส่วนร่วม, การจัดประชุมกลุ่มย่อย และ การจัดเวทีวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือระยะ "ก่อรูปรวมตัว" ระยะ "รวมพลปั้นแต่งสังคม" ระยะ "เติบโตแพร่พันธุ์" และ ระยะ "ปรับตัวเปลี่ยนแปลง"

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมตำบลเที่ยง ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของคนตำบลเที่ยง, ปัจจัยด้านลักษณะของเมืองตำบลเที่ยง, ปัจจัยด้านสถานการณ์ที่เหมาะสม, ปัจจัยด้านกลุ่มกิจกรรมทางสังคมก่อนเกิดประชาคมตำบลเที่ยง และ ปัจจัยด้านบุคคล และพันธมิตรสำคัญ

3. รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการดำรงรักษาเครือข่ายประชาคมตำบลเที่ยงมี 4 รูปแบบตามระยะของพัฒนาการ กล่าวคือ

3.1 ขั้นการก่อรูปรวมตัว ใช้การสื่อสารผ่านพื้นที่สาธารณะ การสื่อสารมวลชน และการจัดเวทีเสวนา

3.2 ขั้นรวมพลปั้นแต่งสังคม ใช้การสื่อสารผ่านประเด็นร่วมที่น่าสนใจคือประเด็นเมืองน่าอยู่ ส่วนกลไกการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทั่วไป ใช้วิธีการตีตประกาศ แผ่นปลิว เสียงตามสายของเทศบาล การสื่อสารเพื่อเชิญกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ใช้สื่อบุคคลเริ่มต้นตามด้วยการส่งจดหมายเชิญประชุมอย่างเป็นทางการ การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่ตอบรับเข้าร่วมประชุม ใช้วิธีการประชุมร่วมอย่างสม่ำเสมอทั้งการประชุมแบบเป็นทางการ และการประชุมแบบไม่เป็นทางการ การสื่อสารในเวทีรวมพล จะใช้กระบวนการประชุมเพื่อค้นหาอนาคต ส่วน การสื่อสารกับกลุ่มพันธมิตร จะใช้สื่อบุคคลในการสื่อสารโดยเริ่มจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพันธมิตร จากนั้นจึงใช้บุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือและมีความน่าเชื่อถือสูง

3.3 ขั้นเติบโตแพร่พันธุ์ กลไกการสื่อสารระหว่างประชาคมกับเทศบาล ใช้การสื่อสารอย่างเป็นทางการผ่านการเขียนโครงการนำเสนอกิจกรรม กลไกการสื่อสารภายในกลุ่มกิจกรรม ใช้การพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการที่บ้านแกนนำกลุ่ม และเทศบาล กลไกการสื่อสารระหว่างกลุ่มกิจกรรม ใช้การสื่อสารผ่าน

กลุ่มแกนนำ กลไกการสื่อสารระหว่าง ประชาคมทับเที่ยงกับสังคมภายนอก ใช้จดหมายข่าว และ การสื่อสารผ่านเวทีสาธารณะ กลไกการสื่อสารของกลุ่ม กิจกรรมกับสังคมภายนอก ใช้สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายประกาศ รถประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายของ เทศบาล และใช้สื่อมวลชน คือวิทยุ

3.4 ขั้นปรับตัวเปลี่ยนแปลง ไม่ปรากฏรูปแบบการสื่อสารตามโครงสร้างของประชาคมทับเที่ยงที่จัดตั้งไว้ คงเหลือเพียงการสื่อสารกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว

ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมทับเที่ยงประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การใช้สื่อบุคคล, กลยุทธ์การใช้สื่อกิจกรรม, กลยุทธ์การสื่อสารต่อสาธารณะ และ กลยุทธ์การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม

4. รูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง มี 2 ลักษณะ คือ Mental Model ที่เป็นเป้าหมายในใจ ได้แก่ความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ **“การเมืองภาคประชาชน”** ทั้งนี้ใช้ตนเป็น **“ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”** และMental Model ที่เป็นมรรควิธีไปสู่เป้าหมาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวทางสังคมขับเคลื่อนมวลชนด้วยการประท้วงเรียกร้องและสื่อสารในลักษณะรุนแรง แต่ต่อมารูปแบบความคิดของกลุ่มแกนนำก็เกิดจุดเปลี่ยน โดยมีมูลเหตุสำคัญ คือ การเข้าร่วมกระบวนการอบรมเรียนรู้แนวความคิดต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) มาตั้งแต่ปี 2539 โดยเปลี่ยนจากการแสดงออกที่แข็งกร้าวเร้าร้อน ไปสู่อ่อนโยนเยือกเย็น จากแยกฝ่าย ไปสู่ สามัคคีทุกฝ่าย ส่วนรูปแบบการสื่อสารในการแพร่รูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำไปสู่บุคคลอื่น ๆ นั้นมี 2 วิธีคือการแพร่อย่างไม่ตั้งใจ ผ่านการสื่อสารในชีวิตประจำวันของแกนนำไปยังคนที่เข้ามาสัมพันธ์ใกล้ชิด และการแพร่อย่างจงใจผ่านพื้นที่สาธารณะและสื่อมวลชน

5. มุมมองของสาธารณะที่มีต่อประชาคมทับเที่ยง ชาวเมืองทับเที่ยงรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาหรือกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงอยู่ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมชาวเมืองรับทราบ ฟังพอใจ และเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ กิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ส่วนกิจกรรมที่ประชาชนรับทราบน้อยที่สุด คือ กิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะของเยาวชนชุมชนหนองยวนและการเดินสำรวจชุมชนของเยาวชนชุมชนท่าจีน

รูปแบบการสื่อสารในการส่งข่าวสารการจัดกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง พบว่า ชาวเมืองทับเที่ยงเปิดรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาหรือกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงอยู่ในระดับปานกลาง โดยรูปแบบการสื่อสารที่ชาวเมืองทับเที่ยงเปิดรับมากที่สุดคือ สื่อวิทยุ รองลงมาเป็นการเปิดรับผ่านสื่อรถโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผ่านเสียงตามสายของเทศบาลนครตรัง ส่วนรูปแบบการสื่อสารที่ชาวเมืองรับทราบได้น้อยที่สุด คือ การใช้จดหมายเชิญอย่างเป็นทางการ

Abstract

This research project “Communication in Tapteing civic groups development” is qualitative research. The objective of this research is to study the development of Tapteing civic group, the supporting factors of Tapteing civic group’s formation, the pattern of communication in maintaining Tapteing civic group network and the communication strategies in expanding Tapteing civic group network, analysing the public viewpoint in Tapteing civic group. In-dept interview with key informants, Participation observation, Focus group and Research forum were used to complete this study.

The results are as follows :

1. The development of Tapteing civic group is found to be 4 phases; Self-organized phases, Organization phases, Growth phases, Adaptation phases.
2. There are 5 factors that support the formation of Tapteing civic group. Those factors can be categorize as following : (1) Culture, Way of life and Identity of Tapteing people; (2) Character of Tapteing city; (3) Suitable situation; (4) Social group activity before the formation of Tapteing civic group; (5) People and Partner.
3. The pattern of communication in maintaining Tapteing civic group network can be categorize as following
  - 3.1 Self-organized phases are using communication in public space, mass communication and forum.
  - 3.2 Organization phases are using the interesting issue that is “healthy city”. Communication techniques among the leader group and the general target group are using folders, leaflets and the municipality’s broadcasting ; Communication techniques among the leader group and the specific target group are using human media and formal letter. ; Communication techniques with the accept invitation target group are using formal and informal meeting ; Communication techniques in organization forum are using future search conference (FSC); Communication techniques among the leader and the partner are using the private relationship communication and using the credibility person.

3.3 Growth phases ; Communication techniques among Tapteing civic group and the municipality are using formal meeting and writing action project ; Communication techniques in four groups activity are using informal communication at group leader's house or the municipality's meeting room ; Communication techniques among Tapteing civic group and public are using newsletter and public forum ; Communication techniques among four groups activity and public are using folders, leaflets, municipality's promotion car and broadcasting and using radio.

3.4 Adaptation phrases; There are nothing communication pattern by Tapteing civic group design, but there are private relationship communication.

The communication strategies in expanding Tapteing civic group network can be categorizes in 4 strategies : (1) Using human media (2) Using activities (3) Using public communication and (4) Using suitable communication channel.

4. The Mental Model of Tapteing civic group's leader can be categorize in two ways: (1) Leader's goal in mind is confidence in people's political and change agent. (2) The way to that goal is changed from violence to compromise because they passed the learning seminar with Civicnet.

Communication pattern to diffuse the leader's Mental Model can be categorize in 2 ways: (1) Non-specific diffusion in daily life among the leader and the private relationship people. (2) Specific diffusion pass public space and mass media.

5. Public viewpoint in Tapteing civic group's activity can be categorize as following ; (1) The most satisfaction and perception activity is collecting money and the least perception activity is children activities such as organizing garbage bank project in Nongyoun community and surveying Tajeen community'history project. (2) The most satisfaction and perception communication channel is radio and the municipality's promotion car and sound online . The least satisfaction and perception communication channel is formal letter invitation.

ตอนที่ 1

ที่มาและความสำคัญของโครงการ

บทที่ 1

ที่มาของโครงการ

1. ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ผลสะท้อนจากความรุนแรงทางการเมืองในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองครั้งใหญ่ในประเทศไทย เนื่องจากกลุ่มองค์กรประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็งจนกระทั่งได้ผลเป็นรูปธรรมคือ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้เมื่อ วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2540 หรือที่นิยมเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ด้วยเหตุที่ประชาชนร่วมเรียกร้อง ร่วมร่าง และได้บัญญัติขยายสิทธิของประชาชนเพิ่มขึ้นมา (กฤษฎา อาชวนิจกุล และคณะ, 2542:1) ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นนับเป็นคุณูปการที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มองค์กรที่หลากหลายทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งปัจจุบันเริ่มยอมรับกันอย่างกว้างขวางที่จะเรียกการเคลื่อนไหวในภาพรวมนี้ว่า “**ขบวนการ ประชาสังคม**”(civil society movement)

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดประชาสังคม มีนักวิชาการหลายท่านให้คำนิยามไว้แตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปก็จะหมายถึง **การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข จึงมีวิวัฒนาการประสานร่วมกันอันจะนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน และก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือ ภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network) (ชูชัย ศุภวงศ์ , 2539)**

การเคลื่อนไหวทางสังคมในแนวทางประชาสังคมเป็นขบวนการที่ทำให้การเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งขึ้น และเป็นแนวทางที่ปรับเปลี่ยนเพาะเชื้อที่เติบโตมาจากแนวทางเก่าทั้งซ้าย กลาง และขวา ซึ่งเริ่มผุพังจนสลายลง นับเป็นทางเลือกใหม่ที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางจากนักคิด นักทฤษฎีที่สนใจการเปลี่ยนแปลงสังคมและระบบการเมือง ทั้งยังถูกนำเสนอให้เป็นอุดมการณ์ใหม่ของการพัฒนาบ้าน เมืองทั้งในบ้านเราและต่างประเทศ เป็นการทำการเมืองแบบใหม่ที่เน้นความเป็นปัจเจกชนในฐานะพลเมืองที่กระตือรือร้น ตระหนักว่าตนมีสิทธิมีเสียงในการสร้างบ้านแปงเมือง (กฤษฎา อาชวนิจกุล และคณะ, 2542:2)

ขณะที่แนวคิดเรื่องประชาสังคมแพร่หลายและได้รับการยอมรับไปทั่วในบรรดากลุ่มองค์กรภาคประชาชน จนอาจกล่าวได้ว่าขณะนั้นเกิดหน่ออ่อนของประชาสังคมทั้งทางความคิดและทางปฏิบัติอยู่ทั่วไปในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศนั้น ในขณะเดียวกัน ภาครัฐเองก็ให้การยอมรับแนวคิดประชาสังคมเช่นกัน ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นผลักดันให้เกิดประชาคมจังหวัด ประชาคมอำเภอ ประชาคมตำบล ทั่วประเทศ แต่แนวทางปฏิบัติของรัฐถูกวิพากษ์อย่างหนักจากภาคประชาชนและนักวิชาการประชาสังคมว่า เป็นประชาสังคมแค่เพียงชื่อ จัดตั้งโดยอำนาจ ไม่ใช่ของจริง ดังที่อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนวิจารณ์ไว้ว่า **“สภาพณ์พุดถึงการตั้งประชาคมจังหวัด แต่ประชาคมจังหวัดกลายเป็นสถาบันที่มีเวทีเล็กยิ่งกว่าเวทีเกิดด้วยซ้ำ คนเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างผิวเผินและจำนวนน้อยมาก”** (นิธิ เอียวศรีวงศ์, มติชนสุดสัปดาห์, ปีที่ 18, ฉบับที่ 904, น.47)

อย่างไรก็ตามสำหรับจังหวัดตรัง หลังจากที่แนวคิดประชาสังคมได้แพร่สะพัดผ่านสื่อต่าง ๆ เข้ามาเพาะตัวเป็นหน่ออ่อนอยู่เหมือนพื้นที่อื่น ๆ ขณะนั้นก็เป็นช่วงเวลาเดียวกับการเคลื่อนไหวเพื่อร่างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ทั้งยังสัมพันธ์กับเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ สองปัจจัยหลักนี้เองที่ดึงดูดให้คนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดตรังโดยเฉพาะในตัวเมือง หรือที่มักเรียกกันว่าเมืองทับเที่ยงได้เข้ามาพูดคุยกันในท่วงทำนองฉันท์มิตร ปรับทุกข์และปรึกษาหารือ โดยมีกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมของตรังเป็นแกนกลาง ซึ่งกลุ่มนี้ต่อมาได้เป็นแกนนำที่ก่อให้เกิดประชาคมของจังหวัดตรังที่เรียกว่า **“ประชาคมทับเที่ยง”** ขึ้น

ประชาคมทับเที่ยงได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ในเวทีที่ชื่อว่า **“วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552”** หลังจากที่กลุ่มแกนนำในการทำกิจกรรมทางสังคมในตรังได้ร่วมเรียนรู้แนวคิดประชาสังคมและความรู้ในเชิงเทคนิคต่าง ๆ ของการทำงานในแนวทางนี้จากสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม(Civicnet) โดยการนำของอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ (ประธานสถาบัน) อย่างจริงจังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ในช่วงเวลาของการเรียนรู้นี้ จังหวัดตรังนับว่าเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่นักกิจกรรมทั่วภาคใต้ได้เข้าร่วมและก่อให้เกิดประชาคมจังหวัดต่าง ๆ ขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกัน สำหรับจังหวัดตรังเลือกใช้ชื่อประชาคมทับเที่ยงตามความนิยมของคนตรังที่มักเรียกเมืองของตนว่าเมืองทับเที่ยง ซึ่งก็สอดคล้องกับการดำเนินงานจริงของประชาคมทับเที่ยงในช่วงแรก ที่เริ่มดำเนินกิจกรรมอยู่ในเขตตัวเมืองทับเที่ยง(เขตเทศบาลนครตรังในปัจจุบัน-ผู้วิจัย) เพราะเทศบาลนครตรังมีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมในประชาคมอย่างสำคัญ

เมื่อมองในมิติของการสื่อสารจะเห็นว่าการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงนั้นเป็นการต่อยอดยกระดับมาจากรากฐานของสังคมทับเที่ยงเอง ซึ่งเป็นสังคมที่ชอบการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ในรูปแบบที่เรียกว่า

“สภากาแฟ” ดังบทความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหลังจากที่แนวคิดประชาสังคมเริ่มถูกกล่าวขวัญกันอย่างหนาแน่นในเมืองตรัง ความเป็น

“สังคมเมืองตรังเป็นสังคมที่เรียกว่าประชาสังคมได้อย่างสนิทใจ โดยเฉพาะร้านโกปี(หมายถึงร้านกาแฟ-ผู้วิจัย) ในทุกช่วงเวลามีการเสวนาแลกเปลี่ยนกันอยู่ในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในเมืองตรัง ทั้งการเรียนรู้, แลกเปลี่ยน, รวมทั้งข่าวสารต่าง ๆ มักจะมีเวทีคือร้าน “โกปี” เป็นจุดเริ่มต้น และแพร่ขยายต่อไปกลายเป็นครอบคลุมทั่วทั้งเมืองตรัง”

จากบทความเรื่อง **ประชาสังคมกับวิถีประชาเมืองตรัง**

จากโรงแรมลุง “ร้านโกปี”

ตีพิมพ์ในหนังสือแม่น้ำรายปักษ์วิจารณ์

ประจำวันที่ 16-31 สิงหาคม 2539 หน้า 5

อาจกล่าวได้ว่าด้วยวัตรปฏิบัติอันเป็นธรรมชาติของชาวตรังที่สอดคล้องกับหลักการเบื้องต้นของแนวคิดประชาสังคมนี้เอง เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้กระแสแนวคิดดังกล่าวแพร่เข้ามาสู่สังคมตรังและได้รับความสนใจจนมีความพยายามที่จะก่อตั้งประชาคมขึ้นอย่างจริงจัง ยิ่งไปกว่านั้น การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง มีลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1. ประชาคมทับเที่ยงเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมีความตื่นตัวค่อนข้างสูง มีเจตคติที่ดี มีความห่วงใยชุมชน และสามารถนึกกำลังกันอย่างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มแกนนำได้ร่วมกันจัดเวที “วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552” ในวันที่ 30 – 31 กรกฎาคม – 1 สิงหาคม 2542 การประชุมในครั้งนั้น ผู้ที่เข้าร่วมประชุมเรียกได้ว่ามาจากทุกกลุ่มในสังคมเลยทีเดียว ทั้งกลุ่มนักคิด, กลุ่มข้าราชการ, กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น, กลุ่มเยาวชน, กลุ่มการเมือง, กลุ่มสื่อและกลุ่มนักธุรกิจ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มาเข้าร่วมมีความแตกต่างหลากหลายอย่างยิ่ง การสื่อสารระหว่างกันก็จะยิ่งยากมากขึ้น เป็นทวิคูณ สอดคล้องกับที่โรเจอร์ส (Rogers , 1983 : 287) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากกว่เมื่อผู้ส่งสารและผู้รับสารมีคุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homophily) เพราะเมื่อปัจเจกบุคคลมีความหมาย ความเชื่อ และภาษาที่เหมือนกันก็จะทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสองเกิดประสิทธิภาพ ปัจเจกชนจะมีความรู้สึกสบายใจที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีลักษณะคล้าย คลึงกับตนมากกว่าการพูดคุยกับบุคคลที่แตกต่าง(Heterophily)กับเรามาก เพราะจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะทำการสื่อสารนั้นให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้น ประเด็นที่น่าสนใจศึกษาประการแรก คือ กลุ่มคนที่แตกต่างหลากหลายเหล่านี้มีวิธีการสื่อสารกันอย่างไรจึงสามารถรวมตัวกันได้ และมีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการมารวมตัวของผู้คน

2. การรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายในประชาคมทับเที่ยงมีลักษณะของการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทางสังคม(Social Network) ซึ่งมีเป้าหมายร่วมคือการทำกิจกรรมพัฒนาเมืองทับเที่ยงให้น่าอยู่ โดยการจัดกลุ่มกิจกรรมออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมพัฒนาเมือง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมือง, ด้านการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพใจ, ด้านการสร้างครอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็ง และด้านกิจกรรมสำหรับครอบครัว เยาวชนและการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อพิจารณากระบวนการเติบโตของประชาคมทับเที่ยงจะพบว่ากิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นอย่างมากมายในช่วงแรกคือประมาณปี พ.ศ.2542-2543 หลังจากนั้นประมาณช่วงปี พ.ศ.2544 การดำเนินกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงเริ่มลดน้อยถอยลง ทั้งจำนวนกิจกรรมและจำนวนคนทำงาน ยิ่งไปกว่านั้นกิจกรรมทั้ง 4 กลุ่มยังมีลักษณะแยกส่วน ต่างคนต่างทำ ต่างกลุ่มต่างโตในทิศทางของตน บางกลุ่มก็หยุดดำเนินการไป บางกลุ่มก็เปลี่ยนไปเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆภายนอก ประเด็นที่น่าสนใจคือหากพิจารณาถึงวงจรชีวิตของการรวม ตัวเป็นเครือข่ายจะพบว่า โดยทั่วไปมี 5 ขั้นตอน คือ ระยะก่อตัว ระยะขยายตัว ระยะรุ่งเรือง ระยะถดถอย และระยะฟื้นตัว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543 : 49) ดังนั้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับประชาคมทับเที่ยงนี้จะมีลักษณะเช่นนั้นด้วยหรือไม่ พัฒนาการของเครือข่ายประชาคมทับเที่ยงเป็นมาเช่นไร ที่สำคัญเมื่อแต่ละคนมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายแล้วเกิดผลอะไรขึ้นบ้างทั้งในระดับตนเองและในระดับกลุ่ม

3. ในการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง กลุ่มแกนนำริเริ่มนับว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลผู้สร้างกระแสกิจกรรมสาธารณะจนก่อให้เกิดความตื่นตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมขึ้นในเมืองทับเที่ยง ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นพิเศษอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงมีรูปแบบทางความคิด (Mental Model) อย่างไรในการทำกิจกรรมทางสังคม รูปแบบทางความคิดของแกนนำนี้ส่งผลอย่างไรต่อประชาคม และที่สำคัญกลุ่มแกนนำใช้การสื่อสารรูปแบบใดในการขยายรูปแบบความคิดดังกล่าวไปสู่บุคคลอื่นๆในสังคม และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในนามของประชาคมทับเที่ยงในสายตาของสาธารณชนชาวทับเที่ยงเป็นเช่นไร

ด้วยความน่าสนใจดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้เอง ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยประชาคมทับเที่ยงโดยตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง โดยเฉพาะในประเด็นของความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะ(อันจะเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มประชาคมทับเที่ยงในการทบทวนการทำงานของตนและเป็นประโยชน์สำหรับพื้นที่อื่นๆในการศึกษาถึงกระบวนการก่อตัวและวิธีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะประชาสังคม)
2. เพื่อค้นหาปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง (อันจะเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับพื้นที่อื่นๆที่จะกำหนดปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในลักษณะประชาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม)
3. เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการธำรงรักษาเครือข่ายและกลยุทธการสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมทับเที่ยง(อันจะเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มประชาคมทับเที่ยงในการทบทวนการทำงานของตนและเป็นประโยชน์สำหรับพื้นที่อื่นๆที่ต้องการให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้าง การรักษา และการขยายเครือข่ายกิจกรรม)
4. เพื่อวิเคราะห์แบบแผนทางความคิด (Mental Model)ของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง (อันจะเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงในการทบทวนตนเองและการศึกษาระบบคิดของคนที่มีต่อปัญหาและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสื่อสารเพื่อขยายความคิดไปสู่บุคคลอื่นๆต่อไป)
5. เพื่อวิเคราะห์มุมมองสาธารณะที่มีต่อประชาคมทับเที่ยง (อันจะเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มประชาคมทับเที่ยงในการประเมินผลการจัดกิจกรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาและเป็นประโยชน์สำหรับเทศบาลนครตรังในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะในลักษณะที่ประชาชนมุ่งหวังต้องการให้เทศบาลสนับสนุน)

3.ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเก็บข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประชาคม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การริเริ่มลงมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นด้วยการแนะนำตัวโดยเปิดเผย (Overt Role) เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ภาษาถิ่นพร้อมกับขอความร่วมมือให้กลุ่มเป้าหมายเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงและเห็นประโยชน์ของการวิจัยทำให้ได้รับข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) ซึ่งเป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเป็นการสมาชิกคนหนึ่งของทีมทำงานในประชาคมทับเที่ยงและจะเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาคมจัดขึ้น เพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา การเข้าร่วมในทีมงานทำงานและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จะทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสในการวิเคราะห์ระบบการทำงานและเครือข่ายการทำงานของกลุ่มแกนนำประชาคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและใช้หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ และการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะการสัมภาษณ์จะเป็นไปในลักษณะเครือข่าย คือให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แนะนำบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อ ๆ กันไป

4. การสำรวจ (Survey) โดยผู้วิจัยจะสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในตำบลทับเที่ยงเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยง และการดำเนินกิจกรรมของประชาคมโดยใช้แบบสอบถาม

5. การจัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ระหว่างกลุ่มแกนนำและทีมวิจัยเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นรูปแบบการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารในประชาคมทับเที่ยง

6. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อนำเสนอผลการวิจัยให้กลุ่มประชาคมทับเที่ยงร่วมกันตรวจสอบความตรงของข้อมูล และร่วมกันค้นหาแบบจำลองทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง

เพื่อให้เห็นภาพวิธีการเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับเวลาที่ได้ตั้งไว้ในขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ก่อนการดำเนินการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มประชาคมทับเที่ยงทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ในช่วงปี พ.ศ.2544 ก่อนที่โครงการวิจัยจะลงไปดำเนินการในพื้นที่ พบว่ากิจกรรมของประชาคมยังมีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะไม่คึกคักเท่ากับในช่วงปีพ.ศ.2542-2543 ก็ตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเข้าไปสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมพร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของประชาคม ดังนี้

- วันที่ 28 กรกฎาคม 2544

สังเกตการณ์การจัด **กิจกรรมตลาดนัดสีเขียวสำหรับผู้บริโภค** ในประเด็นเกี่ยวกับบรรยากาศการจัดกิจกรรม ผลของกิจกรรม (วัดจากจำนวนผู้มาซื้อสินค้า) การสรุปบทเรียนเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนากิจกรรมในอนาคต และ วิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม

- วันที่ 4 สิงหาคม 2544

สังเกตและเข้าร่วม **กิจกรรมการชี้แจงรายละเอียดโครงการเพื่อศึกษาธรรมชาติการดูแลและศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น** ในประเด็นเกี่ยวกับบรรยากาศการจัดกิจกรรม ผลของกิจกรรม (วัดจากจำนวนผู้เข้าร่วม) การสรุปบทเรียนเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนากิจกรรมในอนาคต และ วิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม

- วันที่ 25 สิงหาคม 2544

สังเกตการณ์ประชุมสรุปผลการดำเนินงานระหว่างประชาคมกับเทศบาลนครตรังในรอบปี 2544 ในประเด็นเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมของประชาคมและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหา

- วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2545

สังเกตการณ์เวทีไตร่ตรองเสวนา เรื่อง **ทุนนิยมกับธุรกิจค้าปลีกคนตรังได้อะไร** ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ จ.ตรัง โดยจะสังเกตในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบการจัดเสวนา รูปแบบการสื่อสารในเวทีเสวนาลักษณะและจำนวนของผู้เข้าร่วมเสวนา รวมทั้งผลของการจัดเวทีเสวนาทั้งในทัศนะของผู้จัดและผู้เข้าร่วมเสวนา

- วันที่ 3 สิงหาคม 2545

สังเกตและเข้าร่วม **กิจกรรมเยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนท่าจีน** ในประเด็นเกี่ยวกับการวางแผนการจัดกิจกรรม บรรยากาศของการจัดกิจกรรม ผลของกิจกรรม (วัดจากจำนวนผู้เข้าร่วม) การสรุปบทเรียนเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนากิจกรรมในอนาคต และ วิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม

- วันที่ 6 สิงหาคม 2545

สังเกตและเข้าร่วม **กิจกรรมเสวนาเรื่องเมืองน่าอยู่ : วิถีสาธารณะที่เข้มแข็ง** ณ ห้องประชุมอาคารอเนกประสงค์เทศบาลนครตรัง นำการเสวนาโดยอ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ อ.ขวัญสรวง อติโพธิ ในประเด็นเกี่ยวกับ

ลักษณะกิจกรรมสาธารณะจากภายนอกที่สามารถต่อยอดเรื่องเมืองน่าอยู่ และมุมมองของคนในพื้นที่ต่อประเด็นดังกล่าว

- วันที่ 17 สิงหาคม 2545

สังเกตและเข้าร่วม **กิจกรรมเสวนาเรื่องภูมิเมือง: ความภาคภูมิใจของคนเมือง** ณ ลานหน้าอาคารอเนกประสงค์เทศบาลนครตรัง นำการเสวนาโดย อ.เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สังเกตในประเด็นเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบการจัดเสวนา รูปแบบการสื่อสารในเวทีเสวนา ลักษณะและจำนวนของผู้เข้าร่วมเสวนา รวมทั้งผลของการจัดเวทีเสวนาทั้งในทัศนะของผู้จัดและผู้เข้าร่วมเสวนา

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 – เดือนมีนาคม 2546) ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของเมืองทับเที่ยง

เป้าหมาย

เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัจจัยภูมิหลังของเมืองทับเที่ยง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพื่อหาลักษณะเฉพาะของเมืองทับเที่ยงที่สามารถเชื่อมโยงกับการก่อตัวขึ้นของประชาคมทับเที่ยง

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร(โดยศึกษาเอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดตรัง, ห้องสมุดประชาชน, พิพิธภัณฑ์และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งในจังหวัดตรังและจังหวัดใกล้เคียง) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองทับเที่ยง เมืองทับเที่ยงในปัจจุบัน และโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในทับเที่ยง โดยใช้การเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสำรวจพื้นที่ร่องรอยประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวพันกับเมืองทับเที่ยง การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้รอบรู้ประวัติศาสตร์เมืองตรัง และ ผู้สูงอายุที่ซึมซับเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองทับเที่ยงที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป โดยจะสืบค้นจากสายตระกูลเก่าแก่ผู้บุกเบิกเมืองทับเที่ยง ซึ่งจะพิจารณาจากการถือครองที่ดิน และการบุกเบิกทางด้านการค้าขาย จากนั้นนักวิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาสืบค้นต่อเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถสะท้อนให้เห็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในทับเที่ยงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่การศึกษาประวัติศาสตร์ทับเที่ยงเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 5 ซึ่งปรากฏคำว่า “ทับเที่ยง” เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นเป็นครั้งแรก

2. กิจกรรมการค้นหาพัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมตำบลเที่ยง และรูปแบบการสื่อสารในประชาคมตำบลเที่ยง

เป้าหมาย

เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์พัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมตำบลเที่ยง และรูปแบบการสื่อสารในประชาคมตำบลเที่ยง

วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสาร โดยจะศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สภาพสังคมตำบลเที่ยงและสภาพของประชาคมตำบลเที่ยง จากเอกสารในท้องถิ่นและจากบันทึกการประชุมของประชาคมตำบลเที่ยง

2.2 การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยจะสัมภาษณ์

กลุ่มแกนนำจำนวน 8-10 คน

กลุ่มสมาชิก จำนวน 15-20 คน

กลุ่มพันธมิตรจำนวน 3-5 องค์กร (องค์กรละ 1 คน) รวมทั้งสิ้น 30 คน

การสัมภาษณ์จะอยู่ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนในรูปแบบประชาสังคม
- การดำเนินงานของเวทีตั่งเคเสวนา
- การรับทราบข่าวสารการรวมตัวของประชาคม ตำบลเที่ยง
- สาเหตุที่เข้ามาเข้าร่วมประชาคมตำบลเที่ยง
- จุดมุ่งหมายของประชาคมตำบลเที่ยง
- การดำเนินกิจกรรมของประชาคมตำบลเที่ยง
- การสื่อสารในประชาคมตำบลเที่ยง
- การสนับสนุนจากเทศบาลนครตรัง
- ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานพร้อมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหา

2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยจะเข้าสังเกตและร่วมกิจกรรมต่างๆของประชาคมตำบลเที่ยงดังต่อไปนี้

- วันที่ 1 ตุลาคม 2545

สังเกตการณ์เวทีตั่งเคเสวนา เรื่อง เมื่อธุรกิจข้ามชาติพลังไฟฟ้าขึ้นฝั่งที่ลำภูราอะไรจะเกิดขึ้น โดย ผศ.ประสาธ มีแต้ม ที่โรงแรมธรรมรินทร์ธนา จ.ตรัง โดยจะสังเกตในประเด็นเกี่ยวกับ ผู้รับผิดชอบการจัด

เสวนา รูปแบบการสื่อสารในเวทีเสวนา ลักษณะและจำนวนของผู้เข้าร่วมเสวนา รวมทั้งผลของการจัดเวทีเสวนาทั้งในทัศนะของผู้จัดและผู้เข้าร่วมเสวนา

- วันที่ 30 ธันวาคม 2545

สังเกตการณ์การประชุมเชื่อมโยงเครือข่าย ณ ห้องประชุมเทศบาลนครตรัง เวทีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากกลุ่มแกนนำเห็นว่ากิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงเริ่มลดน้อยถอยลง บางกลุ่มก็ไปขยายเชื่อมต่อกับกลุ่มภายนอก เวทีนี้จึงเชิญทั้งกลุ่มประชาคมทับเที่ยงเดิมและกลุ่มเครือข่าย เพื่อร่วมค้นหาแนวทางการทำงานภาคสังคมร่วมกัน ในเวทีนี้ผู้วิจัยถือโอกาสประกาศตัวโครงการวิจัยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสกว.อย่างเป็นทางการต่อกลุ่มคนทำงานสาธารณะในทับเที่ยง

- วันที่ 10 มิถุนายน 2546

เข้าร่วมประชุมกับโครงการชีวิตสาธารณะท้องถิ่นน่าอยู่ ร่วมหารือในประเด็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะในเมืองตรัง

- วันที่ 13 กรกฎาคม 2546

เข้าและสังเกตการณ์ในเวที 15 คำ (เวทีสาธารณะในเมืองตรัง มีสกว.ท้องถิ่นตรังเป็นเจ้าภาพในการจัดเวที) ในประเด็นเกี่ยวกับการคนทำงานเด็กและเยาวชน

- วันที่ 12 สิงหาคม 2546

เข้าและสังเกตการณ์ในเวที 15 คำ ในประเด็นเกี่ยวกับการแนะนำโครงการชีวิตสาธารณะเมืองน่าอยู่

- วันที่ 20 สิงหาคม 2546

เข้าร่วมสังเกตการณ์ในเวทีเสวนาสภาเมือง เรื่องโครงการเมืองน่าอยู่ ที่ร้านทางเลือก (ร้านอาหารเพื่อสุขภาพระยะหลังเป็นที่รวมของคนทำงานภาคสังคมในเมืองตรัง)

- เดือนตุลาคม 2546

เข้าร่วมเป็นคณะทำงานโครงการชีวิตสาธารณะท้องถิ่นน่าอยู่ จังหวัดตรัง พยายามจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเคลื่อนไหวในเมืองตรัง ให้ประชาชนชาวทับเที่ยงตื่นตัวในการทำกิจกรรมสาธารณะ

2.4 การจัดประชุมกลุ่มย่อย

เป้าหมาย

เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มปฏิบัติการในช่วงปี 2545-2546 ทั้งในประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการสรุปกิจกรรม และร่วมกันค้นหากลยุทธ์การสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมทับเที่ยง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. จัดประชุมกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2546 ณ บ้านนายอนันต์ ชกชื่อ ประธานชุมชนโคกยูง ผู้เข้าร่วมเสวนา 5 คน
2. จัดประชุมกลุ่มศรีตรัง วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2546 ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ จ.ตรัง ผู้เข้าร่วมเสวนา 9 คน
3. จัดประชุมกลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข วันที่ 20 มีนาคม 2546 ณ บ้านสุขภาพ ถ.วังตอ อ.เมือง จ.ตรัง ผู้เข้าร่วมเสวนา 3 คน

ส่วนกลุ่มวิสัยทัศน์ 2001 หลังจากทีกิจกรรมแยกย่อยไม่ได้รับการตอบรับจากเทศบาล กลุ่มนี้ก็ไม่ได้จัดกิจกรรมใดๆอีก ภายหลังสมาชิกในกลุ่มนี้บางส่วนก็หยุดทำกิจกรรมไป บางส่วนก็ไปเข้าร่วมกับกลุ่มอื่นๆ จนในที่สุดกลุ่มกลุ่มวิสัยทัศน์ 2001 ก็ยุติบทบาทไป

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 (ตั้งแต่เดือนเมษายน 2546 – เดือนกันยายน 2546) ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการคืนข้อมูลสู่กลุ่มแกนนำและร่วมสรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของประชาคมทับเที่ยง

หลังจากได้ข้อสรุปเบื้องต้นจากการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) กล่าวคือ ปรากฏการณ์ต่างๆจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์แวดล้อมและปัจจัยต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมของ ประชาคมทับเที่ยงก็เช่นเดียวกัน เมื่อติดตามการดำเนินกิจกรรมในระยะต่อมา(ปลายปี 2544) พบว่าหลังจากที่กลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มแยกย้ายกันไปทำกิจกรรมตามที่แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนไว้ ปรากฏว่าการดำเนินกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงเริ่มลดน้อยถอยลง ทั้งจำนวนกิจกรรมและจำนวนคนทำงาน ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือกิจกรรมของแต่ละกลุ่มปฏิบัติการมีลักษณะแยกส่วน ต่างคนต่างทำ ต่างกลุ่มต่างโตในทิศทางของตน บางกลุ่มปฏิบัติการก็หยุดดำเนินการไป บางกลุ่มก็เปลี่ยนไปเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆภายนอก จากข้อสังเกตที่พบนี้เองจึงเป็นที่มาของความคิดที่จะศึกษาวิจัยกลุ่มประชาคมทับเที่ยงในระยะที่ 2 เนื่องจากผู้วิจัยยังคงเห็นว่าพื้นที่นี้มีศักยภาพพิเศษหลายประการที่สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ตัวอย่างของการเมืองภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีปัจจัยภายในพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานของภาคประชาชน อันได้แก่

1. คนทำงานภาคสังคมในพื้นที่นี้มีจำนวนมากและความหลากหลาย ทำกิจกรรมกันเกือบทุกด้าน และคนทำงานภาคสังคมยังมีความน่าเชื่อถือได้รับการยอมรับทั้งจากหน่วยงานราชการและจากประชาชนใน

ชุมชน ดังนั้น ถ้าสามารถดึงศักยภาพของคนทำงานภาคสังคมทั้งหมดให้มาร่วมมือกันได้ก็จะเกิดพลังมหาศาลในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. การดำเนินกิจกรรมต่างๆที่ผ่านมา กลุ่มประชาคมทับเที่ยงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากเทศบาลนครตรังมาโดยตลอด ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ด้านแรงงาน และด้านงบประมาณ โดยในแต่ละปีเทศบาลตั้งงบประมาณให้กลุ่มประชาคมทับเที่ยงดำเนินกิจกรรมปีละไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาท ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสามารถกล่าวได้ว่าเทศบาลนครตรังเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งเดียวในประเทศไทยที่สนับสนุนการดำเนินงานของภาคประชาสังคมอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

ด้วยศักยภาพที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกเพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานของประชาคมทับเที่ยงเพื่อต่อยอดงานวิจัยในระยะแรก โดยจะศึกษาลึกลงไปถึงรูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงเพื่อค้นหาว่ากลุ่มบุคคลซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มผู้ริเริ่มเหล่านี้มีความคิด ความเชื่อ หรือ มีแรงจูงใจอะไรซึ่งเป็นรากฐานความคิดที่ทำให้ลุกขึ้นมาทำอะไรดี ๆ เพื่อสังคม และสิ่งที่น่าสนใจต่อไปก็คือคนกลุ่มนี้สามารถถ่ายทอดรูปแบบทางความคิดดังกล่าวไปสู่คนอื่น ๆ ได้อย่างไร เพื่อตอบคำถามดังกล่าวผู้วิจัยจึงจัด **เวทีวิเคราะห์รูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง** ขึ้นในวันที่ 30 มิถุนายน ถึง 2 กรกฎาคม 2546 ณ เกาะสุกรบีชบังกะโล อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสงบ เหมาะแก่การพูดคุยระดมความคิดเห็นและใช้ความคิดใคร่ครวญ เรื่องราวต่างๆได้ดี ในเวทีวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเชิญกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตรด้วย เพื่อช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม 19 คน ประกอบด้วย

- กลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง	9	คน
- กลุ่มพันธมิตร คือ ตัวแทนจากเทศบาลนครตรัง	2	คน
- ทีมวิจัย	3	คน
- ผู้สังเกตการณ์	4	คน
- วิทยากร	1	คน

วิทยากรหลักในการดำเนินกระบวนการในเวทีวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet)

เป้าหมายของการจัดเวที

1. เพื่อให้ทราบถึง Mental Modelของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง ผู้เป็นกลุ่มจุดประกายความคิดในการรวมกลุ่มในลักษณะประชาสังคม

2. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการสื่อสารในการถ่ายทอดแบบจำลองทางความคิดของกลุ่มแกนนำหัวก้าวหน้า ไปสู่บุคคลอื่น
3. เพื่อให้กลุ่มแกนนำร่วมกันถอดบทเรียนความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมของประชาคมตำบลที่ยังตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

กระบวนการในการจัดเวทีวิจัย

1. การเชิญวิทยากร ตลอดกระบวนการจัดเวทีเพื่อถอด Mental Model ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเชิญอาจารย์ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์ ทำหน้าที่เป็นวิทยากรดำเนินกระบวนการ เนื่องจากอาจารย์ชัยวัฒน์เป็นบุคคลภายนอกที่มีอิทธิพลสำคัญในกระบวนการก่อตัวของประชาคมตำบลเพียง เป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของประชาคมตำบลเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่กลุ่มแกนนำประชาคมตำบลเพียงให้ความเคารพนับถือและให้ความไว้วางใจในฐานะของครูผู้ให้ความรู้ความคิด และให้เทคนิคกระบวนการอันเป็นประโยชน์สำหรับการทำงานของภาคประชาสังคม นอกจากนั้นแล้ว ในเวทีก็ยังมีอาจารย์ปาริชาติ สถาปิตานนท์ เข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ และช่วยตั้งข้อสังเกตโดยเฉพาะมุมของการสื่อสาร
2. การออกหนังสือเชิญประชุม/ ผู้วิจัยออกหนังสือเชิญประชุมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกคน และสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นข้าราชการผู้วิจัยก็ออกหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดด้วย
3. กระบวนการดำเนินการในเวทีวิจัย/ เน้นการตั้งคำถามให้ผู้เข้าร่วมประชุมวิเคราะห์และตอบคำถาม ทั้งการตอบเป็นรายบุคคล และการแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อระดมความคิด แล้วเขียนผลจากการระดมความคิดลงบนกระดาษ Flipchart เพื่อนำเสนอในกลุ่มใหญ่ต่อไป
4. รายละเอียดกระบวนการและคำถาม

ช่วงที่ 1 : ก่อนเริ่มการประชุมวิทยากรอธิบายถึงหัวใจของการถอดบทเรียนว่า ผู้ถอดบทเรียนต้องมีสภาวะจิตที่นิ่งสงบ ปรับจิตใจให้เหมาะแก่การใคร่ครวญหวนคิด ดังนั้นกระบวนการถอดบทเรียนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดความสงบทางจิตใจ ทำให้รู้สึกมีความสุขและผ่อนคลาย ที่สำคัญคือจะต้องทำให้ทุกคนรู้สึกว่ามีอิสระทางความคิดความเห็นใด ๆ ออกไปแล้ว ไม่ต้องกลัวว่าคนอื่น ๆ จะตำหนิเป็นการสร้างความปลอดภัยทางความรู้สึก(Safety) ให้ทุกคนรู้สึกอยาก Feedback กันด้วยความรัก ความเมตตา อยากให้ดีขึ้นถึงได้พูดได้บอกกล่าวแก่กัน

ช่วงที่ 2 : ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการของประชาคมตำบลเพียงตามข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมดในรูปแบบของ Timeline ซึ่งหมายถึงการแสดงผลข้อมูลด้วยภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยเขียน Timeline ใส่กระดาษ Flipchart ขนาดใหญ่ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมทุกคนเห็นภาพร่วมกันพร้อมกัน ช่วยให้ง่ายต่อการย้อนรำลึกเหตุการณ์ในอดีตและง่ายต่อการช่วยกันตรวจ

สอบความถูกต้องของข้อมูลจากงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่มุมของการเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคลต่าง ๆ ปัจจัยต่าง ๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2546 และให้ผู้เข้าร่วมเวทีช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากงานวิจัย ดังที่ได้แสดงให้เห็นในภาพต่อไปนี้

ช่วงที่ 3 : วิทยากรตั้งคำถามให้ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มระดมความคิด

- คำถามที่ 1 แต่ละคนเข้ามาทำงานสาธารณะได้อย่างไร
- คำถามที่ 2 ในระยะเวลาที่ผ่านมาท่านใช้วิธีการประสานงานที่เหมาะสมอย่างไร
- คำถามที่ 3 หลังจากที่ได้ช่วยกันทำ Timeline ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงแล้ว ต่อไปให้ช่วยกันค้นหาแบบแผน (Pattern) การเติบโตของประชาคมทับเที่ยง
- คำถามที่ 4 ทำไมท่านจึงมาเข้าร่วมงานประชาสังคม และเข้ามาแล้วเกิดผลอย่างไร ทั้งต่อตนเอง ต่อคนรอบข้าง และต่อสังคม
- คำถามที่ 5 เราจะทำอย่างไรต่อไปให้การเคลื่อนไหวมีพลังและยั่งยืน

ผลจากการจัดเวทีวิเคราะห์รูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงปรากฏว่ากลุ่มแกนนำช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของประชาคมในแง่มุมของช่วงเวลาและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามลำดับเวลา นอกจากนั้นแล้วผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนต่างก็มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ในทุกคำถามที่วิทยากรตั้งไว้และร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวนตนเองจนก่อให้เกิดความสัมพันธอันดีขึ้นอีกครั้งหลังจากที่ต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไปทำกิจกรรมตามที่ตนถนัดและห่างเหินจากกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงมานาน หลังจากเวทีนี้ทุกคนก็ให้สัญญาว่าจะกลับมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมของประชาคมอีกครั้ง โดยมีพันธสัญญาร่วมกันว่ากลับไปเตรียมจัดประชุมติดตามการทำงานของประชาคมทับเที่ยงขึ้นอีกครั้ง

2. การพัฒนาแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของสาธารณชนที่มีต่อกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง

ในระยะที่สองของการวิจัย นอกจากการจัดเวทีวิเคราะห์รูปแบบความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงแล้ว ผู้วิจัยยังจัดทำแบบสำรวจและทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับมุมมองของสาธารณชนที่มีต่อกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงในระยะเวลาที่ผ่านมา จำนวน 40 ชุด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการรับทราบข่าวสาร ความพึงพอใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง

3. การจัดเวทีนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของประชาคมทပ်เตียง ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัว รูปแบบการสื่อสารในการธำรงรักษาเครือข่าย และกลยุทธ์การสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมทပ်เตียง

เป้าหมายของการจัดเวที

1. เพื่อเปิดเผยข้อมูลจากงานวิจัยให้กลุ่มประชาคมทပ်เตียงช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
2. เพื่อเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของประชาคมทပ်เตียงให้สาธารณชนภายนอกได้รับรู้
3. เพื่อค้นหาทิศทางงานประชาสังคมในอนาคตจากทัศนะของแกนนำ

กระบวนการในการจัดเวทีวิจัย

จัดการประชุมอย่างเป็นทางการขึ้นในวันที่ 11 สิงหาคม 2546 ณ อาคารอเนกประสงค์เทศบาลนครตรัง การประชุมในครั้งนี้ผู้วิจัยเชิญอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เป็นวิทยากรดำเนินการประชุม และเชิญอาจารย์ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ร่วมสังเกตการณ์พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองด้านการสื่อสาร

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 3 (ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 – เดือนมีนาคม 2547) ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาวิถีชีวิตสาธารณะที่เข้มแข็งเพื่อสร้างสรรค์ท้องถิ่นน่าอยู่และยั่งยืน จังหวัดตรัง

เป้าหมาย

1. เพื่อสังเกตการเข้ามาของโครงการสาธารณะในพื้นที่เมืองทပ်เตียง
2. เพื่อสังเกตปฏิกิริยาของนักกิจกรรมในพื้นที่ต่อการเข้ามาของโครงการสาธารณะจากภายนอก
3. เพื่อร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมอันเป็นการต่อยอดเรื่องเมืองน่าอยู่และสนับสนุนให้ประชาชนตื่นตัวและเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อพัฒนาเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์การเข้ามาของโครงการชีวิตสาธารณะตั้งแต่ขั้นการแนะนำโครงการในเดือนเมษายน 2546 – เดือนกันยายน 2546

2. ผู้วิจัยเข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่โครงการชีวิตสาธารณะในเดือนตุลาคม 2546 โดยทำหน้าที่ในด้านการประชาสัมพันธ์และการผลิตสื่อ ระหว่างการเป็นเจ้าหน้าที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกระบวนการอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่โครงการอยู่เป็นระยะๆ
3. เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นมา ผู้วิจัยเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์ภายนอกอีกครั้ง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังคงติดตามการดำเนินงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของโครงการอยู่เสมอ

2. การสนับสนุนงบประมาณและเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพลังสีขาวบ้านจักรยานชมเมือง

เป้าหมาย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนงานในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มกิจกรรมที่เคยเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง
2. เพื่อร่วมสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมเยาวชนในจังหวัดตรังให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเด็กในเมืองมีหัวใจรักบ้านเกิด โดยใช้กิจกรรมปั่นจักรยานเป็นเครื่องมือนำเด็กชมสถานที่สำคัญในเมืองตรังและศึกษาวิถีชีวิตของผู้คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมพลังสีขาวบ้านจักรยานชมเมือง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ปรากฏออกมาในผลการทดลองสำรวจความคิดเห็นของสาธารณชนที่มีต่อประชาคมทับเที่ยงว่าเป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด ประกอบกับกิจกรรมดังกล่าวได้รับการเรียกร้องจากทั้งเด็กและผู้ปกครองให้มีการจัดขึ้นอีกครั้ง แต่เนื่องจากกลุ่มผู้จัดกิจกรรม คือ กลุ่มหมากพร้าวที่เคยจัดกิจกรรมดังกล่าวในนามของประชาคมทับเที่ยง โดยการขอของงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลนั้น เกิดปัญหาด้านการประสานงานกับข้าราชการเทศบาลมาโดยตลอด จนภายหลังจำเป็นต้องหยุดการจัดกิจกรรมนี้ลง ดังนั้น เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มผู้จัดกิจกรรมและสร้างความคึกคักให้กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน ประกอบกับการที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมของกลุ่มหมากพร้าวอย่างละเอียด ผู้วิจัยจึงสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมนี้จำนวน 18,000 บาท โดยกลุ่มจะจัดแบ่งการจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่1 วันอาทิตย์ที่ 23 พฤศจิกายน 2546

ครั้งที่2 วันอาทิตย์ที่ 28 ธันวาคม 2546

ครั้งที่3 วันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม 2547

3. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมของประชาคมตำบลเที่ยง

เป้าหมาย

เพื่อสำรวจมุมมองของสาธารณชนที่มีต่อประชาคมตำบลเที่ยงในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งมุมมองที่มีต่อแกนนำ มุมมองที่มีต่อกิจกรรม และข้อเสนอแนะและความต้องการของประชาชนในการทำกิจกรรมสาธารณะ เพื่อพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองตำบลเที่ยง จำนวน 500 ชุด
2. การจัดการประชุมกลุ่มย่อยสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีความโดดเด่นในแง่ของการทำกิจกรรม (พิจารณาจากผลที่ได้จากการสำรวจ)

4. การจัดเวทีสำหรับการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของประชาคมตำบลเที่ยง ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคม รูปแบบการสื่อสารที่ใช้ในการดำรงรักษาเครือข่ายและกลยุทธ์การสื่อสารในการขยายเครือข่ายประชาคมตำบลเที่ยง

เป้าหมาย

1. เพื่อให้กลุ่มประชาคมตำบลเที่ยงร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากงานวิจัย
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันค้นหาทิศทางกิจกรรมสาธารณะที่ต้องการในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเชิญกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มแกนนำ สมาชิก พันธมิตรที่ร่วมก่อตั้งและร่วมดำเนินกิจกรรมของประชาคมตำบลเที่ยง รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปเข้าร่วมวิพากษ์ข้อมูลและข้อสรุปทั้งหมดของงานวิจัย เวทีนำเสนอข้อมูลนี้จัดขึ้นในวันที่ 20 เมษายน 2547 ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ ตรัง

ปัญหาอุปสรรคระหว่างการดำเนินการวิจัยและการแก้ไข

1. ปัญหานักวิจัยยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน แก้ไขด้วยการประชุมประเมินผลการทำงานระหว่างนักวิจัยกับที่ปรึกษาโครงการเพื่อรับฟังข้อชี้แนะและร่วมกันหาแนวทางการเก็บข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

2. ปัญหาการเก็บข้อมูลกับกลุ่มสมาชิก เมื่อกลุ่มสมาชิกขยายเครือข่ายออกไปภายนอก ทำให้แต่ละคนมีภารกิจผูกพันจำนวนมาก การนัดสัมภาษณ์หรือการนัดเสวนากลุ่มย่อยจึงล่าช้า เพราะไม่สามารถนัดให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมพร้อมกันครบทุกคนได้ แก้ไขโดยการนัดประชุมในวันที่สมาชิกส่วนใหญ่ว่าง ส่วนสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย นักวิจัยใช้วิธีการตามสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลไป นอกจากนั้นแล้วกลุ่มยังเสนอว่าการนัดประชุมควรนัดล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้ทุกคนได้จัดสรรเวลาของตนมาเข้าร่วมเสวนาพร้อมกัน

4. นิยามศัพท์การวิจัย

1. **พัฒนาการ** หมายถึง ช่วงเวลาหรือระยะการก่อรูปของประชาคมทับเที่ยงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ในที่นี้ผู้วิจัยจะแบ่งพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนการเกิดประชาคมทับเที่ยง , ช่วงการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง และช่วงการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริง
2. **หนังสือพิมพ์แม่น้ำ** หมายถึง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดตรัง ซึ่งมีคุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ (แกนนำสำคัญของประชาคมทับเที่ยง) เป็นบรรณาธิการ และมีกลุ่มเพื่อนพ้องที่เป็นนักคิด นักเขียน และนักกิจกรรมทางสังคมในเมืองทับเที่ยงร่วมกันเขียนผลงาน หนังสือพิมพ์แม่น้ำเป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์ที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ คือ มิได้มุ่งรายงานข่าวสารหรือสถานการณ์ประจำวัน แต่จะหยิบยกประเด็นสาธารณะที่น่าสนใจหรือที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวตรังมาวิเคราะห์เจาะลึกและชี้แนะทางออกให้สังคม
3. **เวทีตรังเคเสวนา** หมายถึง เวทีแห่งการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นทางการแห่งแรกในจังหวัดตรัง เป็นเวทีสาธารณะแบบเปิดกว้างให้กลุ่มคนที่หลากหลายเข้ามาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
4. **การก่อตัว** หมายถึง ช่วงการเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างของประชาคมทับเที่ยง ช่วงของการก่อตัวนี้จะปรากฏอยู่ในพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงในระยะเวลาที่สอง (ต่อจากช่วงความเป็นมาก่อนการเกิด ขึ้นของประชาคมทับเที่ยง) ช่วงการก่อตัวนี้มีนัยสำคัญที่จะต้องศึกษาคือปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง
5. **ปัจจัย** หมายถึง เหตุผลหรือเงื่อนไขที่มีส่วนสนับสนุนให้บุคคลเข้ามาร่วมทำกิจกรรมทางสังคม
6. **ปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม** ในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มเป็นประชาคมทับเที่ยงออกเป็น 6 ปัจจัย คือ
  - 6.1 ปัจจัยด้านทุนสังคม ประกอบด้วย
    - ประวัติศาสตร์ชุมชน
    - อัตลักษณ์ของผู้คน

- วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน

6.2 ปัจจัยด้านสถานการณ์ ประกอบด้วย

- สถานการณ์ภายนอก
- สถานการณ์ภายใน

6.3 ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย

- ความน่าเชื่อถือของบุคคลผู้ริเริ่ม
- ความกว้างขวาง รู้จักคนมากของกลุ่มผู้ริเริ่ม
- แนวคิดเดิมของบุคคลในการเข้าร่วม

6.4 ปัจจัยด้านการสื่อสาร ประกอบด้วย องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และ ผู้รับสาร

6.5 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วย

- โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ
- โครงสร้างทางวัฒนธรรม
- โครงสร้างทางกายภาพเมือง
- โครงสร้างการเมืองท้องถิ่น

6.6 ปัจจัยด้านการจัดการ ประกอบด้วย

- การจัดการตัวตน
- การจัดการข้อมูล
- การจัดการความสัมพันธ์

7. **กลุ่มแกนนำ** หมายถึง กลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมในจังหวัดตรังที่ต่อมาสวมใจแนวคิดประชาสังคมและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนกระทั่งเป็นกลุ่มแกนนำในการจัดเวทีวิสัยทัศน์ทาบเทียบเมืองน่าอยู่ 2552 (ในวันที่ 30 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542)

8. **กลุ่มสมาชิก** หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกับประชาคมทาบเทียบ ตั้งแต่เวทีวิสัยทัศน์ทาบเทียบเมืองน่าอยู่ 2552 (ในวันที่ 30 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542) เป็นต้นมา

9. **กลุ่มพันธมิตร** หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมทาบเทียบ เช่น กรมอนามัย , สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม เป็นต้น

10. **การจัดการ** หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร และการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ 3 ประเภท คือกิจกรรมใหม่ กิจกรรมเก่า และ กิจกรรมประสาน
11. **กิจกรรมใหม่** หมายถึง กิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในพื้นที่และเริ่มทดลองจัดเป็นครั้งแรก เช่น กิจกรรมตลาดนัดสีเขียวเพื่อผู้บริโภค จัดโดยกลุ่มสุขภาพดี ชีวีเป็นสุข เป็นต้น
12. **กิจกรรมเก่า** หมายถึง กิจกรรมที่เคยจัดขึ้นอยู่แล้วในพื้นที่ ผู้จัดกิจกรรมมีประสบการณ์ในการจัดมาก่อน เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม
13. **กิจกรรมประสาน** หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ประชาคมทับเที่ยงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานของประชาคม เช่น การจัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อกระจายข่าวสารการดำเนินงานและกิจกรรมของประชาคม
14. **การสื่อสารในประชาคมทับเที่ยง** หมายถึง การถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารของกลุ่มแกนนำไปยังกลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร เพื่อการแสวงหาความร่วมมือในขั้นการสร้างเครือข่ายการสื่อสารในการเชื่อมคนด้วยกิจกรรมในขั้นการธำรงรักษาเครือข่ายและการสื่อสารในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมในขั้นการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย
15. **กลยุทธ์การสื่อสารในประชาคมทับเที่ยง** หมายถึง การแสวงหารูปแบบพิเศษที่เหมาะสมในการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารในแต่ละกลุ่มคน ทั้งกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก กลุ่มพันธมิตร และกลุ่มประชาชนทั่วไป รวมทั้ง การแสวงหารูปแบบพิเศษในการแพร่กระจายข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงในแต่ละกิจกรรม ทั้งกิจกรรมเชิงรุก กิจกรรมสนับสนุน และกิจกรรมแก้ไขปัญหาในรูปแบบพิเศษดังกล่าว ได้แก่ การมุ่งเน้นที่องค์ประกอบของการสื่อสาร (S M C R) บางตัวให้เหมาะสมกับกลุ่มคนและกิจกรรม เช่น กลยุทธ์การสื่อสารในกิจกรรมเชิงรุก จะมุ่งเน้นการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้ง สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ(แผ่นพับ,ใบปลิว) สื่อบุคคล(ผู้นำชุมชน)ในการกระจายข่าวสาร เนื่องจากกิจกรรมเชิงรุกเป็นกิจกรรมใหม่ เช่น กิจกรรมตลาดนัด สีเขียวเพื่อผู้บริโภค เป้าหมายของกิจกรรมเชิงรุกก็คือการชักชวนให้คนทั่วไปเข้ามาร่วมซื้อหาสินค้าปลอดสารพิษและเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ดังนั้น การสื่อสารจึงต้องเน้นแบบหลายทิศทางเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด เป็นต้น

16. **ประชาสังคม** หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับการที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข จึงมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอันจะนำไปสู่การก่อ จิตสำนึกร่วมกัน (Civic Consciousness) และก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network)
17. **ประชาคม** หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนภายใต้แนวคิดประชาสังคม
18. **ประชาคมทပ်เตียง** หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคนหลากหลายที่มีความเชื่อในพลังของความร่วมมือ และมีเจตนาดีที่จะทำเมืองทပ်เตียงให้น่าอยู่ ด้วยการสร้างสรรค์กิจกรรมสาธารณะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเมืองและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนภายใต้แนวคิดประชาสังคม
19. **เมืองน่าอยู่** หมายถึง การที่ผู้คนในเมืองร่วมตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมมือกันสร้างสรรค์ภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

5.กรอบการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารในประชาคมทပ်เตียง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแกนนำ
2. กลุ่มสมาชิก
3. กลุ่มพันธมิตร
4. กลุ่มภาคี คือ กลุ่มกิจกรรมที่ทำกิจกรรมอยู่แล้ว ซึ่งกิจกรรมของกลุ่มนั้นสอดคล้องกับบางกิจกรรมของประชาคมทပ်เตียงจึงเข้ามาร่วมกับกิจกรรมของประชาคมเป็นครั้งคราว โดย กลุ่มกิจกรรมดังกล่าวอยู่นอกเขตเทศบาลนครตรัง กลุ่มภาคีดังกล่าวได้แก่ ภาคีสี่เกลอที่นำสินค้าจากป่า เขา และทะเล มาขายในตลาดนัดสีเขียวสำหรับผู้บริโภค เป็นต้น
5. กลุ่มประชาชน คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองทပ်เตียงและได้รับรู้ข่าวสารการก่อตัวของประชาคมทပ်เตียง เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจะใช้สำรวจมุมมองเพื่อตอบปัญหาการวิจัยข้อที่ 4 คือ สาธารณชนมีมุมมองอย่างไรต่อประชาคมทပ်เตียง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมของประชาคมทပ်เตียง คือ พื้นที่ในเขตตัวเมืองทပ်เตียง (ซึ่งก็หมายถึงพื้นที่ในเขตเทศบาลนครตรังในปัจจุบัน - ผู้วิจัย)

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การค้นหาคำตอบภายใต้วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง **“การสื่อสารในการพัฒนาประชาคมตำบลเที่ยง”** นี้ จะมีเนื้อหาหลักสี่ประการที่ดำเนินควบคู่กันไป คือ 1) ด้านการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลาย 2) ด้านการสื่อสารของกลุ่มคนเหล่านั้น 3) ด้านรูปแบบและการจัดการระบบในการรวมตัวกัน และ 4) ด้านแบบแผนทางความคิดของผู้ก่อการหรือกลุ่มแกนนำที่เป็นสาเหตุเบื้องต้นให้เกิดประชาคมตำบลเที่ยง

กระบวนการในการดำเนินการวิจัยนี้เมื่อกำหนดเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเป้าหมายที่ต้องการ “ไปให้ถึง” ผู้วิจัยก็ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เป็นลายแทงหรือคู่มือเดินทาง เพื่อเป็นหลักประกันว่าการเดินทางครั้งนี้จะไม่หลงทางหรือเดินอ้อมให้เสียเวลา และทุกระยะที่ก้าวไป ทุกคำตอบที่ค้นพบจะถูกนำมาเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีว่าสิ่งที่พบนั้น “ใช่หรือไม่” “เหมือนหรือต่าง” ไปจากทฤษฎีอย่างไร

ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาสี่ประการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นสี่แนวคิด คือ

- 1.แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับแบบแผนทางความคิดของบุคคล
- 2.แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการรวมตัวของบุคคลและกลุ่มบุคคล
- 3.แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการสื่อสาร
- 4.แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการระบบของการรวมตัว

ซึ่งแนวคิดทฤษฎีทั้ง 4 กลุ่ม มีเนื้อหาดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแบบแผนทางความคิดของบุคคล

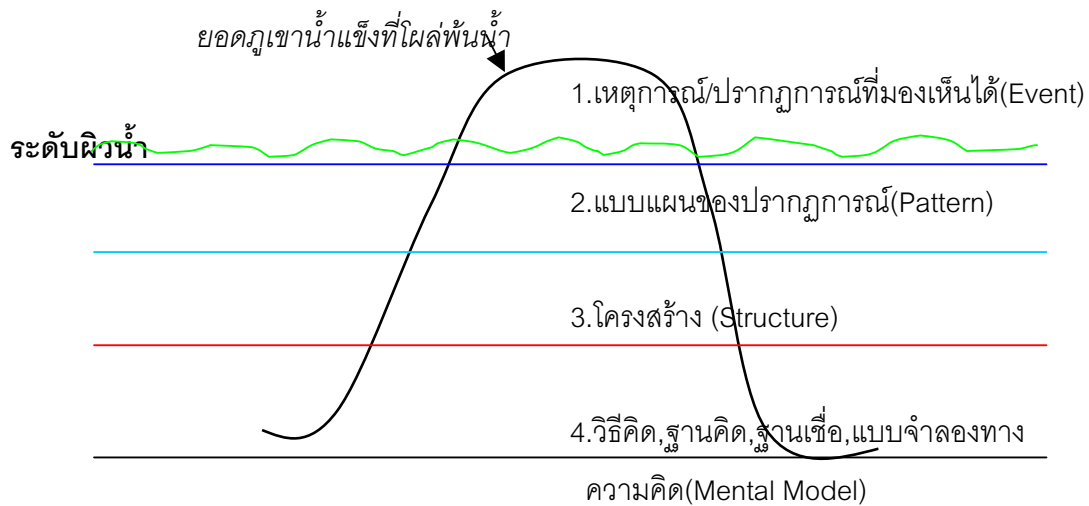
การกระทำใด ๆ ของกลุ่มคนในลักษณะร่วมมือร่วมใจกันนั้น โดยปกติมักไม่เกิดขึ้นเพราะผู้มีส่วนร่วมนั้นต่างเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างพร้อมเพรียงกันตั้งแต่เริ่มต้น แต่มักเริ่มต้นด้วยคนจำนวนน้อยไม่กี่คน ที่ลุกขึ้นมาขยายความคิด ชักชวนคนอื่น ๆ ให้เข้ามาร่วมกัน จนค่อย ๆ กลายเป็นขบวนการที่ใหญ่โตได้ ซึ่งหากมองย้อนหลังก็ทำให้น่าคิดว่าคนเพียงไม่กี่คนสามารถก่อการใหญ่ได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดขบวนการเคลื่อนไหวที่ใหญ่โต

เพื่อตอบคำถามดังกล่าวข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษากลุ่มคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่เป็นแกนนำของการเริ่มก่อการ โดยต้องศึกษาถึงไปถึงรูปแบบความคิด ทะลุผ่านจากระดับปรากฏการณ์ลงไปถึงรากฐานว่ามีความคิดอะไร อย่างไร ความคิดนั้นก่อตัวสิ่งสมมาอย่างไร แพร่ออกไปอย่างไร ที่สุดได้ส่งผลต่อเป้าหมายของความคิดซึ่งในที่นี้ก็คือสังคมเมืองทับเที่ยงอย่างไร

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์รูปแบบทางความคิด(Mental Model)ของบุคคล ซึ่งเป็นส่วนย่อยหนึ่งของทฤษฎีวิถีคิดกระบวนการ(System Thinking) เพื่อค้นหารากฐานความคิด(Mental Mind) ซึ่งแนวคิดนี้นำเสนอวิเคราะห์ด้วยการใช้แบบจำลองเปรียบเทียบที่เรียกว่า ภูเขาน้ำแข็ง 4 ระดับ ซึ่งมีสาระดังนี้

1.แนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลองทางความคิด (Mental Model)

แนวคิดนี้อธิบายว่าเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม ที่ปรากฏให้เห็นในระดับปรากฏการณ์นั้น เราสามารถศึกษาให้รู้ลึกลงไปได้ จากระดับปรากฏการณ์ (Event) ลงสู่ระดับแบบแผน(Pattern) ลงสู่ระดับโครงสร้าง(Structure) และที่สุดลงไปถึงระดับรากฐาน(Mental Model) ทั้งนี้โดยใช้แบบจำลองภูเขาน้ำแข็งสี่ระดับมาเปรียบเทียบอธิบาย ดังนี้

จากแบบจำลองของแนวความคิดนี้ เราอาจหาตัวอย่างมาเปรียบเทียบเพื่อทดลองวิเคราะห์ได้มากมาย เช่น ตัวอย่างเหตุการณ์ไฟไหม้ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ (Event) พอไฟไหม้เราก็ดับไฟ ลักษณะเช่นนี้เป็นการแก้ปัญหาแบบ Reaction ไม่ได้แก้ที่ระบบ แต่ถ้าบอกว่าไฟไหม้บ่อยจนพยายามจับแบบแผน(Pattern)ได้ว่า ไฟไหม้บ่อยในเดือนกุมภาพันธ์หรือเวลาตรุษจีน เราก็สามารถประชาสัมพันธ์ให้มีการป้องกันปัญหาได้ แต่การแก้ปัญหาในระดับแบบแผนก็ยังไม่ใช่ว่าการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์หรือแก้เชิงลึก ซึ่งถ้าต้องการแก้ไขอย่างจริงจังจะต้องไปแก้ที่โครงสร้าง เช่น สภาพการจราจร โครงสร้างของเมือง สภาพของวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจะให้คำตอบว่าโครงสร้างส่วนไหนที่เป็นต้นเหตุของปัญหา และถ้าจะแก้ให้ถึงรากฐานก็ต้องแก้กันที่ระบบความคิดของคน(Mental Model) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือประเด็นปัญหาดังกล่าว ปัญหาจึงจะได้รับการแก้ไขอย่างดีที่สุด

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบทางความคิดของกลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยงว่ากลุ่มมีวิธีคิดอย่างไร เหตุใดจึงมีวิธีคิดเช่นนั้น และสามารถขยายวิธีคิดดังกล่าวไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้อย่างไร

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการรวมตัวของบุคคลและกลุ่มบุคคล

ในกลุ่มของแนวคิดว่าด้วยการรวมตัวของบุคคลและกลุ่มบุคคลนี้ ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ในลักษณะให้ครอบคลุม ทั้งเรื่องของมีส่วนร่วม เรื่องของปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม และเรื่องการรวมกลุ่มของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเชิงพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง แนวคิดทฤษฎีในกลุ่มนี้ประกอบด้วย

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดประชาสังคมให้ความสำคัญกับประชาชนในการดูแลและพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหา และวางระบบจัดการภายในชุมชนของตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป

ความหมายของ "การมีส่วนร่วม" ของประชาชนนั้น นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือครอบครัวเข้าร่วมรับผิดชอบการจัดการใช้ทรัพยากรและสวัสดิการที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมในฐานะสมาชิกของสังคม เป็นการพัฒนาตนเองและส่วนรวม ด้วยกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนเป็นผู้พัฒนาตนเองได้แทนการเป็นผู้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว

ชินนกุล ทิพยกุล (2542 : 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสม คักดีศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง

เฮย์ (Hay อ้างใน สุจินต์ ดาววีระกุล, 2527 : 15) ได้ให้คำนิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมว่า " เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกับกลุ่มคนและระหว่าง กลุ่มต่อกัน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้"

เบซิน (Bhasin, 1978 : 69) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะต้องยึดหลักที่จะให้ประชาชน ตระหนักถึงสภาพที่เป็นอยู่ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เจ้าหน้าที่ของ ทางราชการหรืออื่น ๆ จะต้องยึดหลักให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของเขาและกระทำการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของเขา ซึ่งจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงของประชาชนเองมิใช่อิทธิพลจากภายนอก

เดวิส (Davis, 1972 : 136) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่ง หมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง **กระบวนการที่ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง โดยรัฐสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้คิด เป็นผู้ตัดสินใจ เท่ากับเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการพัฒนาตนเอง และให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย การรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนและมีหลักการหรือรูปแบบในการ ดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างสมัครใจ** (อรุณีวรรณ นาศรี, 2545 : 20)

การมีส่วนร่วมของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกของการก่อตัวของประชาคม เพราะเมื่อบุคคล ที่มีเป้าหมายและมีความต้องการตรงกันมารวมตัวกันก็จะก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วม รับผิดชอบด้วยกันอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย

- ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- ร่วมวางแผนกิจกรรม
- ร่วมลงทุน ปฏิบัติงาน
- ร่วมติดตาม ประเมินผล

แต่คำถามที่น่าสนใจ คือ "ทำอย่างไรจึงจะให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วม" โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมใน ประชาคมซึ่งบุคคลสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในบทบาทที่แตกต่างกัน ทั้งบทบาทของแกนนำ บทบาทของ สมาชิก และบทบาทของพันธมิตร การที่จะทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ ดังที่ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวไว้ คือ

- 1.ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
- 2.ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to Participation)
- 3.ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participation)

นอกจากนั้นแล้วสาเหตุของการมีส่วนร่วมยังเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1.ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลของส่วนรวม
- 2.ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน
- 3.การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

การมีส่วนร่วมของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทของบุคคลนั้นๆ เช่น แกนนำก็มักจะมีรูปแบบการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำความคิด สมาชิก ก็มักจะมีส่วนร่วมในการประชุมและมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน ส่วนพันธมิตรก็อาจจะมีส่วนร่วมในการออกเงินและมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น จากการศึกษา รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย กรรณิการ์ ชมดี (2524 : บทคัดย่อ) พบว่า "ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ คือ การร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวน และการร่วมเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีส่วนร่วมในการประชุมมากที่สุด รองลงมา คือ ร่วมออกแรง และร่วมเป็นผู้ชักชวน

จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคล สามารถสรุปประมวลรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากร
4. การมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
5. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
6. การมีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา

7. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
8. การมีส่วนร่วมในการประชุม
9. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
10. การมีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
11. การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน
12. การมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
13. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
14. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้
15. การมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน / ทรัพย์สิน
16. การมีส่วนร่วมในการออกแรง หรือสละแรงงาน
17. การมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์
18. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ติดตาม ประเมินผล

การศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอน และรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำมาใช้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของบุคคลแต่ละฝ่ายในประชาคมทับเที่ยงทั้งฝ่ายที่เป็นกลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิก และกลุ่มพันธมิตร เนื่องจากเห็นว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นเป็นปัจจัยสำคัญประการแรกของการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงนั่นเอง

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มและองค์การประชาชน

ในแง่สังคมวิทยา การที่บุคคลอยู่รวม ๆ กันหาเรียกว่ากลุ่มเสมอไปไม่ เช่น ผู้คนจำนวนมากมาขึ้นรถเมล์อยู่ที่ป้ายรถ กลุ่มคนมารวมกันอยู่ที่แพน้ำเพื่อรอเรือข้ามฟาก คนที่รอซื้อตั๋วเข้าดูภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า "กลุ่ม" แตกต่างกันไปดังนี้

Dilbert W. Stewart ให้ความหมายว่า กลุ่ม หมายถึง หมู่ของบุคคลสองคนหรือมากกว่ามารวมกันโดยมีความสนใจและปฏิกริยาร่วมกัน ทั้งนี้หมายความว่า ความสนใจตลอดจนความพึงพอใจร่วมกันเป็นสิ่งที่ผูกพันของกลุ่ม บางกรณีบุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมอันเป็นเป้าหมายร่วมกัน

เฟรดมาร์ส และ อาร์โนลด์ (Feldmars and Arnold อ้างใน บุญเกิด มาอ่อน , 2537 : 8) ให้คำนิยามไว้ว่า "กลุ่ม" หมายถึง คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีปฏิสัมพันธ์กัน, รู้ว่าตนเองมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกันมารวมกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

ทิตยา สุวรรณชัย (2517 : 17) กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า "กลุ่มสังคม" ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้มีปฏิริยาโต้ตอบในทางสังคมซึ่งกันและกัน (Social Interaction) พฤติกรรมทางสังคม จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้นหรือเร้าใจให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการตอบสนองของอีก ฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิริยาโต้ตอบกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งลักษณะติดต่อทางตรงหรือทางอ้อม สมาชิกของ กลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (Right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ จะสามารถแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มี ได้เป็นสมาชิก และสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่ บทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดมีการบังคับโดยตรง หรือทางอ้อม ที่จะให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตน ตามสิทธิและหน้าที่ของตนอีกด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า **"กลุ่ม" คือ การรวมตัวของบุคคลซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน หรือการแสดงออกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน** (อรุณีวรรณ นาศรี, 2545 : 21)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(อ้างถึงในพระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2547:110) ยังกล่าวถึงวงจรชีวิต ของเครือข่ายในลักษณะการเปรียบเทียบกับธรรมชาติของชีวิตและสรรพสิ่งที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการ เปรียบเทียบกับกระบวนการพัฒนาที่มีจุดสิ้นสุดของโครงการและกิจกรรม ว่าวงจรชีวิตของเครือข่ายมี 5 ขั้นตอน คือ ระยะก่อตัว ระยะขยายตัว ระยะรุ่งเรือง ระยะถดถอย และระยะฟื้นตัว โดยทุกระยะของวงจรชีวิต เครือข่ายนั้นจะมีกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน แต่จะมีเพียงบางเครือข่ายเท่านั้นที่สามารถปรับตัวถึงระยะที่ 5 คือ การฟื้นตัวของเครือข่าย

ส่วน พิชัย เพชรรัตน์(อ้างถึงในพระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2547:111) กล่าวถึงพัฒนาการของกลุ่ม และเครือข่ายว่าอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและบริบททางสังคม เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งพัฒนาการวงจรชีวิตของเครือข่ายมี 4 ขั้นตอนใหญ่ คือ

ขั้นที่1 ขั้นเกิดแรงจูงใจ คือ คนที่เข้ามารวมกลุ่มอาจจะเกิดแรงกระตุ้นจากฝ่ายต่างๆ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ การชักชวนจากผู้นำชาวบ้าน ความต้องการของตนเองที่เห็นปัญหาและต้องการแก้ไข รวมทั้งความพร้อมในการที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแรงกระตุ้นดังกล่าวทำให้คนแสวงหาการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนากิจกรรมที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นวางใจกลุ่ม เป็นขั้นที่ปัจเจกบุคคลเกิดความไว้วางใจกลุ่ม องค์การจะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการนั้นได้ จึงดำเนินการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะกลายเป็นพลังของกลุ่มหรือเครือข่ายในที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นขยายผล หลังจากที่ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่ง กลุ่มเครือข่าย เกิดความเข้มแข็ง จึงมีการสานต่อและเชื่อมโยงกับทุกฝ่ายในการจัดการกับประเด็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่และประเด็นกิจกรรม เป็นขั้นการขยายผลที่นำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 กลุ่มสัมพันธ์ เป็นการบริหารเครือข่ายหลังจากที่เครือข่ายได้ดำเนินการจนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมความสัมพันธ์เพื่อร่วมรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืน

การจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายและการพัฒนาองค์กรประชาชนเริ่มต้นขึ้นจากการตระหนักรู้ในสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่ คนในชุมชนจึงร่วมมือกันวางแผนและจัดการกับปัญหาหรือความต้องการของชุมชน โดยการสร้างกิจกรรมจนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ก่อตัวขึ้นเป็นประชาคมในท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนโดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนของตน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องของพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงในแต่ละขั้นตอนว่ามีลักษณะอย่างไร จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบขั้นตอนในการศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเที่ยงเป็นเบื้องต้นไว้ 4 ช่วง คือ ช่วงการก่อตัว ช่วงการรวมพล ช่วงการเติบโต และช่วงการเปลี่ยนแปลง

4. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

การที่บุคคลจะเข้ามารวมตัวกันเป็นกลุ่ม และพัฒนาเป็นองค์กรประชาชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนนั้น สิ่งสำคัญที่เราควรพิจารณาคือ ปัจจัยใดที่มีผลทำให้บุคคลตัดสินใจเข้ามารวมกลุ่มกัน ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของประชาคมทับเที่ยงนั้น จากการสังเกตเบื้องต้นพบว่าปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ส่วนตัว

มาร์วิน อี ชอร์ (Marvin E. Shaw อ้างใน หลุย จำปาเทศ , 2532 : 48) ได้เน้นว่าสาเหตุที่คนเข้าร่วมกลุ่มนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการสำคัญ โดยประการแรก คือ ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) Shaw ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่รวมกันว่ามีส่วนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อกันบ่อย ๆ จนกระทั่งเกิดผลแห่งการมีปฏิกริยาร่วมกันในการปฏิบัติแก่กัน เกิดความรักชอบกันเป็นส่วนตัว อันเกิดจากความเหมือนกันในทัศนคติ รูปร่าง ความสามารถ ฯลฯ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นได้

2. ความพอใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

Marvin E. Shaw กล่าวว่า การมีเป้าหมายของกลุ่มที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายเดียวกันในคนอาชีพเดียวกัน มีความสนใจเหมือนกัน แม้คนต่างอาชีพกันแต่หากมีงานอดิเรกที่มีเป้าหมายตรงกันก็คบกันและรวมกลุ่มกันได้ เป้าหมายของกลุ่มที่ทำให้คนรวมกันหรือเข้ากลุ่มกันก็เพราะเขามีความชอบในเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้เหมือนกันนั่นเอง

3. ความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

ฉลอง ภิมยรัตน์ : 2521 กล่าวว่า สาเหตุที่บุคคลเข้ามาร่วมในกลุ่มเพราะพอใจในกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งให้ทั้งความสนุกสนาน หรือให้ความพึงพอใจอย่างที่ตนต้องการ ในบางครั้งแม้ว่าตนเองจะไม่สนใจต่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม แต่ก็พอใจที่จะได้ทำกิจกรรมของกลุ่ม

Marvin E. Shaw ก็ให้ความเห็นสนับสนุนว่าความพอใจในกิจกรรมกลุ่มก็เป็นสาเหตุสำคัญของการเข้ามารวมกลุ่มเช่นกัน กล่าวคือ "การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อยกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม หรือผู้เข้าไปรวมกลุ่มกับกิจกรรมที่กลุ่มจัดนั้น สอดคล้องพ้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วม ความสนใจในกิจกรรมในที่นี้มิจำเป็นว่าผู้เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถ แต่เขามีความสนใจในกิจกรรมนั้น"

4. ความต้องการมีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับ

จากรายงานการวิจัยของกรมการพัฒนารัฐบาล ศึกษาปัจจัยที่บุคคลในตำบลวังมั่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มกัน พบว่า สมาชิกเกือบทั้งหมดเห็นว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นสิ่งที่มีความเกียรติ ซึ่งให้เห็นว่า เกียรติยศเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลยอมรับสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เหตุที่เป็นเช่นนี้

เพราะค่านิยมของสังคมชนบทไทยที่ยังนิยมยกย่องข้าราชการ จึงเป็นเหตุจูงใจให้บุคคลสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่บุคคล เช่น ผู้นำชุมชน , นักการเมืองท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเข้าร่วมกลุ่ม ประกอบด้วย

1. **ความศรัทธา**

รีดเดอร์ (Reeder , 1983 : 39-53) กล่าวว่า "บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดี และมีความเชื่อถือผู้ให้การสนับสนุนจึงตัดสินใจกระทำกิจกรรมนั้น

2. **ความเกรงใจ**

นรินทร์ จงวุฒิวเศย์ กล่าวว่า "ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง"

3. **อำนาจบังคับ**

นรินทร์ จงวุฒิวเศย์ กล่าวว่า อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้บุคคลถูกบีบบังคับก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกัน

ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยคาดว่ามีส่วนต่อการรวมกลุ่มของบุคคลในประชาคมทับเที่ยง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของผู้วิจัยเท่านั้น ส่วนปัจจัยอื่นๆคงต้องวิเคราะห์หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างครบถ้วนแล้วในภายหลัง

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการสื่อสาร

การที่บุคคลเข้ามารวมกลุ่มกันนั้น ย่อมเต็มไปด้วยการสื่อสาร เพราะการสื่อสารเป็นหัวใจหรือองค์ประกอบสำคัญของการเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะการมารวมกันในลักษณะ “ประชาคม” ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการต่อเชื่อม สอดคล้องกับที่นักวิชาการได้สะท้อนความสำคัญของการสื่อสารในการพัฒนาความเป็นประชาสังคมไว้อย่างชัดเจนว่า **“กลุ่มประชาสังคมที่จะมีความยั่งยืนและมีความหมายย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยน ตลอดจนการสร้างเครือข่าย**

ข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (communication and network) (อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล, 2541) สำหรับการศึกษาวิจัยประชาคมทับเที่ยง ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทางการสื่อสารที่สำคัญดังต่อไปนี้

5. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ซึ่งประชาชนมาพบปะสื่อสารกัน ซึ่งแนวปฏิบัติเรื่องพื้นที่สาธารณะนั้นภาคประชาชนต้องดำเนินการโดยยึดหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 215)

- พื้นที่สาธารณะไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม (ร้านค้าแฟร้ง การโทรทัศน์ กลุ่มสมาคม ชมรม ฯลฯ) ต้องเป็นสถาบันที่เป็นอิสระทั้งจากรัฐและระบบตลาด
- พื้นที่สาธารณะเป็นของกลุ่มสังคมที่หลากหลายที่ล้วนสนใจผลประโยชน์ร่วมกันของสังคมมากกว่าจะมุ่งหน้าแต่ปกป้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และกลุ่มเหล่านี้ควรมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ
- เป็นพื้นที่ที่พิจารณาสมาชิกผู้เข้าร่วมในฐานะ "พลเมือง" ผู้สนใจและเข้าร่วมในความเป็นไปของสังคมส่วนรวมมากกว่าเป็น "ผู้บริโภค" ที่มีหน้าที่เพียงแต่เกาะเวที่ดูความเป็นไปของบ้านเมือง

สำหรับปัจจัยที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในสังคมยุคใหม่จะมีลักษณะดังนี้

1. การริเริ่มในปริมณฑลของประชาสังคม (civil society)

การสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะจะสอดแทรกเป็นยาคำในการสถาปนาประชาสังคมให้เกิดขึ้นในทุกๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการสร้างสำนึกร่วม กำหนดวัตถุประสงค์ร่วม การจัดตั้งรวมกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์แบบเสมอภาคอย่างหุ้นส่วน ตลอดจนการอภิปรายพูดคุยกัน เพื่อแสวงหาบทบาททางแก้ปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ แนวคิดเรื่อง "ประชาสังคม" และ "พื้นที่สาธารณะ" จึงต่างอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน

2. การทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชน

เราคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในสังคมยุคใหม่นี้ นอกเหนือจากสื่อประเภทอื่น ๆ ของสังคม เช่น สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อพื้นบ้านแล้ว ประเภทของสื่อที่มีอิทธิพลอย่างแพร่หลายและมหาศาลต่อผู้คนในสังคมก็คือสื่อมวลชนนั่นเอง โดยเฉพาะศักยภาพของสื่อมวลชนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้คนทั่วไปให้เข้ามาสนใจประเด็นสาธารณะ ด้วยเหตุนี้ การสร้างประเด็นสาธารณะในสังคมปัจจุบันจึงไม่อาจมองข้ามบทบาทของสื่อมวลชนได้

3. การสร้างจิตสำนึกใหม่ให้แก่ประชาชน

Habermas วิเคราะห์ว่า ในปัจจุบันได้เกิดอุดมการณ์ที่เรียกว่า "Ideology of Intimacy" ซึ่งหมายความว่า รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่พึงปรารถนา ต้องเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น บุคคลภายในครอบครัวเท่านั้น ดังนั้น คนสมัยใหม่จึงขาดความสนใจความทุกข์ร้อนของคนอื่น ๆ ที่ไกลตัวออกไปและแถมยังเกิดความรู้สึกหวาดกลัวไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้าด้วยซ้ำไป Habermas จึงเสนอว่า communication action จำเป็นต้องมีการฝึกในการสร้างจิตสำนึกใหม่ ความรู้สึกใหม่ให้แก่ประชาชน กล่าวคือ ต้องล้มล้างทัศนคติเดิม ๆ ที่ว่า "ธุระไม่ใช่" เมื่อเห็นปัญหาของสังคมและต้องสร้าง ethic of compassion ซึ่งเป็นความเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกถึงความต้องการของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และรู้จักคิดถึงใจเขาใจเรา

4. การสร้าง public dialogue ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

ในแง่อุดมคติ Habermas เสนอว่า จำเป็นต้องมีพื้นที่สาธารณะที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ดังเช่นในอดีตที่จะเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และ Habermas ค่อนข้างจะยืนยันว่าบรรยากาศของพื้นที่สาธารณะนั้นน่าจะต้องเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าคือ face - to - face communication

6. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

เบอร์โล (Berlo, 1960: 40) อธิบายว่าการสื่อสารจะประสบประสิทธิผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ และได้แสดงปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบไว้ในแบบจำลองกระบวนการสื่อสารซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ S M C R model

ประชาคมทပ်เที่ยงมีองค์ประกอบของการสื่อสารอย่างครบถ้วนทั้งผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร องค์ประกอบทั้ง 4 ประการข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารในประชาคมทပ်เที่ยงเนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสารในประชาคม ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างถ่องแท้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ กระบวนการสื่อสารที่จะประสบผลสำเร็จก็ต้องเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม White (1987, อ้างในปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2546) ได้เน้นย้ำว่าการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการหรือ (dialogue) ที่เปิดโอกาสให้คนระดับรากหญ้าสามารถก้าวสู่กระบวนการพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ บนพื้นฐานของความคิดที่พึ่งพิงกันเองและความ

ร่วมมือกัน และในการทำงานเป็นทีมร่วมกัน (teamwork) ซึ่งเป็นรูปแบบสำคัญของการพัฒนาแบบประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากนั้นแล้ว Nair (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2546 : 9) ยังได้กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมจะมีสองมิติซ้อนอยู่เช่นเดียวกันคือ ทั้งกระบวนการทำงานร่วมกัน (ซึ่งหมายรวมทั้งฝ่ายผู้ส่งสารและฝ่ายผู้รับสาร) และทั้งกระบวนการประสานความรู้ของทุกคนเข้าร่วมกัน ซึ่งการที่จะดำเนินการตามกระบวนการนั้นได้จำเป็นต้องใช้รูปแบบการหารือ / แบบการเสวนา (dialogue) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ตลอดเวลา กระบวนการเสวนานี้ถือเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เป็นหัวใจของการมีส่วนร่วมเลย

ลักษณะของประเด็นด้านการสื่อสารด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546) กล่าวว่า คงไม่ใช่ทุกประเด็นที่จะนำไปสู่กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แต่ควรต้องเป็นประเด็นท้องถิ่น โดย Gray Felder ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นท้องถิ่นว่าจะเป็นประเด็นที่สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ (owners) ของประเด็นดังกล่าวร่วมกัน และห่วงใยที่จะดูแลประเด็น หรือช่องทางในการนำเสนอประเด็น และในขณะเดียวกันประเด็นที่กระตุ้นให้เกิดการสื่อสารด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมมักเป็นประเด็นที่คุ้นเคยสอดคล้องกับวิถีชีวิต และเปิดโอกาสให้คนแลกเปลี่ยน ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นประเด็นที่ผู้เข้าร่วมรู้สึกผูกพันเห็นคุณประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นจากการผ่านประสบการณ์ตรงหรืออ้อม หรือเกี่ยวพันกับผลประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจได้รับในภายหลัง ก็ยังทำให้การเข้าร่วมนั้นเต็มไปด้วยความเข้มข้นและความตั้งใจของทุกฝ่าย นอกจากนี้ การมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่เข้าร่วมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลในด้านกว้างและลึกที่จะช่วยให้บุคคลเห็นความเชื่อมโยงเกี่ยวกับมูลเหตุของประเด็นสาระสำคัญและองค์ประกอบต่างๆของประเด็น ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตน คนอื่นๆและพื้นที่สำคัญ

ช่องทางในการสื่อสารด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (อ้างแล้ว) ได้แบ่งช่องทางในการสื่อสารด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็น 2 ลักษณะ คือ ช่องทางในการสื่อสารผ่านกิจกรรมในพื้นที่เชิงกายภาพและช่องทางในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่

1. ช่องทางในการสื่อสารผ่านกิจกรรมในพื้นที่เชิงกายภาพ ช่องทางดังกล่าวได้แก่ การจัดเวทีสัมมนา การแลกเปลี่ยนผ่านเวทีสาธิต เวทีการฝึกอบรมและเวทีดูงานต่างๆ รวมถึงกิจกรรมการสื่อสารผ่านสื่อพื้นบ้านและสื่อการแสดงในแขนงต่างๆ โดยช่องทางดังกล่าวมีจุดเด่นในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้ากัน การเปิดโอกาสให้ซักถามและได้ตอบได้ทันที และการได้สัมผัสอารมณ์ความรู้สึกร่วมของผู้อื่น แต่

อย่างไรก็ตาม ช่องทางดังกล่าวมีข้อจำกัดในแง่ของพื้นที่และโอกาสของแต่ละฝ่ายในการแสดงความคิดเห็น อย่างเท่าเทียมกันภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด

2. ช่องทางในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ช่องทางดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการสื่อสารปัจจุบัน ทั้งในด้านราคา ความรวดเร็ว ความสะดวกในการใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์มือถือ กล้องวิดีโอ หรือระบบดาวเทียม ระบบคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้เกิดช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ ในการแสดงเสรีภาพของกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสในการสื่อสาร จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เสนอแนะความคิดเห็น และสามารถตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ได้คล่องตัวมากกว่าเดิม

รูปแบบการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นหากจะจำแนกตามลักษณะของการใช้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างที่มีแบบแผนกำหนดไว้อย่างแน่นอน (Prescribed Communication) สารจะถูกส่งออกไปตามลำดับขั้น หรือตามลักษณะหน้าที่ของภารกิจ โดยจะไหลผ่านสายใยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เป็น การสื่อสารที่คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ และตำแหน่งระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีการกำหนดระเบียบแบบแผนไว้ชัดเจน ทั้งนี้ อาจจะเป็นการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น บันทึกรายงาน หรือ อาจจะเป็นการสื่อสารที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ได้ เช่น การสั่งงานโดยตรงผ่านการพูดกันทางวาจา

2. การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง และเกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนขององค์กร มีลักษณะการสื่อสารที่เป็นส่วนตัวมากกว่าทางตำแหน่งหน้าที่ ส่วนใหญ่จะใช้คำพูด การสื่อสารแบบนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และความเข้มข้นของการสื่อสารต่างกัน ลักษณะสำคัญของการสื่อสารแบบนี้ คือ ความรวดเร็วของการสื่อสารจะมีมาก แต่มีข้อเสียตรงที่ข่าวสารข้อมูลต่างๆ อาจจะไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ และวิธีการของผู้บริหารที่จะนำประโยชน์ของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการมาใช้ให้เกิดผลดีกับบรรยากาศในการทำงาน เช่น การสื่อสารกับประชาชนในชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้เรายังสามารถจำแนกการสื่อสารได้ตามทิศทางของการสื่อสาร แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. การสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication)
2. การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication)
3. การสื่อสารตามแนวนอน (Horizontal Communication)

การสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประชาคมทับเที่ยง เนื่องจากการสื่อสารจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย กาญจนา แก้วเทพ(2538)(อ้างใน พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547:43) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าเครือข่าย หรือ network ในภาษาอังกฤษว่า “net” หมายถึงตาข่ายที่โยงใยถึงกันและพร้อมที่จะ “work” เมื่อต้องการใช้งาน ดังนั้น ความหมายของ “เครือข่าย” จึงหมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายองค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลาแน่นอนพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนมีสายโทรศัพท์ต่อไว้) เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆเพื่อแก้ไขปัญหา ก็สามารถที่จะติดต่อไปได้

นอกจากนั้นแล้ว ปาริชาติ สถาปิตานนท์และชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์ (2546:8) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการทำงานและการจัดการเครือข่ายไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. เครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลาย
2. เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีชีวิตชีวา
3. เครือข่ายที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการไหลเวียนของข้อมูล
4. เครือข่ายจำเป็นต้องมีชุมทาง (hub) ที่หลากหลาย
5. เครือข่ายจำเป็นต้องมีผู้จัดการเครือข่าย (network manager)

Thomas E. Harris, 1993 (อ้างใน เวทีนี้ สตะเวทิน , 2542 : 48-49) ได้อธิบายถึงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในเครือข่ายซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

1. **ผู้ประสานงาน (Liaisons)** ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่ม โดยจะเป็นผู้รับความคิดเห็น ผลงานจากสมาชิกในกลุ่ม และจะนำไปแจกจ่ายหรือมอบหมายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นได้ทำต่อ ดังนั้นผู้ประสานงานจึงเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเป็นอย่างดี และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในกลุ่มได้ ผู้ประสานงานจึงเป็นที่คาดหวังว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ผู้ควบคุมการไหลของข่าวสาร (Gatekeeper)** เป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารจากภายนอกกว่าสมควรให้เข้ามาเผยแพร่ภายในกลุ่มได้หรือไม่ และมีหน้าที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารไม่เปิดโอกาสให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเข้ามาในกลุ่ม ก็จะทำให้ขาดข้อมูลในส่วนนั้นไป
3. **ผู้นำความคิดเห็น (Opinion leader / Star)** จะเป็นผู้ที่ เป็นจุดรวมของการสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับนับถือ และมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม
4. **ผู้ที่ติดต่อกับบุคคลภายนอก (Cosmopolite)** คือ ผู้ที่มีการติดต่อหรือมีสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอกสูง ซึ่งจะมีบทบาทในการหาข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ให้กับกลุ่ม และนำข้อมูลข่าวสารของกลุ่มที่ต้องการเผยแพร่ไปเผยแพร่ให้กับคนภายนอก
5. **ผู้ที่แยกตัวเอง (Isolate)** คือ ผู้ที่มีแนวโน้มที่จะไม่ติดต่อกับสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มและไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งสาเหตุของการไม่เข้าร่วมกลุ่มคือ การไม่เข้าร่วมในการตัดสินใจบางอย่างเพราะคิดว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือคิดว่างานบางอย่างควรเป็นไปอย่างอิสระ ไม่ควรมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง ผลจากการที่บุคคลในกลุ่มบางคนแยกตัวออกมาจะทำให้ การไหลของข้อมูลข่าวสารขาดช่วงไปและการขาดข้อมูลนี้เอง ทำให้เป็นการยากที่จะดูแลและปรับปรุงกลุ่มการสื่อสารหรือร่วมกันทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

นอกจากบทบาทของบุคคลในกลุ่มตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว Monge อ้างใน Sven Windahl (1992 : 77) ได้แบ่งบทบาทของบุคคลในกลุ่มไว้ดังนี้

1. **Membership role** คือ กลุ่มบุคคลเป็นสมาชิกในกลุ่มและพวกของเครือข่าย
2. **Liaison role** คือ บัณฑิตบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง นักวิชาการท่านหนึ่ง (Hellweg , 1997) ได้กล่าวว่า Liaison role นั้นทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มต่างๆโดยไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย ทำหน้าที่เช่นเดียวกับคนส่งข่าวสาร และมักจะเป็นแหล่งเริ่มต้นของข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเพราะเป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารภายในเครือข่าย
3. **Star role** คือ บัณฑิตบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนอื่นๆเป็นจำนวนมาก
4. **Isolate role** คือ บัณฑิตบุคคลที่มีการติดต่อกับคนอื่นๆน้อยมากและจะไม่เผยแพร่ต่อ

5. *Boundary - Spanning role* คือ ปัจเจกบุคคลที่ติดต่อระหว่างกลุ่มตัวเองกับกลุ่มภายนอกสังคมเพื่อนำสิ่งต่างๆภายในกลุ่มของตนเผยแพร่ออกไปสู่ภายนอกสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกลุ่มเพื่อให้สังคมภายนอกได้รับรู้

จอห์น เวอร์เนอร์(อ้างในปาริชาติ สถาปิตานนท์ และ ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์,2546 :9) กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายโดยใช้ตัวอักษรย่อในภาษาอังกฤษ 4 ตัว คือ LINK ซึ่งประกอบด้วย

1. *L Learning* ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของตนเองและผู้อื่น
2. *I Investing* ได้แก่ การลงทุนด้านเวลาและพลังงานในการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่างๆ
3. *N Nurturing* ได้แก่ การดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและสัมพันธ์ภาพส่วนตัว
4. *K Keeping* ได้แก่ การรักษาทิศทางในการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อแสวงหาแนวทางที่ทรงพลังในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

7. แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่ระบาดทางสังคม

มาคอล์ม แกลดเวลล์ เรียก “ช่วงเวลาแห่งความพลิกผัน” หรือ “จังหวะมหัศจรรย์” ที่ทำให้เรื่องธรรมดากลายเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความนิยมได้อย่างรวดเร็วว่า **“จุดแห่งการแพร่ระบาด”(The Tipping Point)** โดยแกลดเวลล์ พยายามตอกย้ำให้เห็นว่าจุดแห่งการแพร่ระบาดไม่จำเป็นต้องเป็นจุดใหญ่ๆเท่านั้น แต่อาจเป็นเพียงจุดเล็กจุดใดจุดหนึ่งที่มีพลัง หัวใจของการแพร่ระบาดของเรื่องราวมี 3 ประการ คือ

1. กฎเกี่ยวกับคนพิเศษ(Law of Few)

แกลดเวลล์ เชื่อว่า การแพร่ระบาดทางความคิดเรื่องต่างๆความสำเร็จส่วนหนึ่งอยู่ที่ว่า

“ใครทำหน้าที่แพร่ข่าว...บุคคลเหล่านั้นมีความสำคัญอย่างไรในสังคม”

“...กลุ่มผู้ฟังไวใจหรือเชื่อถือข้อมูลข่าวสารของกลุ่มที่ทำหน้าที่แพร่ข่าวมาน้อยเพียงใด”

โดย แกลดเวลล์ มองว่าบุคคลตัวต้นเหตุของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆในสังคมเป็นเพียงคนไม่กี่คนไม่กี่กลุ่มเท่านั้น โดยพวกคนพิเศษดังกล่าวมักจะทำหน้าที่เป็นตัวพาหะนำโรคที่ช่วยแพร่ให้เรื่องต่างๆไปสู่คนกลุ่มอื่นๆในสังคมได้อย่างรวดเร็ว

2. ระเบียบว่าด้วยความเข้มข้น (Rule of Stickiness)

ระเบียบว่าด้วยความเข้มข้นเป็นความพยายามที่จะอธิบายความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเรื่องราวหรือคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของ “เชื่อบ้า” โดย **ความเข้มข้นในที่นี้ หมายถึง การที่เนื้อหาสาระหรือคุณสมบัติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเชื่อบ้าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบได้เป็นอย่างดีในสังคม** เงื่อนไขประการสำคัญที่จะพิสูจน์ว่าเรื่องมีความเข้มข้นก็คือ เรื่องดังกล่าวติดหู ติดตา หรือติดใจบุคคลอื่นได้อย่างเหนียวแน่นและประทับแน่นอยู่ในความทรงจำจนยากที่จะลืมเลือน

3. พลังแห่งบริบท (Power of Context)

เกลดเวลล์ เชื่อว่า บริบทมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของความคิดเหมือนกับการแพร่ระบาดของเชื้อโรคต่างๆ โดยหากเมื่อใดก็ตามบริบทเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็ย่อมหมายถึงการเกิดผลสะท้อนต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสการแพร่ระบาดตามไปด้วย

แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการระบบของการรวมตัว

แนวคิดทฤษฎีในส่วนนี้จะครอบคลุมในด้าน การจัดการชุมชน แนวคิดการจัดองค์กรในอนาคต และแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม ดังต่อไปนี้

8. แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม

ซูซีย์ ศุภวงศ์ (2539) กล่าวว่า ประชาคม หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข จึงมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอันจะนำไปสู่การก่อ จิตสำนึกร่วมกัน (Civic Consciousness) และก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic Group) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรกัน ภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic Network)

ขณะที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์(2542)อธิบายว่า ประชาสังคม(civil society)นั้นหมายถึง กลุ่ม ชุมรรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชน ที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ(state) กับปัจเจกชน (individuals) โดยมีจุดเน้นอยู่ที่

- 1.ไม่ชอบหรือไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้้นำกำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร
- 2.ไม่ชอบลัทธิปัจเจกนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม

โดยเห็นว่าสังคมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วนได้แก่ รัฐ-ประชาสังคม-ปัจเจกชน ซึ่งต้องเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องโยงใยเกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ ขณะเดียวกันก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วย ทิศทางประชาสังคมจึงต้องเน้นการประสานสามัคคีและการร่วมมือหรือการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ทั้ง “กลุ่มผลประโยชน์” “ชนชั้น” และ “ขบวนการทางสังคม” ทั้งต้องมุ่งเคลื่อนไหวเพื่อลดอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐต่อสังคมลงไปด้วย โดยเข้าไปทำแทนรัฐ หรือทำร่วมกับรัฐ

จากกรณีการก่อตัวของประชาคมน่าน (นพ.ชาติวี เจริญศิริและคณะ ,2547) พบว่าองค์ประกอบของประชาคม มีดังนี้

- การรวมตัวกันของคนในชุมชน
- กระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และเรียนรู้ร่วม
- มีวัตถุประสงค์ร่วม
- มีกิจกรรมร่วม
- มีความสนใจร่วม
- มีความรัก ความเอื้ออาทร ความผูกพัน
- มีสำนึกร่วม (ความเป็นเจ้าของชุมชน)

นอกจากนั้นแล้วผู้เข้าร่วมประชาคมต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

- ประกอบด้วยคนแปลกหน้า หรือหน้าใหม่ต่อกัน มิใช่มีแต่หมู่ญาติพวกพ้อง
- มารวมตัวกันโดยสมัครใจ เข้าออกได้โดยเสรี
- มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเท่าเทียม

9.แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการองค์กรในอนาคต

การรวมตัวกันในลักษณะประชานิยมเป็นสิ่งที่ใหม่ เป็นแนวคิดใหม่ ดังนั้นแนวคิดในการจัดการจึงเป็นแนวคิดใหม่ด้วย แม้อาจกล่าวได้ว่าประชานิยมเป็นองค์กรแบบหนึ่ง แต่การจัดการองค์กรแบบนี้ก็ใช้แนวคิดที่ต่างออกไปจากแนวการจัดการองค์กรในอดีต เพราะเป็นองค์กรแบบจัดการตัวเอง(Self Organizing) ซึ่งมาจาเร็ต เจ. วิทลีย์ และ ไมรอน เคลเนอร์-รเจอร์ส ได้เสนอไว้ถึงหลักการขององค์กรแบบจัดการตัวเอง (Self Organizing)เอาไว้ว่า หลักการขององค์กรจัดการตัวเอง ประกอบด้วย

1. ตัวตน (Identity) : ความเข้าใจร่วมกันขององค์กร

การจัดการองค์กรทุกองค์กรนั้นจะต้องมีตัวตนที่ถูกจัดการ ตัวตนที่วุ่นวายนี้เกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มว่าพวกเขาคือใคร ต้องการอะไร และความมีตัวตนร่วมกันทำให้พวกเขามีโลกทัศน์ที่คล้ายกัน เนื่องจากว่า ตัวตนของแต่ละกลุ่มจะมี “แว่น” ที่ใช้ในการมองโลกอันเดียวกัน ข้อนี้ได้พิสูจน์มาแล้วจากระบบสมอ นักชีววิทยาชื่อฟรานซิสโก วาเลอร่า พบว่า 80% ของข้อมูลที่มนุษย์ใช้ในการมองเห็นภาพภายนอกมาจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วในสมอง น้อยกว่า 20% เสียอีกที่มาจากข้อมูลที่มีอยู่ภายนอก ข้อมูลจากภายนอกนั้นเป็นเพียงสิ่งเสริมให้สมองเกิดการแปลเท่านั้น มิได้ทำให้เกิดการเห็นที่สมบูรณตามความเป็นจริง ถ้าเรามององค์กรเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตเช่นนี้ เราก็จะเข้าใจว่าทำไมองค์กรต่างๆ จึงเลือกที่จะเข้าใจข้อมูลหรือรายงานตามที่ตัวตนขององค์กรต้องการจะเห็น ดังนั้นการปฏิรูปองค์กรต่างๆ ตามแผน ที่จัดมาจากภายนอกจึงเป็นสิ่งที่ยากลำบากยิ่ง ตัวตน ขององค์กรนั้นรวมถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายและค่านิยม นอกจากนี้ ยังรวมถึงการมองประวัติศาสตร์ขององค์กร สถานการณ์ในปัจจุบัน และความคาดหวังแห่งอนาคต โดยสรุปแล้ว ตัวตน คือความเชื่อร่วมกันของกลุ่มว่าอะไรจริง อะไรเท็จ อะไรเป็นไปได้ อะไรเป็นไปไม่ได้นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทีม การจัดการโครงการเพื่อชุมชน หรือการบริหารประเทศ เมื่อใดก็ตามที่เกิดความพยายามจัดการเกิดขึ้น ก็จะมีการแจกแจงเป้าหมายและความต้องการของสมาชิกให้ชัดเจน ด้วยการตั้งคำถามว่า ทำไมเราจึงต้องจัดการ อะไรคือผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ จุดมุ่งหมายของกลุ่มมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายส่วนตนอย่างไรและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของส่วนรวมอย่างไร

ที่น่าเสียดายก็คือว่า การตั้งองค์กรส่วนใหญ่นั้นมิได้เริ่มจากการทุ่มเทสร้างตัวตนที่ชัดเจนร่วมกัน ความ

ชัดเจนนี้ทำให้ปัจเจกเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเปิดโอกาสให้เขาเป็นอิสระในการใช้ความสามารถเฉพาะทางของเขาในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย เพื่อทุ่มให้กับองค์กรได้อย่างเต็มที่

ในท่ามกลางความยุ่งเหยิงของโลกปัจจุบัน ตัวตนขององค์กรควรเป็นสิ่งที่มีความยืดหยุ่นที่สุด ส่วนโครงสร้าง และโครงการ อาจเกิดขึ้นแล้วหายไป แต่แก่นสำคัญขององค์กร คือตัวตน นั่นจะเป็นตัวนำพาองค์กรให้ผ่านมรสุมไปได้ นอกจากนี้ความชัดเจนของตัวตนจะนำไปสู่การขยายตัวขององค์กร เพราะจะสามารถดึงดูดผู้อื่นที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันให้เข้ามามีส่วนร่วม องค์กรที่ไม่มีตัวตนที่ชัดเจนนั้นมักจะเสียเปรียบในแง่

2) ข้อมูล (Information) : สื่อขององค์กร

ข้อมูล คือ หัวใจของการดำเนินชีวิต ระบบที่ซับซ้อนของสิ่งมีชีวิตจะต้องรับข้อมูลใหม่ๆ และมีกระบวนการประเมินข้อมูลอยู่เสมอ ข้อมูลใหม่ที่ระบบรับเข้ามาอาจดูไร้ระเบียบ แต่ความไร้ระเบียบนั่นเองที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ระบบอยู่รอด เพราะระบบที่มีระเบียบมากเกินไปนั้นมักเกิดอาการแคระแกร็นและในที่สุดก็ต้องสลายไป ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการจัดการองค์กรภายในบริษัท IBM และ General Motors ซึ่งแม้ว่าจะเป็นระเบียบ แต่กลับไม่สามารถรับและประเมินข้อมูลใหม่ๆ ที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของบริษัทได้ ข้อมูล ควรเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้ และมีพร้อมอยู่เสมอถึงแม้ว่าจะไม่รู้ว่าจะใครจะเป็นคนต้องการข้อมูลนั้นๆ ก็ตาม ทั้งนี้ก็เพราะว่าปัจเจกแต่ละคนอาจมองเห็นยุทธวิธีในการใช้ข้อมูลนั้นๆ ไม่เหมือนกัน ในขณะที่คนหนึ่งรู้วิธีใช้ข้อมูลหนึ่งๆ อย่างได้ผล คนอื่นอาจมองไม่เห็น เนื่องจากเราต้องใช้ตาหลายคู่ และหูหลายใบ กว่าที่จะพบกับวิธีใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่พร้อมอยู่เสมอและเข้าถึงได้เสมอย่อมนำไปสู่ความสามารถในการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อมูลจึงควรมีคุณสมบัติดังนี้ มีพร้อมอยู่เสมอ เข้าถึงได้ง่าย ไม่ถูกคุม และไม่ถูกวางแผน

3) ความสัมพันธ์ (Relationships) : ทางเชื่อมภายในองค์กร

ความสัมพันธ์ คือเส้นทางสู่ปัญญาของระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกทำให้เกิดการสร้างและวิเคราะห์ข้อมูล เกิดการขยายความเป็นตัวตนขององค์กรเพื่อเพิ่มจำนวนปัจเจกที่มีส่วนร่วมมากขึ้นและทำให้กิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นอย่างชาญฉลาด หากไร้ซึ่งความสัมพันธ์แล้ว งานคงไม่เกิดขึ้น องค์กรใดๆ ที่ออกแบบไว้อย่างแข็งทื่อมักจะถึงจุดจบในที่สุด ในทางตรงข้าม ระบบที่จัดการตัวเองนั้นจะเปิดให้ปัจเจกสามารถเข้าถึงตัวกันเพื่อปฏิสัมพันธ์กับกันและกัน สามารถตอบสนองความต้องการของกันและกันได้อย่างฉับพลัน

โดยมีต้องผ่านคณะกรรมการหรือการวางแผนใดๆ ยิ่งปัจเจกได้เชื่อมสัมพันธ์กันมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งเกิดทางเลือกมากขึ้นในการจัดการอันจะนำไปสู่ปัญญาของระบบโดยรวม

พลวัต (Dynamics) ของการจัดการตนเอง

หลักการสามข้อที่กล่าวถึง(ตัวตน ข้อมูล และความสัมพันธ์) แท้จริงแล้วมีความเชื่อมโยงกันอย่างสูงจนแยกกันไม่ออก ปฏิสัมพันธ์ใหม่ๆเกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อเชื่อมโยงระบบต่างๆ เข้าด้วยกันและคัดสรรข้อมูลซึ่งทำให้เกิดตัวตนขึ้น เมื่อข่าวสารข้อมูลมีการไหลเวียนอย่างอิสระก็จะผลักดันให้ปัจเจกสร้างปฏิสัมพันธ์ใหม่ด้วยเหตุนี้ ความเป็นตัวตนขององค์กรจึงเกิดความชัดเจนขึ้นในทันทีที่องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้นำในองค์กรที่จัดการตนเองเมื่อองค์กรก้าวไปสู่การจัดการตนเองมากขึ้น ผู้นำจะมีบทบาทเหลืออยู่หรือไม่ คำตอบก็คือ แน่نون บทบาทของผู้นำยังมีอยู่และสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรไปสู่การจัดการตนเอง ผู้นำเป็นผู้เดียวที่จะปลดปล่อยองค์กรจากโครงสร้างแบ่งชั้นขององค์กรที่เป็นอยู่ได้ แต่ผู้นำจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่

ตอนที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัย

บทที่ 3

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ของจังหวัดตรังและเมืองทับเที่ยง

ความนำ

ข้อมูลส่วนนี้เป็นการให้ภาพประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดตรังในปัจจุบัน รวมทั้งลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะของตน และมีกระบวนการสื่อสารในวิถีของตนที่ยืนอยู่บนรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยฉายภาพรวมดังกล่าวเพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นต่อพื้นฐานของสังคมเมืองทับเที่ยง ก่อนที่จะเข้าสู่รายละเอียดอื่น ๆ ต่อไป

1. ข้อมูลพื้นฐานเมืองตรัง

1.1. ประวัติศาสตร์เมืองตรัง

พื้นที่ซึ่งเป็นเมืองตรังในปัจจุบันเป็นดินแดนที่มีความสำคัญมาแต่โบราณ โดยเฉพาะในแง่ของการเป็นเมืองท่าข้ามคาบสมุทธร ดั่งจะเห็นได้จากการปรากฏชื่อของเมืองแถบนี้ในเอกสารปุมเรือโบราณอันได้แก่ เอกสารของปโตเลมีที่ได้กล่าวถึงเมือง “ปาลันด้า” หรือ ปะเหลียน (อำเภอหนึ่งในจังหวัดตรัง) ในปัจจุบัน

ด้านการติดต่อกับอารยธรรมฝ่ายตะวันตก ตั้งแต่ยุคที่อินเดียเป็นศูนย์อำนาจ ไม่ว่าในยุคนครศรีธรรมราช สุโขทัย อยุธยา กระทั่งแม้ในยุคหลังที่ติดต่อด้านขายกับฝรั่งแล้ว ตรังก็เป็นเมืองท่าสำคัญเสมอมาในฐานะที่เป็นประตูติดต่อกับโลกภายนอก ไม่ว่าทางการค้าหรือทางวัฒนธรรม

เมืองสำคัญๆ ของตรังในอดีตมีการสับเปลี่ยนย้ายที่ไปหลายครั้งตามเหตุปัจจัยของช่วงยุคประวัติศาสตร์ กระทั่งมาตั้งมั่นเป็นเมืองทับเที่ยงอันเป็นตัวเมืองตรัง ที่มีเอกลักษณ์ของความผสมผสานอย่างลงตัวทางสังคมวัฒนธรรม 3 เชื้อชาติ ได้แก่ ไทย จีน มลายู(ไทยมุสลิม) มาจนถึงปัจจุบัน(สนใจประวัติเมืองตรังโดยละเอียดโปรดอ่านในภาคผนวก) เหมือนดังที่กวีแห่งเมืองตรังนามพันดา ธรรมดา ได้ยกเอาเพลงกล่อมเด็กพื้นบ้าน มาตั้งต้นย้อนรำลึกถึงความเป็นเมืองตรัง ก่อนจะแต่งบทกลอนขยายรายละเอียดของเมืองตรังไว้อย่างละเอียดลออ ดังต่อไปนี้

“อา...เออ...ไปตรังเหอ...”

น้องสั่งสักคำพ่อหัวผ้า

ซื้อจกให้น้องสักหน้า

ซื้อร่มผ้าให้น้องสักคัน

ยังสิ่งหนึ่งเล่าพ่อใจดี

ซื้อหวีให้น้องสักอัน

ซื้อร่มผ้าให้น้องสักคัน

ไว้กันเวลาฝน ตก...เหอ”

แต่กาลก่อนใคร ๆ ก็ไปตรัง

เมืองขายค้าแม่ค้าหน้าจิ้มลิ้ม

ไทต่างด้าวท้าวต่างแดนจากด้านตก

แล้วเดินทางขายค้าต่างธานี

พุททกาลล่วงประมาณห้าร้อยศก

สำรวจทางวางปูมเรือเป็นครรลอง

ในปูมเรือขึ้นชื่อโลกลือเลื่อง

คำค่อยเพี้ยนเปลี่ยนเสียงในต่อมา

คือข้อมูลชี้ชัดประวัติศาสตร์

เป็นชุมทางเมืองท่าพาณิชย์นาวี

คำปะเปลี่ยนก็ฟ้องว่าทองแท้

หนึ่งปูมเรือภูมิประวัติศาสตร์ทำนอง

เมืองปะเหลียนเปลี่ยนที่ตั้งหลายครั้งหน

ใกล้เคียงคือเมืองตรังฝั่งเดียวกัน

แขกฝรั่งทั้งพราหมณ์ตามกันมา

แล้วเดินทางผ่านท่าเข้าป่าดอน

ที่ชนชาวชมพูทวีปว่า

เป็นชุมชนก่อนกาลนับพันปี

เมื่อทำใหญ่ริมฝั่งข้างปัจฉิม

ต่างแย้มยิ้มซื้อง่ายขายคล่องดี

มาเทียบท่าขึ้นบกกันที่นี่

ต่อบุรีทั่วแคว้นแดนแหลมทอง

นักเดินเรือตะวันตกมาเที่ยวท่อง

โลกยกย่อง “ปโตเลมี” ชาญปริชา

ว่านามเมืองยุคนั้น “ปาลันคำ”

เป็นปะเหลียนเรียกหา ณ ยุคนี้

เกียรติแผ่นดินถูกประกาศไว้ที่นี่

นักปราชญ์ชี้ชัดว่า “เมืองท่าทอง”

หลักฐานแน่นหนาประเด็นย้าเป็นสอง

สองนิรุกติสอดคล้องเข้ายืนยัน

กระทั่งชนชุมใหม่เกิดแข่งขัน

เป็นเส้นทางสำคัญคนสัญจร

ขึ้นเทียบท่าค้าขายรายสลอน

ไปเมืองนคร, ไชยา, เมืองตานี

“สุวรรณภูมิ” เมื่อทำคือที่นี่ !?

ประวัติศาสตร์ชี้ไว้แน่นอน

คนเมืองใกล้เมืองไกลไปเมืองตรัง
ชื่อกระจกชื่อร่มผ้าต่างว่าวอน
มาถึงยุคต้นรัตนโกสินทร์
เป็นฐานทัพนาวิกที่เลื่องลือ

ถ้อยคารมคมคายไว้อย่างปราณี
“โคลงเฉลิมพระเกียรติ” เกียรติประเทือง

เพราะคารมคมคายได้เฉียบขาด
“เจ้าโวหารจอมวาทีปากตะไกร”

เริ่มยุคใหม่สมัยพระพุทธเจ้าหลวง
เกิดคนดีคนเด่นเป็นคนดัง

เป็นบิดาของพาราของประเทศ
ชื่อ “พระยารัษฎา” นำขบวน

อันว่าความรุ่งเรืองแห่งเมืองนี้
“มาแต่ตรังถ้าไม่หนังก็นิราห์”

เพลงไปตรังยังเตือนเพื่อพี่น้อง
สร้างเมืองตรังให้ตระการต่งนานนาว

ญาติพี่น้องร้องส่งกันให้ว่อน
หวิสับเสยเลยยกลอนอย่าลืมหื้อ
เมืองตรังทั้งแผ่นดินก็ไวหื้อ
และเกิดแก้วกวีคือพระยาเมือง

“โคลงนิราศเมืองกลาง” ต่างลือเลื่อง
และรวมเรื่อง “โคลงกวีศรีปราณี” ไว้

เพราะเปรี๊ยะปราดปฏิภาณที่ชำนาญ
ใครต่อใครเกรงวาที “พระยาตรังค์”

การทั้งปวงตามอย่างข้างฝรั่ง
สร้างบ้านเมืองมั่งคั่งค่าคู่ควร

การเกษตรก่อนแคนาสู่ค่าสวน
นักพัฒนาทั้งมวลทุกยุคมา

ด้านพาณิชยกรรมก็มิถวนหน้า
คนใกล้เคียงสรุปว่าให้หมู่เรา

ว่าเราต้องเข้าถึงซึ่งค่าเก่า
แห่ล้อมเกล้าให้ลูกหลานรักบ้านเมือง

แต่งเมื่อ 19 มีนาคม พ.ศ. 2526

ผู้แต่ง พันดา ธรรมดา

ชื่อบท ไปตรัง

จากหนังสือ กลอนนอกกล่อม

ปีที่พิมพ์ 2 มกราคม พ.ศ. 2528

1.2.สภาพสังคมวัฒนธรรมจังหวัดตรัง

มนุษย์ได้มาตั้งถิ่นฐานบริเวณที่เป็นจังหวัดตรัง มีร่องรอยตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ สังคมของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ได้มีการติดต่อกับผู้คนในดินแดนอื่นๆ ชุมชนอื่นๆ ทั้งบริเวณใกล้เคียง ชุมชนทางฝั่งตะวันออก ต่อมาได้มีการติดต่อกับดินแดนภายนอก เช่น จีน และอินเดีย จังหวัดตรังเป็นบริเวณที่อยู่ในเส้นทางลัด

ข้ามคาบสมุทรมาลายู ทำให้ผู้คนโยกย้ายไปมา และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานจึงทำให้กลุ่มชนผสมปะปนหลายเชื้อชาติ มีศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีแตกต่างกันไปตามกลุ่มชนที่เข้ามาอาศัยอยู่ ดังต่อไปนี้

1.2.1. กลุ่มคนในสังคม

กลุ่มคนในสังคมจังหวัดตรัง อาจแบ่งกลุ่มคนตามเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ได้ดังนี้ คือ

(1) กลุ่มเชื้อชาติเนกริโต ออสโตรเอเชียติก (เงาะป่าซาไก)

เงาะป่าซาไกเป็นชนกลุ่มน้อยในเขตจังหวัดตรัง มีวิถีชีวิตคล้ายสมัยบุพกาล อาศัยอยู่ในป่าลึกบริเวณเทือกเขาบรรทัด เขตตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน เป็นเขตที่ติดต่อยกเว้นระหว่างจังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล ซาไกมีรูปร่างเตี้ย ผิวดำ ตาขาวโปน ริมฝีปากหนา ผมหยิกขดตาดำสีกระซิบ เงาะซาไกยังชีพอยู่ด้วยการเก็บของป่าล่าสัตว์ ที่อยู่อาศัยปลูกเป็นเพิงอาศัยได้ชั่วคราวเรียกว่า “ทับ” มีภาษาประเพณีของคน เชื้อในเรื่องผีสงวนวิญญาณ ซาไกเหล่านี้มีเชื้อสายเนกริโต ตระกูลออสโตรเอเชียติก ปัจจุบันมีจำนวนน้อยลงมาก บ้างก็ออกจากป่ามาอยู่เมือง เงาะปามีวิถีชีวิตสังคมเฉพาะกลุ่มพวกของตน ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนอื่นๆ ในจังหวัดตรัง เชื่อว่าเงาะซาไกเป็นมนุษย์กลุ่มดั้งเดิม พวกแรกที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตรัง ต่อมาเมื่อมีการครอบครองของกลุ่มชนอื่นๆ เงาะป่าจึงได้เลือกถิ่นที่อยู่ในป่าลึกแถบเทือกเขาบรรทัด

(2) กลุ่มเชื้อชาติไทย

ชาวไทย เป็นชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณจังหวัดตรังมานานแล้ว ร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏตามถ้ำ น่าจะเป็นชาวไทยพื้นเมือง(เป็นโบราณวัตถุ มิใช่ร่องรอยมนุษย์ถ้ำ-ผู้วิจัย)แต่เริ่มแรกมีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ มีการอยู่รวมกันเป็นชุมชนกระจายโดยทั่วไป เมื่อวัฒนธรรมของอินเดีย ได้แพร่กระจายสู่สุวรรณภูมิชาวไทยพื้นเมืองได้รับเอาวัฒนธรรมทางศาสนาพุทธและฮินดู เข้าผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เรียกว่ากลุ่มชาวไทยแท้ตามชาติพันธุ์ที่มีสีผิวดำแดงและนับถือศาสนาพุทธนี้ว่า “หมูไทย” (“หมู” ในคำได้ออกเสียง “โหม”)ประกอบอาชีพทำไร่-ทำนาเป็นหลัก จึงมีถิ่นที่อยู่กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ตามแหล่งที่ประกอบอาชีพ หมูไทยในสมัยต่อๆ มาเป็นกลุ่มชนที่ใหญ่ที่สุดในบรรดากลุ่มคนทั้งหมดในเมืองตรัง

(3) กลุ่มเชื้อชาติมลายู(มาเลย์)

ชาวมลายู เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมของตรังเหมือน ๆ กับจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยทั่วไป ได้เข้ามาตั้งรกรากที่เมืองตรังในอดีต ชาวมลายูเป็นกลุ่มชนที่มีความชำนาญในการเดินเรือ ได้เดินเรือไปมาระหว่างชาวมลายู

ในประเทศมาเลเซียในปัจจุบันกับบริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยมีศาสนาอิสลามเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่มชนมลายูอย่างเหนียวแน่น ชาวไทยเรียกชาวมลายูที่ตั้งรกรากร่วมพื้นที่อยู่ว่า “หมูแขก” ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานแถบริมทะเลและหมู่เกาะ มีผู้นำชุมชนที่ดูแลกันทางภายใต้กฎหมายทางศาสนา ผู้นำของชุมชนอิสลามที่เคยมีบทบาทในการปกครองเมืองตรังในอดีต เช่น โต๊ะบึงกะหวา หรือพระยาสิงห์ และ หลวงฤทธิสงคราม เป็นต้น “หมูแขก” ที่ตั้งรกรากอาศัยอยู่ในเมืองตรังจึงเรียกได้ว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงจากอดีตถึงปัจจุบัน

(4) กลุ่มเชื้อชาติจีน

คือชาวจีนที่อพยพจากประเทศจีนมาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองตรัง การอพยพมีราวต้นรัตนโกสินทร์ ในระยะแรกเป็นกรรมกรเหมืองแร่ หรือทำการเกษตรกรรม เช่น ปลูกผัก ทำไร่พริกไทย ชาวไทยเรียกชาวจีนว่า “หมูจีน” การอพยพของชาวจีนมากขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 การอพยพของชาวจีนมีผลกระทบต่อบรรยากาศของเมืองตรัง คือ ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น ชาวจีนเหล่านี้ได้ก้าวสู่การเป็นนายทุน มีบทบาทต่อเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของจังหวัดตรังในระยะต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวถึงคนจีนในเมืองตรังในพระราชนิพนธ์เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายูไว้ตอนหนึ่งว่า

“...พวกจีนที่นี่เป็นคนเรียบร้อย หากินฝังรฝังราก ทำสวนพริกไทย มีที่ดินไม่เหมือนพวกทำดิบูก ว่ามีประมาณ 4,000 คนเศษ ตั้งอยู่ที่บางรัก ทับเที่ยงมาก...”

หมูจีนมีฐานะมั่งคั่งเนื่องจากอยู่นอกระบบไพร่ ไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานจึงประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง หลังสนธิสัญญาเบาวริง ในสมัยรัชกาลที่ 4 การค้าในลักษณะผูกขาดได้เปลี่ยนเป็นระบบการค้าเสรี เปิดโอกาสให้ชาวจีนซึ่งมีความชำนาญทางการค้าอยู่ปากหลักทำการค้าในเมืองตรังทุกด้าน เช่น เป็นเจ้าของบริเวณศูนย์กลางของชุมชนที่เป็นย่านการค้า เรียกกันว่า “หมูตลาด” นอกจากนี้ยังเป็นเจ้าของสวนยางพาราขนาดใหญ่ กิจการรับซื้อยางพารา โรงบ่มยาง ทำการประมงเพื่อการค้า และกิจการเผาถ่าน ชาวจีนจึงเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่อยู่กระจาย กระจายทั่วไปตามแหล่งที่ทำกินตามความถนัด แต่ย่านที่มีคนจีนหนาแน่นคือย่านการค้าที่เรียกว่า ตลาด ทั้งในตัวเมือง และอำเภอต่างๆ

1.2.2 ศิลปะการเล่นพื้นเมืองของท้องถิ่น

มีคำกล่าวถึงความมีชื่อเสียงในเรื่องการเล่นพื้นเมืองที่แพร่หลายในอดีตของจังหวัดตรัง **“มาแต่ตรังไม่หนั ก็นอรา”** การเล่นพื้นเมืองมีพื้นฐานมาจากสังคมเมืองตรัง มีวัฒนธรรมที่ผสมผสานกัน การเล่นพื้นเมืองที่ยังมีอยู่ในปัจจุบันได้แก่

มโนห์รา

มโนห์รา เป็นศิลปะการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดต่อกันมาในภาคใต้ ซึ่งมีกันแพร่หลายรวมทั้งใน จังหวัดตรัง เป็นการละเล่นที่มีการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่องราวในลักษณะบทละคร มีลักษณะการรำ รำคล้ายกับละครชาตรี แบบฉบับการรำมโนห์ราประกอบด้วยท่ารำ 12 ท่า ซึ่งผู้รำจะต้องมีความ สามารถเฉพาะตัวสูงและถูกฝึกหัดมาตั้งแต่เล็ก จึงจะรำได้สวย เพราะมีท่ารำที่อ่อนช้อย มีดัดตัวคล้ายนักกายกรรม พร้อมกับการรำรำไปด้วย นอกจากนี้ผู้รำจะต้องขับร้องตนกลอนตนเอง จึงต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบ โดยมีลูกคู่ และเครื่องดนตรีประกอบได้แก่ ทับ(โทน) ทำหน้าที่คุมจังหวะ กลองฉิ่ง ปี่ใน โหม่ง แตร(กรับ) การแสดงมโนราห์ มีแสดงในงานวัด หรืองานนักขัตฤกษ์ ค่านิยมชาวตรังในอดีต ผู้ที่รำมโนห์ราเป็นผู้ที่สังคม ยอมรับและชื่นชม เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยศิลปอันหาตัวจับยาก มีรำได้ มีพวกพ้อง เพื่อนฝูงกว้างขวางในวง สังคม ชาวตรังในอดีตนิยมเล่นมโนห์รานี้มาก มีการฝึกหัดรำโดยทั่วไปจนมีคำกล่าวของเมืองใกล้เคียงที่กล่าว ถึงคนเมืองตรังว่า “มาแต่ตรัง ไม่หนักกีโนรา” เป็นคำพูดที่ยกย่องชมเชย แสดงถึงคนเมืองตรังเป็นผู้มีศิลปะ มโนห์รา หรือโนราในภาษาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงไปทั่วภาคใต้ในอดีต ทุกคนรู้จัก “โนราเดิม บ้านเดิมอยู่ตรัง” เป็น อย่างดี

หนังตะลุง

หนังตะลุง เป็นการละเล่นพื้นเมืองเป็นที่นิยมกันแพร่หลายในจังหวัดตรัง เช่นเดียวกับมโนราห์ ชาว บ้านเรียกว่า “หนังควาย” เนื่องจากตัวหนังซึ่งเป็นตัวละครในหนังตะลุงทำด้วยหนังควายแกะสลักเป็นรูปตัว ฤาษี เจ้าเมือง ตัวพระ ตัวนาง ยักษ์ เสนา ที่ขาดไม่ได้คือตัวประกอบที่สำคัญของเรื่องทำหน้าที่ชูโรงให้หนัง ตะลุงดูสนุกสนาน ได้แก่ตัวตลกต่างๆ เช่น เท่ง ทอง น้อย แก้ว เหว่า สะหม้อ เป็นต้น ตัวตลกเหล่านี้ มีบุคลิก ลักษณะเป็นแบบฉบับเฉพาะคนที่ถูกกำหนดขึ้น ผู้ดูจะมีพื้นฐานสืบทอดต่อกันมาในการดู และรู้จักลักษณะ นิสัยของตัวตลกเหล่านี้เป็นอย่างดี ทำให้การดูเกิดอรรถรส การแกะตัวหนังเป็นศิลปะที่ผู้แกะจะต้องใช้ฝีมือ และความชำนาญเมื่อได้ตัวหนังมาแล้ว บุคคลที่สำคัญที่สุด คือ นายหนัง เป็นผู้ที่บันดาลให้ตัวหนังที่แกะเป็น ตัวละครนั้นโลดแล่นได้ราวกับมีชีวิตจริง มีบุคลิกลักษณะหลายรสนหลายอารมณ์ราวกับผู้คนหลายคนมาร่วม แสดงด้วยกัน โดยแท้จริงแล้ว มีนายหนังคนเดียวเท่านั้นที่เชิดหนังทั้งโรงเพียงคนเดียว นอกจากนี้ยังขับกลอน และพากย์เสียงตัวละครแต่ละตัวเป็นคนละเสียงในบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกัน แสดงอารมณ์ทั้งตัวพระ ตัว นาง ตัวตลกต่างๆ โดยใช้ไหวพริบปฏิภาณโต้ตอบในคนๆ เดียว นับเป็นความ สามารถเฉพาะตัวที่หายากยิ่ง นายหนังที่ขบแก่งมีความสามารถคนดูจะติดตามไม่ว่าจะไปแสดงที่ใดคนจะแห่ตามไปดูอย่างเนืองแน่น การ เชิดหนังตะลุงจะมีในตอนกลางคืนไปจนถึงสว่าง โรงหนังตะลุงจะมีการสร้างแบบยกพื้นสูง ด้านหน้ากันผ้าขาว เป็นจอด้านหลังจอมีไฟส่อง تابไปยังตัวหนังปรากฏเป็นเงาที่จอด้านหน้า มีเครื่องดนตรีประกอบเช่นเดียวกับ มโนราห์ ปัจจุบันมีการประยุกต์เครื่องดนตรีสากลบางชิ้นเข้ามาประกอบเสียงและจังหวะ การเชิดหนังยังคงจะ

ยิ่งสนุกโดยเฉพาะตัวตลกขูโรงจะใช้ไหวพริบปฏิภาณโต้ตอบกัน ผู้คนที่ไปดูจะหอบเสื้อหอบหมอนไปนอนดูหรือซื้อเสื้อกระจุกที่มีผู้นำมาขายอยู่ใกล้ๆ เมื่อหนังตลกเลิกก็จะหอบเสื้อกลับบ้านนำไปใช้สอยต่อที่บ้าน

หนังตลกเป็นการละเล่นที่เป็นที่นิยมของชาวบ้านอยู่ไม่เสื่อมคลาย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีอิทธิพลของโทรทัศน์เข้าไปถึงทุกบ้าน หลังตลกหลายคณะที่มีชื่อเสียง เช่น หนังณรงค์ หรือหนังอาจารย์ ณรงค์ จันทุมหนังตลกบัณฑิต เนื่องจากนายหนังเป็นครูที่จบการศึกษาถึงขั้นปริญญาตรี แต่หันมาสืบทอดศิลปะพื้นบ้านเมืองเดิมให้เป็นที่ยปรากฏ เป็นที่ภาคภูมิใจกับคำกล่าวขวัญถึงคนตรังได้ว่า “มาแต่ตรัง ไม่หนังก็โนรา”

ลิเกป่า

ลิเกป่าเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่นิยมเล่นในจังหวัดตรัง และบริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันตก การละเล่นประเภทนี้ใช้นักแสดง 3 คน ในเนื้อเรื่องเป็นเรื่องชาวนินเดียที่มาค้าขายในเมืองไทยแล้วได้สาวไทยเป็นภรรยา เมื่อค้าขายร่ำรวยแล้วจึงพาภรรยาลงเรือเพื่อกลับไปเยี่ยมบ้านเดิมที่อินเดีย โดยมีคนรับใช้ตามไปด้วย 1 คน การขับร้องเพื่อดำเนินเรื่องราวใช้กลอนแปด มีบทชนมก ชมไม้ ชมปลา ชมดาว ชมเกาะ ตามเส้นทางที่ออกทะเลไปมีลักษณะคล้ายกับนิราศ แต่แตกต่างตรงที่มีนางไปด้วย ดนตรีที่ใช้ประกอบได้แก่ รำมะนา 2 ใบ หรือมากกว่านั้น มีฉิ่ง ฉ่อง ปี่ เป็นเครื่องประกอบเสียง การแต่งกายหญิงจะนุ่งผ้าปาเต๊ะสีสด คลุมด้วยผ้าโปร่ง คล้องคอ ชายนุ่งกางเกง มีโสร่งนุ่งทับสวมเสื้อแขนยาว สวมหมวก

รองเง็ง

รองเง็ง เป็นการละเล่นที่นิยมในหมู่ชาวไทยมุสลิม หรือหมู่แขก การละเล่นประเภทนี้ใช้ผู้แสดงชายหญิงจับคู่กัน ออกมาแสดงลีลาการเต้นรำประกอบเป็นการเกี่ยวพาราสี ตัดพ้อต่อว่าระหว่างหญิงชาย หรือชมธรรมชาติ เครื่องดนตรี ประกอบการรำได้แก่ ไวโอลิน รำมะนา และฉิ่ง การแต่งกาย ชายใส่เสื้อแขนยาว สวมกางเกงขายาวโดยมีผ้าห่มสั้นๆ นุ่งทับกางเกงอีกทีหนึ่ง มีผ้าคลุมผมหรือผ้าโปรงคล้องคอ การรำรำมีการรำเป็นคู่ หรือรำเป็นหมู่ก็ได้เช่นเดียวกัน

กาหลอ

กาหลอเป็นดนตรีพื้นเมืองที่ใช้เล่นประกอบในงานต่างๆ เช่นงานบวชนาค งานบุญวันเกิด และงานศพ โดยทั่วไปใช้ประกอบในงานศพ เครื่องดนตรีประกอบด้วยปี่ฮ้อ (ปี่ฉั่น) โทน 1 คู่ ฉ่อง 1 คู่ การละเล่นกาหลอจะปลูกฝังยกพื้นเตี้ย มุ่งหลังคางด้วยจาก กั้นฝ่าด้วยทางมะพร้าวปิดทึบ ผู้เล่นจะอยู่ในเพิงไม่ให้เห็นตัว คงฟังแต่เสียงบรรเลงที่โหยหวนจากปี่ฮ้อเสียงก้องกังวานของฉ่อง มีทั้งเสียงทุ้มและเสียงแหลม โดยมีเสียงโทนเป็นลูกชัด และฉิ่งให้จังหวะ ในเวลาดีก็จะให้รู้สึกที่วังเวง

กล่าวโดยสรุป สภาพสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดตรังเป็นที่รวมของกลุ่มชนใหญ่ 3 กลุ่ม คือ ชาวไทยแท้ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกันได้แก่ ชาวไทยแท้ หรือ หมูไทยนับถือศาสนาพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนหรือหมูจีนนับถือศาสนาพุทธลัทธิมหายานผสมกับลัทธิเต๋า และขงจื้อ ชาวไทยมุสลิมหรือหมูแขก นับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้การประกอบอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน สามารถจำแนกให้เป็นได้ชัดเจน วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ แต่ละกลุ่มก็มีวิถีในการปฏิบัติตามความเชื่อและศาสนาอย่างเคร่งครัด ทั้ง 3 กลุ่มได้ปรับวิถีชีวิตให้เข้ากันได้โดยไม่มีปัญหาใดๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน และมีสันติ

1.3 วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม

1.3.1. วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในสังคมในอดีต

กลุ่มชนชาวตรังซึ่งประกอบด้วย หมูไทย หมูแขก หมูจีน มีถิ่นฐานการทำกินกระจายทั่วไปในพื้นที่ หมูไทย ทำไร่ทำนาเป็นหลัก จึงมีวิถีชีวิตขึ้นอยู่ ภูเขาและที่ราบ ภาษาท้องถิ่นเรียกหมูไทยที่ทำมาหากินและตั้งถิ่นฐานตามสภาพภูมิประเทศว่า “หมูเขา” และ “หมูทุ่ง”

ส่วนหมูแขก หรือชาวไทยเชื้อสายมลายู ที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ตามเกาะและริมทะเลประกอบอาชีพประมงเป็นหลักจึงเรียกว่า “หมูเล” ส่วนหมูจีนที่อพยพมาอยู่ใหม่ได้ตั้งรกราก ทำการค้าในบริเวณที่เป็นชุมชนหนาแน่น หรือย่านการค้า ตลาดที่เป็นศูนย์กลาง จึงนิยมเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “หมูตลาด” ชุมชนแต่ละกลุ่มมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสภาพท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) หมูเขา คือ ชาวไทยที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทำไร่ทำนาตามบริเวณภูเขา และเชิงเขาของเทือกเขาบรรทัด ในอดีตหมูเขายังชีพอยู่ด้วยการเก็บของป่า ล่าสัตว์และร่อนแร่ดีบุก บริเวณที่ราบเชิงเขาใช้ทำนาซึ่งผลิตเพียงพอให้มีข้าวกิน บริเวณเชิงเขาจะปลูกข้าวไร่ โดยทำแบบไร่เลื่อนลอย นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชบางชนิดแซมกับพืชธรรมชาติในป่า เช่น กล้วย ทุเรียน ปัจจุบันบริเวณเชิงเขาส่วนใหญ่ปลูกยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดตรัง บริเวณที่ราบยังปลูกข้าวเพื่อไว้ใช้ในการบริโภค

(2) หมูทุ่ง “ทุ่ง” เป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึงพื้นที่ที่เป็นที่ราบกว้างหมายถึงทุ่งนา หมูทุ่งตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแม่น้ำตรัง และลุ่มแม่น้ำปะเหลียน หมูทุ่งทำนาเป็นส่วนใหญ่ จึงมีชื่อหมู่บ้านที่นำหน้าด้วยคำว่า “นา” เป็นจำนวนมาก เช่น นาข้าเสีย นาหมื่นศรี นาปด ฯลฯ การเพาะปลูกของหมูทุ่งอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ฝนจะเริ่มตกราวเดือน 6 จะมีการเตรียมพื้นที่และหว่านข้าวกล้าราวเดือน 8 เก็บเกี่ยวประมาณเดือนอ้ายหรือเดือนยี่ หมูทุ่งจึงมีอาหารอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ที่ปลูก และสัตว์น้ำตามห้วยหนอง

(3) หมู่เล หมู่เล คือ หมู่ทะเล หมายถึงหมู่แซกที่อาศัยบริเวณริมทะเล และเกาะ ทำประมงเป็นอาชีพหลัก มีการทำนาอยู่บ้างตามที่ราบชายฝั่งแต่มีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับหมู่อื่นๆ พื้นที่ริมทะเลและเกาะมีการปลูกมะพร้าว การดำเนินชีวิตของหมู่เล คล้ายคลึงหมู่เขาและหมู่ทุ่งคือเป็นไปเพื่อยังชีพ

(4) หมู่หลาด หลาดหรือตลาด คือ หมู่ที่อยู่ในย่านกลางที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่น หรือที่เรียกว่า หมู่จีน มีความถนัดทางด้านการค้าได้จับจองบริเวณที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลาง ตั้งถิ่นฐานทำการค้าจนเป็นชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น วิถีชีวิตของหมู่หลาด นอกจากจะทำการค้าแล้วยังเป็นเจ้าของที่ดิน สวนยางพารา และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำการค้าจะตกอยู่ในมือชาวจีนทั้งสิ้น หมู่จีนหรือหมู่หลาด จึงมีวิถีชีวิตที่ทำการผลิตเพื่อการค้า แตกต่างไปจากหมู่ทุ่ง หมู่เขา และหมู่เล ที่ผลิตเพื่อยังชีพ

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างหมู่เขา หมู่ทุ่ง และหมู่เล เป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การติดต่อระหว่างกลุ่มชุมชนทั้ง 3 หมู่ เป็นการติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนในลักษณะสิ่งของกับสิ่งของ หมู่เลจะมีปลาแห้งปลาเค็ม กะปิ กุ้งแห้ง นำมาแลกเปลี่ยนกับข้าวเหนียวจากหมู่เขา หรือหมู่ทุ่ง การพึ่งพามีข้าวเป็นตัวเชื่อมเป็นไปในรูปของการแลกเปลี่ยน การให้ยืม หรือให้เปล่าเพื่อสร้างสัมพันธ์หรือเป็นบุญ คุณต่อไป เมื่อหมู่จีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำการค้า และเกษตรกรรม หมู่จีนมีวิถีชีวิตแตกต่างไปจากหมู่ไทย และหมู่แซก หมู่จีนที่ทำการเกษตรมีความขยันอดทน การทำเกษตรของหมู่จีนจึงเป็นการผลิตเพื่อการค้า หมู่จีนจะจับจองเลือกทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลางและเป็นย่านการค้าจนกลายเป็นตลาด สิ่งของที่หมู่เขา หมู่ทุ่ง หมู่เล ที่เคยนำมาแลกเปลี่ยนกันเองได้นำมาส่งที่ตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางการซื้อขาย โดยมีเงินตราเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนมีหมู่จีนเป็นพ่อค้าทำหน้าที่เป็นคนกลางตลาดจึงเป็นย่านการค้าที่เป็นศูนย์กลาง มีชุมชนอยู่หนาแน่น และได้กลายเป็นชุมชนเมือง

2. ข้อมูลพื้นฐานเมืองทับเที่ยงศูนย์กลางสังคม วัฒนธรรม และการสื่อสาร ของเมืองตรัง

บรรดาข้อมูลพื้นฐานของเมืองตรังที่ผู้วิจัยได้เสนอมาเป็นลำดับนั้น เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นว่าคนทับเที่ยงในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเมืองตรัง ก็มีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวอยู่โดยครบถ้วน อย่างไรก็ตามเพื่อให้ภาพจำเพาะของเมืองทับเที่ยงมีความชัดเจนมากขึ้นในฐานะที่เป็นพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยจึงขอนำเอาข้อมูลพื้นฐานของเมืองทับเที่ยง ที่พัฒนาจากที่พักรั่วครวที่เรียกกันว่า “**ทับ**” จนมาเป็นชุมชน และกลายเป็นมาเป็นเมืองศูนย์กลางของตรังไปในที่สุด มาเสนออีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

2.1 ชุมชนทับเที่ยง

ที่มาของชุมชนทับเที่ยงมีการเสนอต่าง ๆ กันไปหลายกระแส อย่างไรก็ตามจากการสอบถามของผู้วิจัยที่ได้รับการยืนยันจาก อ.สมเจตนา มณีโมไนย(นักเขียน, นักวิชาการท้องถิ่น, แกนนำประชาคมทับเที่ยง)ว่าข้อมูลที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันก็คือ ข้อมูลที่กล่าวว่าแต่เดิมแถบนี้เป็นไร่พริกไทยของคนจีนที่บุกเบิกทำไร่พริกไทยเพื่อส่งออกไปยังเมืองปีนังและเมืองอื่นๆ ในไร่พริกไทยมีคนใช้แรงงาน เป็นกุลี ทำงานในไร่อยู่มาก มักเป็นคนจีน คนงานเหล่านี้มีจุดพักรวมกันในยามเที่ยงสำหรับกินอาหาร และพักผ่อน ซึ่งมีการสร้างเพิงพักรั่วครวไว้สำหรับกิจกรรมดังกล่าว เพิงพักรั่วครวนั้นเรียกกันว่าทับ เมื่อใช้พักงานในตอนเที่ยง จึงได้ชื่อว่าทับเที่ยง (ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัยก็สอดคล้องกับข้อมูลข้างต้นกล่าวคือ คำว่า “ทับ” ในภาษาถิ่นได้หมายถึงเพิงพัก ที่พักรั่วครว) จากที่พักรั่วครวของคนงานนี้ต่อมาได้ขยายเป็นที่พักรถ เป็นชุมชน กระทั่งเป็นเมือง ทั้งนี้การที่สามารถขยายตัวจากชุมชนเล็ก ๆ จนเป็นเมืองได้ ก็ด้วยด้วยเหตุปัจจัยหลายประการทั้งประชากรที่มากขึ้น การค้าขายดี พื้นที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้คนเข้ามาอยู่มาก และเหตุผลทางการเมืองของรัฐสยาม เป็นต้น

ชุมชนทับเที่ยงในอดีตมีพื้นที่ไม่กว้างขวางนัก ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีเชื้อสายจีนและประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นลูกหลานของต้นตระกูลเก่าแก่ผู้บุกเบิกการค้าในทับเที่ยงพบว่า ต้นตระกูลเก่าแก่ทุกตระกูลล้วนเป็นคนจีนที่อพยพเข้ามาด้วยการโดยสารเรือจากเมืองจีน ผ่านทะเลอันดามัน เข้ามายังท่าเทียบเรือกันตัง แล้วล่องเรือมาถึงแม่น้ำตรัง จนเข้ามาถึงเขตอำเภอบางรักและขึ้นฝั่งที่นั่น จนบริเวณท่าน้ำอำเภอบางรักได้ชื่อว่า “**ท่าจีน**” ซึ่งหมายถึงท่าที่คนจีนมาขึ้นฝั่งและตั้งถิ่นฐานอยู่มากนั่นเอง สาเหตุของการอพยพเข้ามาของคนจีนมี 3 ประการด้วยกัน คือ การอพยพเข้ามาเพื่อแสวงโชค การหนีการเกณฑ์ทหาร

ชาวจีนที่อพยพเข้ามามีหลากหลายทั้งจีนแต้จิ๋ว จีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง และที่มากที่สุดคือ จีนฮกเกี้ยน เมื่ออพยพเข้ามาขึ้นฝั่งที่ท่าจีนก็มักจะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นก่อน เนื่องจากบริเวณท่าจีนมีทำเลที่เหมาะสมกับการตั้งบ้านเรือน คือ อยู่ติดกับแม่น้ำลำคลองและมีที่จอดเรือสะดวกสบาย ส่วนอาชีพที่คนจีนแถวท่าจีนนิยมทำ คือ การต่อเรือ ซ่อมเรือ และการค้าขาย

หลังจากการย้ายเมืองมาตั้งที่ตำบลทับเที่ยง ชาวจีนที่อพยพเข้ามาก็เริ่มทำมาหากินโดยการประกอบอาชีพค้าขาย จากเดิมที่เคยใช้เส้นทางนำค้าขายกับปีนัง มาเลเซีย เป็นหลักก็เปลี่ยนเป็นการค้าขายทางบกกับนครศรีธรรมราชและพื้นที่ใกล้เคียง ด้วยความมุ่งมั่นที่จะขยายบทบาทฐานะทางเศรษฐกิจนี้เอง ทำให้กลุ่มคนจีนกลายเป็นกลุ่มคนที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ในเมืองตรัง คือ วัฒนธรรมทางด้านการค้าขาย

2.2 เมืองศูนย์กลางของตรัง จากควนธานี ถึง ทับเที่ยง

ก่อนที่ทับเที่ยงจะกลายเป็นเมืองศูนย์กลางของตรังนั้น ตรังได้มีเมืองศูนย์กลางที่อื่นมาก่อนที่ควนธานี และต่อมาที่กันตัง จากนั้นจึงเป็นช่วงเวลาของทับเที่ยงจนถึงปัจจุบัน

2.2.1. สมัยตั้งเมืองที่ตำบลควนธานี(พ.ศ.2354-2436) เมืองตรังเมื่อปี พ.ศ. 2345 เท่าที่ทราบจากหลักฐานทำเนียบเมือง นครศรีธรรมราช ว่าครั้งสมัย รัชกาลที่ 2 (สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) ตั้งพระยาบริรักษ์ภูเบศร์ (น้อย) เป็นพระยานนครศรีธรรมราช สืบแทนเจ้าพระยานคร (พัฒน์) และตั้งหลวงอุไทยธานีเป็นผู้พยาบาลเมืองตรัง หลวงอุไทยธานีเป็นบุตร เจ้าพระยานครฯ (น้อย) ในปี พ.ศ. 2354 ปรากฏจากทำเนียบกรมการเมืองตรังว่า หลวงอุไทยธานีได้เป็น พระอุไทยธานี โดยมีตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองตรังเป็นคนแรก และได้สร้างหลักเมืองตรังที่ควนธานี (ศาลหลักเมืองตรังที่ตำบลควนธานี อำเภอกันตัง ปัจจุบัน) ห่างจากตัวจังหวัดปัจจุบันไปทางทิศใต้ 8 กม.

2.2.2. สมัยตั้งเมืองที่กันตัง(พ.ศ.2436-2458) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมืองตรังเป็นครั้งแรก ทรงเห็นว่าเมืองตรัง (ที่ควนธานี) อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก ใจผู้ร้ายชุกชุม ตรงกันข้ามกับที่ตำบลกันตัง (ที่ตั้งเมืองกันตัง ในปัจจุบัน) ปรากฏว่า ได้กลายเป็นชุมชนใหญ่มีชาวจีนไปอยู่กันมาก ประกอบอาชีพโดยการทำสวนพริกไทย สามารถส่งไปขายถึงเกาะหมาก (ปีนัง) จึงทรงมีพระราชปรารภว่า "เมืองตรัง ถ้าจัดการทำนุบำรุงให้ดีจะเป็นเมือง ที่มีประโยชน์มาก เพราะที่ดินอุดมสมบูรณ์ ควรแก่การเพาะปลูก" เจ้าเมืองตรังสมัยนั้นคือ พระยาบริรักษ์ภูเบศร์ ทรงแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช

แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี(คอซิมบี๊ ณ ระนอง)ผู้ว่าราชการเมืองกระบี่ มาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองตรัง พ.ศ.2433

เมื่อพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังแล้ว ได้พิจารณาเห็นว่าที่ตั้งเมืองตรังที่ตำบล ควนธานีนั้นอยู่ห่างจากฝั่งทะเลมาก ไม่เหมาะกับการขยายความเจริญของบ้านเมือง จึงได้กราบบังคมทูลขอย้าย ที่ตั้งเมืองจากตำบลควนธานีไปตั้งที่ตำบลกันตัง ปี พ.ศ. 2436 ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต เมื่อย้ายตัวเมืองไปตั้งที่ตำบลกันตังแล้ว พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ก็ได้เริ่มดำเนินการพัฒนาสร้าง ความเจริญให้แก่เมืองตรัง

2.2.3.สมัยตั้งเมืองที่ทับเที่ยง(พ.ศ.2458-ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมืองตรัง (กันตัง) ขณะนั้น อยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ทรงมีพระราชดำริว่า การตั้งเมืองที่กันตังนั้นไม่ปลอดภัยจากอริราชศัตรู ประกอบกับบอโหวตโรคกำลังระบาด กันตังเป็นกลุ่มมักเกิดโรคระบาดและยากแก่การขยายเมือง ทรงเห็นว่า ตำบลทับเที่ยง อำเภอบางรัก (อำเภอเมืองตรังในปัจจุบัน) มีลักษณะภูมิประเทศเหมาะสมที่จะตั้งเมือง จึงได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองจากตำบลกันตังไปตั้งที่ตำบลทับเที่ยง ซึ่งกลายเป็นที่ตั้งของจังหวัดตรังปัจจุบันตั้งแต่ พ.ศ. 2458 มาจนถึงปัจจุบัน

2.2.4 การเปลี่ยนแปลงของทับเที่ยงหลังปี พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 และการพระราชทานรัฐธรรมนูญ ทำให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 การเลือกตั้งคราวนั้นจังหวัดตรังได้ผู้แทนราษฎรคนแรก คือ นายจ้ง จริงจิตร์

จากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้มีการกระจายอำนาจมาสู่ท้องถิ่น มีประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. 127 ที่อำเภอทับเที่ยง ตามประกาศลงวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2474 ต่อมาก็ยกฐานะเป็นเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองตรัง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคมพ.ศ. 2478(ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 7) มีหลวงวิจิตรภักดีเป็นนายกเทศมนตรีคนแรก

ปัจจุบันทับเที่ยงมีฐานะเป็นเทศบาลนครเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2542 เรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า เทศบาลนครตรัง มีจำนวนประชากร 64,463 คน(พ.ศ. 2546) มีนายชาติ กางอิม เป็นนายก เทศมนตรีสมัยติดต่อกัน ดังนั้น ในปัจจุบันนี้เมื่อกล่าวถึง เมืองทับเที่ยง ก็หมายถึงเทศบาลนครตรังนั่นเอง

2.3 โครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในทับเที่ยง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าประชากรในตำบลทับเที่ยงส่วนใหญ่เป็นคนจีนประกอบอาชีพค้าขาย เมื่อคนจีนเดินทางอพยพจากท่าจีนเข้ามาแสวงหาที่ทำมาหากินใหม่ ชาวจีนก็แพร่กระจายออกไปในบริเวณต่างๆของเมืองตรัง จากจุดเล็กๆกลายเป็นวงกว้าง การแพร่ขยายออกไปอย่างรวดเร็วของชาวจีนนั้น เกิดจากสาเหตุประการสำคัญคือการแต่งงานกับผู้หญิงไทยเจ้าของพื้นที่ เด็กที่เกิดจากการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ เรียกว่า “บา บา” ซึ่งหมายถึงลูกผสมไทย – จีน นอกจากความกลมกลืนทางด้านชาติพันธุ์แล้ว การอยู่ร่วมกันของคนไทย – จีนในชุมชนนี้เป็นผลให้เกิดการประสานวัฒนธรรม อันจะเห็นได้จากประเพณีไทย – จีน ที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนในสังคมทับเที่ยง ไม่ว่าจะเป็นประเพณีงานศพ งานแต่งงาน และงานบุญต่างๆ เป็นต้น

ในด้านความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในทับเที่ยงยังมีลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่ง คือ มักจะเป็นความสัมพันธ์ในเชิงการรวมกลุ่มทางการค้า เพราะประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพค้าขาย แต่เป็นกลุ่มทางการค้าที่ทำมาหากินอย่างสงบ ไม่มีพวกฮ้างหรือกลุ่มอิทธิพล ดังนั้น การค้าขายจึงเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ แข่งขันกันในกติกาโดยไม่ต้องเกรงกลัวอำนาจหรือกลุ่มอิทธิพลใดๆ

ตอนที่ 3

ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยง

บทที่ 4

ปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเตี้ยง

ความนำ

ข้อมูลในบทนี้เป็นผลมาจากการศึกษาพัฒนาการของประชาคมทับเตี้ยง และข้อมูลพื้นฐานทางสังคมบางส่วน ซึ่งผู้วิจัยนำมาเสนอรวมไว้เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจ ให้เห็นถึงปัจจัยและตัวละครที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาในส่วนพัฒนาการในตอนต่อไป ข้อมูลในบทนี้จะนำไปสู่ข้อสรุปสำคัญที่ว่า แนวคิดประชาสังคมแม้จะมีลักษณะที่เป็นสากล แต่หากเปรียบเทียบว่าแนวคิดประชาสังคมเหมือนเป็น “เมล็ดพันธุ์” ชนิดหนึ่งเมื่อจะ “ปลูก” ให้งอกงามลง ณ ที่ใด ก็ต้องมีปัจจัยเอื้อที่เหมาะสมจึงจะงอกงาม โดยใช้แนวเปรียบเทียบว่า

วัฒนธรรม วิถีชีวิต และผู้คน และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เป็นเหมือน พื้นดินและสภาพแวดล้อม ของการเพาะปลูก

สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกในช่วงเวลาของการก่อเกิดประชาคมทับเตี้ยงก็เทียบได้กับฤดูกาลอันเหมาะสม

ทักษะประสบการณ์การต่อสู้ของประชาชนคนตรังชี้ให้เห็นว่า คนทับเตี้ยงมิใช่ “มือใหม่” ในการเพาะปลูก ประชาสังคมเป็นเพียงเมล็ดพันธุ์รุ่นใหม่ในทางสังคม แต่คนทับเตี้ยงผ่านการเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ทางสังคมมาหลายรุ่นหลายชนิด

บุคคลภายนอกเปรียบเหมือนเมล็ดพันธุ์และความรู้ประกอบที่จำเป็นสำหรับแนวคิดประชาสังคม ขณะที่แกนนำคือนักเพาะปลูกผู้มากประสบการณ์

ภายใต้การเอื้ออำนวยของปัจจัยเหล่านี้ประชาคมทับเตี้ยงจึงเกิดขึ้นได้ ซึ่งมีผลการศึกษาข้อมูลของแต่ละปัจจัยดังต่อไปนี้

ปัจจัยวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของคนทับเที่ยง

1. ความผสมผสานทางวัฒนธรรม

จากข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัยในบทก่อนหน้านี้ จะเห็นว่าลักษณะอันเด่นชัดของสังคมวัฒนธรรมเมืองตรัง อันหมายรวมถึงเมืองทับเที่ยงซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมืองตรัง ก็คือการผสมผสานหรือการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างลงตัวทั้งด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา กระทั่งเรื่องอาหารการกิน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ สิ่งนี้เป็นประจักษ์พยานว่าความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้ สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติภาพ มีพัฒนาการที่งดงามทางสังคม ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกจัดการจากอำนาจภายนอกที่เหนือกว่าอันจะนำไปสู่ความแตกแยกในท้องถิ่น

ลักษณะการผสมผสานและดำรงอยู่อย่างลงตัวทางสังคมวัฒนธรรมของเมืองตรังนี้ อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย(นักเขียน , นักวิชาการท้องถิ่น , แกนนำประชาคมทับเที่ยง) ได้ยกตัวอย่างไว้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนว่าเป็นวัฒนธรรมแบบ “หมัด ไข่ เส็ง” โดยมีคำอธิบายว่า

“หมัด” แทน ผู้คนและวัฒนธรรมมุสลิม เพราะคนมุสลิมหลาย ๆ คน ชื่อมักมีคำว่า หมัด อยู่ด้วย เช่น บังหมัด มุฮัมหมัด หมัดสะละ เป็นต้น

“ไข่” แทน ผู้คนและวัฒนธรรมไทย เพราะคนไทยหลาย ๆ คน มักมีชื่อว่า ไข่ เช่น นายไข่ ไข่แดง ไข่นุ้ย ไข่ครอบ เป็นต้น

“เส็ง” แทน ผู้คนและวัฒนธรรมจีน เพราะคนจีนหลาย ๆ คน มักมีชื่อว่า เส็ง

ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ การที่กลุ่มเครือญาติหนึ่งจะมีทั้งไทยพุทธ มุสลิม และจีน นั้นเป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไป หากจะมุ่งมองในมิติการสื่อสารก็จะพบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตร ติดต่อกันสื่อสารใช้ชีวิตร่วมกันนำไปสู่การรวมตัวแต่งงานกลายเป็นญาติ เป็นมิตร เป็นเพื่อน พบปะไปมาหาสู่ สร้างสรรค์สังคมจากจุดเริ่มต้นมาจนถึงปัจจุบัน

2. วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้คน

2.1. วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนตรังในภาพรวม

นอกจากมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่สามารถผสมผสานกันได้อย่างลงตัวระหว่างหมู่ไทย หมู่แขก หมู่จีน ดังที่เรียกว่า หมัด-ไข่-เส็ง นั้นแล้ว คนตรังยังมีรูปแบบวิถีชีวิตที่ต่างกัน แต่สามารถสัมพันธ์กันได้ระหว่างวิถีของหมู่เขา-หมู่ทุ่ง-หมู่เล-หมู่หาด กลุ่มวิถีชีวิตเหล่านี้ต่างพึ่งพาอาศัยกันในการทำมาหากินแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมีหาดหรือตลาดเป็นพื้นที่พบปะสื่อสาร มีหมู่หาดเป็นคนกลาง กระทั่งขยายตัวเกิดเป็นเมืองทับเที่ยงขึ้นมา

2.2 วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนทับเที่ยง

คนทับเที่ยงก็คือคนหมู่หาดในกลุ่มวิถีชีวิตของคนตรังนั่นเอง โดยในแง่วัฒนธรรมนั้นจะมีหมู่จีนเป็นพื้น แต่ภายหลังเมื่อประชากรทวีขึ้นคนส่วนใหญ่ก็เป็นลูกครึ่งไทยจีน ที่เรียกว่า จีนบาบา หรือลูกครึ่งจีนมุสลิม ที่เรียกว่าจีนยาหยาแต่ส่วนนี้จะมีน้อย

ในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนทับเที่ยงเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเกิดจากผลกระทบของกระแสเศรษฐกิจและระบบการค้าเสรีที่ขยายตัวมากขึ้น ส่งผลให้เมืองที่มีทุนเดิมในเรื่องของการค้าขายอยู่แล้วสามารถรับกระแสนี้ได้ไว บวกกับการเป็นเมืองศูนย์กลางของความเจริญและความทันสมัยก็ยิ่งทำให้เมืองทับเที่ยงกลายเป็นเมืองที่น่าลงทุนแข่งขันทางการค้า พ่อค้าในทับเที่ยงที่เคยค้าขายเพื่อพอดำ รงชีพก็กลับเปลี่ยนแปลงวิธีคิดผันตัวเองเป็นนักลงทุนอย่างสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะการลงทุนสร้างบ้านจัดสรรและโรงแรม ยังมีโอกาสสูงการลงทุนก็ยังสูง การแข่งขันทางการค้าก็สูงมากขึ้นด้วย ดังนั้น ภาพของเมืองทับเที่ยงในปัจจุบัน ถึงแม้จะยังคงดำรงภาพของการเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าและเมืองศูนย์กลางความเจริญ ความทันสมัย แต่ความเจริญนั้นมิใช่ความเจริญอันมาจากการเป็นเมืองขนถ่ายสินค้านำเข้าดังเช่นในอดีต แต่เปลี่ยนเป็นความเจริญอันเกิดขึ้นจากการแข่งขันทางการค้าและการลงทุน (อรุณีวรรณ นาศรี, 2545:86)

ส่วนด้านความสัมพันธ์ของผู้คนนั้น สืบเนื่องจากที่ระยะหลังๆ ในเมืองทับเที่ยงมีการลงทุนทางด้านที่อยู่อาศัยมากจึงทำให้มีคนข้างนอกเข้ามาอยู่ในทับเที่ยงมากยิ่งขึ้น ขนาดของเมืองทับเที่ยงก็ขยายใหญ่กว้างขวางขึ้น เมื่อเมืองขยายใหญ่ขึ้นสภาพความสัมพันธ์ของผู้คนในทับเที่ยงก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนที่เข้ามาอยู่ใหม่เป็นคนแปลกหน้า ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคนดั้งเดิมกับคนใหม่จึงค่อนข้าง

ข้างห่างเหิน ไม่รู้จักกันดังเช่นในอดีต เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้คนใน ทับเที่ยงมีความห่างเหินก็คือ ทุกคนต่างตั้งหน้าทำมาหากินเพื่อสร้างฐานะและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ(อรุณี วรรณ นาศรี,2545:87)

3.อัตลักษณ์ของคนตรัง

จากผลหลอมรวมของกลุ่มวัฒนธรรม หมัด-ไข่-เส็ง กิติ หรือจากผลหลอมรวมของวิถีชีวิต หมู-เกลือเขา- นา-เล-เมือง กิติ สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้คนตรังมีอัตลักษณ์เฉพาะ อันโดดเด่นของตน ซึ่งที่พอจะยกตัวอย่าง โดยเอาถ้อยคำเปรียบเปรยในท้องถิ่น มาขยายความอธิบายเพื่อแสดงถึงความเป็นคนตรัง ได้อย่างสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. คนตรังเป็นคนใจกว้างขวาง ดังสำนวนเปรียบเปรยว่า **“สงขลาหลอน คอนปล้น พัทลุงกิน ตรังเสีย”** และ **“คนตรังใจกว้างสร้างแต่ความดี”**

คำเปรียบเปรยนี้ชี้ให้เห็นถึงบุคลิกอันแตกต่างระหว่างคนเมืองต่าง ๆ กับคนตรัง แม้จะมีนัย ทับถมคน เมืองอื่นอยู่บ้างในลักษณะ “หยิกแกมหยอก” แต่ใจความสำคัญก็ต้องการแสดงถึงความเป็นคนใจกว้าง ขวางของคนตรัง ในคำเปรียบเปรยแรกนั้น หมายถึง คนสงขลานั้นชอบล่อหลอกด้วยบุคลิกสุภาพให้ตายใจ ใน ขณะคนนครก็ปล้นปล้นหลอกกิน วางใจเชื่อได้ยาก คนพัทลุงก็กินทุกงานทุกครั้งแต่ไม่ช่วยจ่าย โดยคนที่ต้อง จ่าย(เสียสตางค์)ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็คือคนตรัง ที่นอกจากจะ ใจกว้างแล้ว ยังมีเงินเพราะเป็นเมืองค้า ขาย คำเปรียบเปรยถัดมายังช่วยย้ำว่าคนตรังนั้นใจกว้างสร้างแต่ความดี ซึ่งทั้งสองคำเปรียบเปรยนี้เป็นการที่ คนตรังมองตัวเองส่วนคนเมืองอื่นจะคิดเห็นอย่างไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

2. คนตรังเป็นผู้มีปัญญา วาจาดี หรือเป็นคนเจ้าสำนวนโวหาร ดังสำนวนเปรียบเปรยที่ว่า **“ลุงซังกั๊ สงขลาหมั่ง ตรังยอน คอนรุ่ม”**

คำเปรียบเปรยนี้เน้นหนักให้เห็นบุคลิกของคนในเมืองหลักของภาคใต้ทั้งสี่เมืองมีความหมายว่าคน พัทลุงนั้นกะกะเกระ ภู่วาไรหลักเกณฑ์ ในขณะที่คนสงขลานั้นก็ช่างยับยั้งช่างใจ ใจเย็นจนดูเหมือนจะไม่ เอาจริงไม่สู้จริง ส่วนคนตรังนั้นเป็นพวกเจ้าโวหารวาจาดี มีจิตวิทยา ก็อาศัยการยุสงให้คำปรึกษา เป็น เสนาธิการแทนการออกโรงเอง ส่วนคนนครศรีธรรมราชนั้นเป็นคนถือพรคถือพวกเข้ม ขัน มีปัญหาตรงไหนก็ เข้าด้วยช่วยรุ่ม เรื่องอื่นค่อยว่ากันทีหลัง

3. ตังเป็นเมืองปราชญ์ กวี ศิลปิน ดังคำเปรียบเปรยในเชิงสรุปว่า “**มาแต่ตัง ไม่หนักโนรา**”

ทั้งหนังตะลุง และโนราไม่ได้กำเนิดในเมืองตังแต่แพร่เข้ามาจากฝั่งพัทลุง แต่ศิลปการแสดงทั้งสองแขนงนี้ช่างเข้ากันได้เหมาะเจาะกับความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน มีลำดับสำนวนโวหารดีอย่างคนตัง ที่เต็มไปด้วยปฏิภาณไหวพริบ เป็นเมืองปราชญ์ หนังตะลุงและโนราจึงแตกหน่อออกมาอยู่ในเมืองนี้ กระทั่งว่ากลายเป็นภาพพจน์ของคนตังที่คนเมืองอื่นมองว่า มาจากเมืองตัง ถ้าไม่ใช่หนังตะลุง ก็ต้องเป็นโนรา คณะใดคณะหนึ่งอย่างแน่นอน

4. ลักษณะของเมืองทับเที่ยง

ลักษณะของเมืองทับเที่ยงทั้งทางสังคมและทางกายภาพ ที่มีผลต่อการสื่อสาร และมีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงมีดังต่อไปนี้

4.1. โครงสร้างทางกายภาพของเมือง

โครงสร้างทางกายภาพในที่นี้จะหมายถึง เส้นทางจราจรและคมนาคมในตัวเมืองตังเนื่อง จากตัวเมืองตังมีขนาดพื้นที่ไม่กว้างใหญ่มากนัก การจราจรจากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่งมีความสะดวก ถ้าจะมีการจัดเวทีหรือจัดกิจกรรมใด ๆ ผู้คนสามารถมารวมตัวกันได้ภายใน 1 ชั่วโมง ความคล่องตัวในการมาพบเจอกัน ทำให้ง่ายต่อการรวมกลุ่มแบบ Human to Human Communication ซึ่งเอื้อต่อการจับเข้าคุยกันเพราะไม่ต้องจ่ายค่าเสียเวลามากนัก

4.2. ลักษณะสังคมและเศรษฐกิจของเมืองตัง

คนตัง โดยเฉพาะคนในเมืองทับเที่ยงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ฐานะทางเศรษฐกิจจึงค่อนข้างดี ผู้คนมีรายได้ดีพอสมควร และคนในเมืองทับเที่ยงมีลักษณะเป็นชนชั้นกลางเป็นปัญญาชนที่สนใจเรื่องของปัญญาและความรู้ เป็นสังคมของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นกระบวนการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง ที่มุ่งเน้นการสื่อสารในลักษณะของการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเสนอหลักคิดใหม่ ๆ คือ เรื่องประชาสังคมที่มุ่งเน้นการประสานพลังความร่วมมือจากกลุ่มคนที่หลากหลาย เท่ากับสามารถตอบสนองความต้องการของคนในทับเที่ยงได้

4.3. ลักษณะทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มและสื่อสาร

สังคมในทับเที่ยงเป็นสังคมคนจีน มีวัฒนธรรมที่เป็นวิถีเฉพาะ คือ การเสวนารวมกลุ่มเพื่อพูดคุยกัน มีวงเสวนากันไม่ว่าจะเป็นการเสวนาในสภาคาเฟ่ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่สาธารณะให้คนในสังคมได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และมีวัฒนธรรมงานศพ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของคนตรัง คือมักเก็บศพไว้ระยะหนึ่งจึงค่อยจัดงาน และไม่มีการออกบัตรเชิญ แต่ใช้การติดประกาศขนาดใหญ่ไว้ในที่ชุมชน เช่นร้านกาแฟ บริเวณตลาด คนก็จะมาร่วมงานกันมากมาย งานศพจึงเป็นที่รวมของผู้คนที่รู้จักคุ้นเคยกัน และเป็นอีกหนึ่งสถานที่ ที่ผู้คนจะได้พบเจอพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ประชาคมเกิดขึ้นในวงสนทนาที่ไม่เป็นทางการ ทั้งการพูดคุยในวงวรรณกรรม การพบปะผู้คนในร้านสามัญชน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า โครงสร้างทางวัฒนธรรมของคนตรังมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการสื่อสารสนทนา อันจะนำไปสู่การเกิดประชาคมทับเที่ยงในที่สุด

5. ผลของลักษณะทางวัฒนธรรม, วิถีชีวิต,อัตลักษณ์คนทับเที่ยงและกายภาพเมืองที่มีต่อการสื่อสาร และการเกิดประชาคมทับเที่ยง

5.1.ผลจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม(หมัด-ไข่-เส้)

ความผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้คนทับเที่ยงไม่มีลักษณะแยกกลุ่มทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน ตรงกันข้ามกับผูกพันกันเป็นเครือญาติ เพื่อนฝูง การคบหาไปมาหาสู่กันของกลุ่มวัฒนธรรมพุทธ มุสลิมและจีน เป็นวิถีปกติ ไม่แปลกแยกต่อกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ความต่างของวัฒนธรรมไม่ใช่กำแพงของการสื่อสาร ไม่ใช่จุดอ่อนไหวที่อาจเกิดปัญหาได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อผู้สื่อสารเป็นคนในท้องถิ่นเอง ก็จะมีภาษาละหัดที่เหมาะสมในการสื่อสารกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมที่ตนเองอยู่ร่วมสังคมด้วยกัน จึงสามารถใช้ชีวิตร่วมกัน ทำงานร่วมกันได้ กระทั่งแต่งงานรวมญาติกันได้ทั้งที่ต่างวัฒนธรรม

ด้านผลต่อการเกิดประชาคมทับเที่ยงนั้น เนื่องจากประชาคมเน้นเรื่องการร่วมมือร่วมใจจากความแตกต่างหลากหลาย จึงเห็นได้ว่าความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มคนที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่เป็นปัญหาสำหรับคนทับเที่ยง เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้ว พร้อมทั้งจะสอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคมได้เลย หรือแม้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนก็เพียงเล็กน้อย ทำให้สิ่งนี้เป็นปัจจัยเอื้อสำหรับการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงได้ประการหนึ่ง

5.2.ผลจากความสัมพันธ์ในวิถีชีวิต(เขา-นา-เล-เมือง)

วิถีชีวิตชาวทับเที่ยงปัจจุบัน มีความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีอยู่บ้าง แต่ต่างฝ่ายต่างปรับตัวเข้าหากัน จนมีรูปแบบวิถีชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มีเมืองทับเที่ยงเป็นพื้นที่ทางกายภาพให้คนต่างวิถีมารับปะสื่อสารกันหรือเป็นสนามการสื่อสารนั่นเอง เพราะต้องมาทำมาค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ติดต่อราชการ และซื้อหาบริการต่าง ๆ โดยช่วงเวลาที่พบปะสื่อสารกันในวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ช่วงการรับประทานอาหารเช้า โดยคนจีนซึ่งอยู่ในตัวเมืองเป็นผู้เริ่มต้นวัฒนธรรมการกินแลพบปะกันในร้านน้ำชา-กาแฟหรือร้านโกปีขึ้น ซึ่งร้านน้ำชา-กาแฟ นี้เป็นผลจากการพบกันทางวัฒนธรรมเดิมชาของคนจีน และวัฒนธรรมเดิมกาแฟของคนมุสลิม จนเป็นที่มาของการสื่อสารในรูปแบบวงสภากาแฟ ที่ปัจจุบันนอกจากช่วงเช้าเป็นหลักแล้ว ก็ยังมีในช่วงค่ำอีกด้วย

รูปธรรมของวงสภากาแฟ ก็คือ ร้านน้ำชา-กาแฟ ที่มีขนมเครื่องเคียงต่าง ๆ จำนวนมาก เรียกรวม ๆ ว่า ต้มช้ำ เช่น ปาท่องโก๋ ขนมจีบ ซาลาเปา ขนมต่างๆ ที่ทำขึ้นโดยใช้หมูสับเป็นไส้ และมีน้ำจิ้ม เรียกว่า ส้มเจือง ทำจากถั่วเหลืองและซอสมีสีแดงรสเค็มหวาน ของสำคัญที่ขาดไม่ได้ในมือเช้าที่เป็นเอกลักษณ์เมืองตรัง คือ หมูย่าง โดยนิยมรับประทานกับปาท่องโก๋ ร้านแบบนี้บางร้านก็เลือกใช้อาหารเครื่องเคียงที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมของคนมุสลิม ส่วนคนไทยพุทธนั้นเข้าได้ทุกร้านไม่เป็นปัญหา

ลักษณะของร้านกาแฟจะมีโต๊ะซึ่งเป็นโต๊ะสี่เหลี่ยมหรือวงกลมที่ทำด้วยหินอ่อนหรือไม้ ที่ตั้งของร้านกาแฟส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมถนน ถนนแต่ละสายในเมืองทับเที่ยงจะมีร้านน้ำชากาแฟตั้งอยู่ประมาณ 1 - 2 ร้าน และยิ่งถ้าเป็นถนนสายย่านการค้าก็อาจจะมีร้านกาแฟตั้งอยู่ถึง 3 - 4 ร้าน แต่ละร้านมีโต๊ะประมาณ 7 - 20 โต๊ะ แต่ละโต๊ะจะมีคนนั่งตั้งแต่ 4-10 คน ร้านกาแฟส่วนใหญ่จะเริ่มขายตั้งแต่หกโมงเช้าถึงประมาณสิบโมงก็ขายหมด คนที่มักจะมาพบปะพูดคุยในร้านกาแฟตอนเช้ามักจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงาน การพูดคุยในสภากาแฟส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่รู้จักมักคุ้นกัน ส่วนประเด็นการเสวนาในสภากาแฟสมัยปัจจุบันกับสมัยก่อนก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ แต่ก่อนการพูดคุยจะไม่มีประเด็นอะไรคุยกันด้วยประเด็นธรรมชาติ ไล่ถามสารทุกข์สุกดิบ แต่ปัจจุบันการพูดคุยใน สภากาแฟส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยกันด้วยประเด็นของเหตุบ้านการเมือง สภากาแฟเป็นกลายเป็นแหล่งรวมของการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดมากกว่าการได้ออกมาเพียงเพื่อพบเจอหรือเพียงเพื่อเข้าสังคมกันเท่านั้น

นอกจากวงสภากาแฟแล้ว จุดพบปะสื่อสารที่สำคัญในวิถีชีวิตของคนทับเที่ยง อย่างอื่น ก็เช่นงานศพของคนในทับเที่ยงมีลักษณะพิเศษคือจะไม่มีมีการแจกบัตรเชิญให้ไปร่วมงาน แต่จะพิมพ์เป็นแผ่นประกาศ

ขนาดใหญ่ไปติดไว้ในที่สาธารณะ เช่น ในตลาด ในร้านน้ำชา ในศาลเจ้า หรืออาจส่งไปประกาศแจ้งข่าวผ่านสถานีวิทยุ โดยในแผ่นประกาศจะมีชื่อผู้ตายและชื่อญาติลูกหลานและญาติพี่น้องของผู้ตายอย่างครบถ้วน ใครที่รู้จักผู้ตายหรือแม้กระทั่งรู้จักกับญาติคนใดคนหนึ่งของผู้ตายก็จะไปร่วมงานเพื่อแสดงน้ำใจไมตรี ปัจจุบันธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้ก็ยังคงสืบทอดต่อกันมาและกลายเป็นแบบแผนปฏิบัติเหมือนกัน ทับเที่ยงจึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองของการพูดคุยสื่อสารในวิถีของหมู่ไทย-จีน-แขก ดังกล่าว

ผลจากการพบปะสื่อสาร ดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้การรวมกลุ่มในเมืองทับเที่ยงเกิดขึ้นได้โดยง่าย ประเด็นสาธารณะต่าง ๆ เมื่อเริ่มต้นจากคนใดคนหนึ่ง ก็มักนำไปสื่อสารขยายผลต่อทั้งวงสภากาแฟเป็นลำดับถัดไป ดังในกรณีของประชาคมทับเที่ยง เมื่อเริ่มรับรู้แนวคิดประชาสังคม กลุ่มแกนนำก็อาศัยการพบปะสื่อสารกันในวงสภากาแฟนี้เองในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน อนึ่ง การสื่อสารในวงสภากาแฟเองนั้นก็มิคุณลักษณะบางประการที่เหมือนหรือสอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคมอยู่แล้ว เช่น การเน้นความสมัครใจ เน้นความเท่าเทียมในการสื่อสาร ซึ่งก็เท่ากับว่าคนทับเที่ยงมีพื้นฐานการสื่อสารที่สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารตามหลักการประชาสังคมอยู่ก่อน นับเป็นอีกต้นทุนหนึ่งที่ส่งผลเอื้ออำนวยต่อการเกิดประชาคมทับเที่ยง

5.3.ผลจากอัตลักษณ์ผู้คน

จากการหลอมรวมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของตรังแต่ละคน ที่มีลักษณะร่วมกัน เพราะมาจากบ้้าหลอม(ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต)เดียวกัน สามารถให้ภาพคร่าว ๆ ได้ว่า คนตรังเป็นคนใจกว้าง ชอบการพบปะสื่อสาร ชอบคบพวักพ้อง นิยมการอ่านการฟัง รับข้อมูลข่าวสาร แล้วนำมาพูดคุยกันต่อขยายประเด็น เติมความเห็นกันตามจุดสื่อสารต่างๆ อันได้แก่ตลาด ร้านน้ำชา กาแฟ ในการพูดคุยหากมีลักษณะโต้แย้งหรือเห็นต่างกันก็จะโต้ตอบกันด้วยความเห็น ตระกะ และวาทศิลป์ มากกว่าจะนำไปสู่การวิวาทใช้กำลัง ซึ่งคนที่มีคุณลักษณะแบบนี้ มีความโดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากตัวอย่างนายชวน หลีกภัย อดีตนายกรัฐมนตรี ที่มีฉายาในการเป็นนักพูดว่า “มีดโกนอาบน้ำผึ้ง”

การเป็นสังคมของคนอ่านมาก คุยมาก จึงเป็นสังคมที่มีศิลปินพื้นบ้านจำพวกหนังตะลุง มโนราห์ และศิลปินนักคิดนักเขียน เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อรวมกับสภาพของเมืองตรังที่เป็นเมืองท่าค้าขาย ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากที่อื่นล่องไหลเข้ามาได้มากและเร็ว คนตรังจึงยังได้รับข้อมูลข่าวสารมาก จึงทำให้ค่อนข้างมีความคิดก้าวหน้าทันสมัยกว่าคนเมืองข้างเคียง นอกจากนั้นการที่เป็นเมืองค้าขายมาแต่เดิมทำให้คนตรังคุ้นเคยกับความคิดของคนทำการค้าขายที่จะคิดละเอียดซับซ้อนกว่าคนทั่ว ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูลประเมินวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เป็นต้น

ส่วนลักษณะคนเมืองทับเที่ยงนั้น ส่วนใหญ่เรียกได้ว่าเป็นคนชั้นกลางที่มีการศึกษา ชอบที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ ความคิด หรือที่เรียกว่า**"เป็นมนุษย์ข้อมูลข่าวสารและชอบที่จะบริโภคข้อมูลข่าวสาร"** (กลุ่มแกนนำ - สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44) การเปิดรับข่าวสารอยู่เสมอทำให้คน ทับเที่ยงมีหัวคิดก้าวหน้ากล้าแสดงความคิดเห็นทั้งในเรื่องการเมืองการปกครองและเรื่องอื่นๆที่ เกี่ยว ข้องกับวิถีชีวิตของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้าที่จะปกป้องและรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่

ด้วยลักษณะเฉพาะตัวดังกล่าวทำให้เมื่อกระแสแนวคิดประชาสังคมเริ่มแพร่หลายมาช่วงประมาณปี พ.ศ. 2539 คนทับเที่ยงจึงเปิดรับและเรียนรู้เรื่องนี้อย่างรวดเร็วและเอาใจจริงเอาใจกว่าคนเมืองอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ จนเมืองทับเที่ยงกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องประชาสังคมของภาคใต้อยู่ในยุคนั้น

5.4 ผลจากลักษณะเมืองทับเที่ยง

สภาพของเมืองที่ยังไม่ใหญ่และแออัดจนเกินไป ทำให้ผู้คนเดินทางไปมาหาสู่กันได้ง่าย โดยสถานที่พบปะคือสภากาแฟที่กระจายตัวอยู่ทั่วเมือง และการพบปะกันตามงานศพที่กลุ่มเครือญาติ และมีตรสหายจำนวนมากจะมาพบปะกัน การมีนักกิจกรรมที่เป็นผู้นำทางความคิด ทำให้มีประเด็นการสื่อสารอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การสื่อสารในเมืองทับเที่ยงดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา เป็นสีสันและองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง สภาพของเมืองที่เอื้อต่อการสื่อสารดังกล่าวนี้ เมื่อมีแนวคิดประชาสังคมเข้ามา ในช่วงที่การเมืองท้องถิ่นก็เปิดรับแนวคิดนี้ ทำให้ประชาคมทับเที่ยงเกิดขึ้นได้ง่ายและเร็วขึ้น

ทั้งหมดนั้นคือปัจจัยที่มีฐานะเหมือนพื้นดินและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการงอกงามของเมล็ดพันธุ์ประชาสังคม

ปัจจัยสถานการณ์ที่เหมาะสม

สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกในช่วงเวลาของการก่อเกิดประชาคมทับเที่ยงก็เทียบได้กับฤดูกาลอันเหมาะสม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้เกิดต่อเนื่องส่งผลถึงกันและกัน ในระหว่างช่วงปี 2539-2542 มีหลายสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้พลังภาคประชาชนได้เติบโตอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ

1. สถานการณ์ภายนอก

1.1 สถานการณ์ทางการเมือง

การเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยงนั้นย่อมแยกไม่ออกกับการเติบโตของพลังประชาชน หลังเหตุการณ์รุนแรงทางการเมือง เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่เรียกกันว่าเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เพราะหลังจากเหตุการณ์นั้นพลังภาคประชาชนผู้ตระหนักในสิทธิของตนต่อกิจการบ้านเมืองก็เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ภาพการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเคยผูกขาดอยู่กับราชการ และการเมืองมานาน กลายเป็นเรื่องปกติ และพัฒนาการต่อเนื่องไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

1.2 การร่างรัฐธรรมนูญ

ในช่วงปี พ.ศ. 2539 นั้น มีกระแสที่เรียกกันว่า ขบวนการธงเขียวเกิดขึ้นในระดับชาติแพร่ไปสะพัดไปทั่วประเทศ กระแสนี้คือการระดมพลังประชาชนเข้าร่วมร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพื่อสร้างประวัติศาสตร์ของการมีรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยประชาชนเป็นครั้งแรก(รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540) ในการรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมร่างรัฐธรรมนูญนี้ นักคิดนักปฏิบัติการทางสังคมคนสำคัญ ๆ ของประเทศ เช่นนายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้ออกมาเคลื่อนไหวนำกระแสประชาชน ทำให้การตื่นตัวในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจการบ้านเมืองแพร่สะพัดไปทั่ว สำหรับในจังหวัดตรังเองคนที่มียศ บาทนาในเรื่องนี้ ก็คือ อ.เปลื้อง คงแก้ว โดยคนตรังก็เข้าร่วมกระแสนี้อย่างคึกคัก

1.3 วิกฤตเศรษฐกิจ

ในช่วงปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นทั่วประเทศ ซึ่งส่งผลต่อเมืองทับเที่ยงอย่างรุนแรงด้วยเช่นกัน มีคนว่างงาน มีนักธุรกิจที่ประสบปัญหา มีแต่ข่าวไม่ดีทางเศรษฐกิจ สิ่งนี้ทั้งดึงดูดและกดดันให้คนทับเที่ยง “หันหน้าเข้าหากัน” พุดคุยกันมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม กลุ่มนักธุรกิจที่ปกติมุ่งประกอบ การค้ากำไรส่วนตัวโดยไม่ค่อยได้มีโอกาส หรือสนใจจะสื่อสารกับเพื่อนร่วมสังคม โดยเฉพาะประเด็นปัญหาสาธารณะ ก็หันมาสนใจในมากขึ้น ทั้งเพราะมีเวลาร่วมมากขึ้น และต้องการเพื่อนในยามที่ตนประสบปัญหา สถานการณ์ในช่วงนี้ทำ

ให้คนทับเที่ยงพบว่าการสื่อสารในวงสภากาแฟนั้น “ไม่เพียงพอ” เพราะทำได้แค่การสื่อสารเพื่อการรับรู้ทั่ว ๆ ไปจึงพยายามมองหารูปแบบการสื่อสารที่จะนำไปสู่ทาง ออกของปัญหาได้มากยิ่งขึ้น

1.4 กระแสประชาสังคม

กระแสแนวคิดประชาสังคมเป็นผลกระทบโดยตรง ของการรณรงค์ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อเริ่มมีแนวคิดทางประชาสังคมมากขึ้นหลังเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองเมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2535 แนวคิดนี้ ก็ได้เติบโตอย่างก้าวกระโดดในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นแนวคิด ที่เป็นเครื่องมือช่วยให้ประชาชน เห็นความจำเป็น และความชอบธรรมในการเข้าร่วมกิจการสาธารณะ ซึ่งเมื่อการร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นลง แล้ว กระแสนี้ก็ได้หมดลง กลับยิ่งทวีงอกงาม เพราะสามารถนำไปขยายผลเชื่อมโยงกับประเด็นสาธารณะอื่น ๆ ได้ทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ ในการเปิดทางให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการกับประเด็น ปัญหาสาธารณะต่าง ๆ สำหรับในเมืองทับเที่ยงซึ่งมีความตื่นตัวอย่างสูงตั้งแต่การร่างรัฐธรรมนูญ ทำให้นักกิจกรรมทางสังคมรับเอากระแสแนวคิดประชาสังคมไปขยายผลต่อในเมืองทับเที่ยงได้อย่างรวดเร็ว

2 สถานการณ์ภายใน

2.1 ความตื่นตัวทางการเมือง

คนทับเที่ยงได้เข้าร่วมเหตุการณ์ทางการเมืองเมื่อ พ.ศ. 2535 อย่างคึกคัก เช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศ ยิ่งทับเที่ยงเป็นบ้านของนายชวนหลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ที่ตอนนั้นกำลังต่อสู้กับรัฐบาลทหาร ยิ่งเป็นตัวเร่งให้การตื่นตัวของคนทับเที่ยงเข้าสู่ภาวะกระแสสูง จากที่ต่างคนต่างอยู่ทำมาหากิน ก็สามารถมีจุดร่วมกันได้ทั้งเมือง ผลพวงจากการตื่นตัวครั้งนี้ส่งผลสืบเนื่องให้คนทับเที่ยงเริ่มหันมามองปัญหา ใกล้ตัวมากขึ้น นั่นคือปัญหาของทับเที่ยงเอง

2.2 ความตื่นตัวต่อปัญหาของเมือง

ความตื่นตัวนี้เริ่มจากกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมของเมืองทับเที่ยง มีความรู้สึกเป็นห่วงกับสภาพของ เมืองทับเที่ยงทั้งในด้านสภาพสังคม ที่เริ่มมีปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น ความห่างเหินกันของผู้คนเมื่อสังคม เมืองเติบโตขยายตัว ปัญหาสภาพแวดล้อม การจราจรที่แออัดมากขึ้น และปัญหามลพิษน้ำในคลองต่าง ๆ เริ่ม เน่าเสีย และปัญหาขยะ เป็นต้น จึงใช้โอกาสจากการที่มีสื่อหนังสือพิมพ์ คือหนังสือพิมพ์แม่น้ำอยู่ในมือ เผย

แพร่ความตื่นตัวนี้สู่เพื่อนร่วมเมือง ในช่วงเดียวกันกับที่สถานการณ์ภายนอกเอื้ออำนวยให้คนทับเที่ยงหันหน้าเข้าพูดคุยกันมากขึ้น จึงซึ่งนำไปสู่การขยายขยายไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ เป็นลำดับ

2.3 ความเปลี่ยนแปลงของการเมืองท้องถิ่น

สิ่งที่ทำให้แนวคิดประชาสังคมตั้งต้นและเติบโตได้เร็วอีกประการหนึ่งของเมืองทับเที่ยง ก็คือ มีนักการเมืองที่ใกล้ชิดกับนักกิจกรรมทางสังคม คือนายชาติ กางอิ้มสามารถเข้าใจและจับเอากระแสการมีส่วนร่วมของประชาชนไปเป็นแนวนโยบายของตน โดยระหว่างการทำเสียงกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมได้ให้การช่วยเหลือวางแผน และใช้สายสัมพันธ์ของตนสนับสนุน จนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เมื่อเข้าบริหารงานเทศบาลก็ไม่ได้ละทิ้งแนวคิดนี้ ยังคงให้การสนับสนุนส่งเสริม ถือเอาเป็นนโยบายที่สำคัญของเทศบาล มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้การขับเคลื่อนงานของกลุ่มกิจกรรมตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมาได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลนครตรังโดยตลอด

2.4 การตื่นตัวต่อแนวคิดใหม่

คือการรับเอากระแสแนวคิดภายนอกมาขยายผลและเชื่อมโยงกับประเด็นของท้องถิ่นกลายเป็นกระแสในเมืองทับเที่ยงเอง ตั้งแต่เรื่องร่างรัฐธรรมนูญจนถึงแนวคิดประชาสังคมที่นักกิจกรรมในเมืองทับเที่ยงไม่ยอมให้เลือนหายไปเฉย ๆ กลับรุกต่อจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ในที่สุด

ทั้งหมดนั้นคือปัจจัยสถานการณ์ภายในและภายนอก ที่เอื้อให้ประชาคมทับเที่ยงเกิดขึ้น

3. ผลของปัจจัยสถานการณ์ต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง

3.1 ผลจากสถานการณ์ภายนอก

สถานการณ์ภายนอกไม่ว่าจะเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ การร่างรัฐธรรมนูญ และกระแสประชาสังคม ล้วนส่งผลในทางสร้างความตื่นตัวอย่างสูงให้แก่กิจกรรมภาคประชาชนในทับเที่ยง โดยไม่เพียงติดตามสถานการณ์ยังได้เข้าร่วมและนำเอามาเชื่อมโยงกับประเด็นในท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการตระหนักในสิทธิและความชอบธรรมของประชาชนในการที่จะเข้าร่วมหรือนำการเปลี่ยนแปลงสังคม ไม่ปล่อยให้เป็นเพียงความชอบธรรมของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

3.2 ผลจากสถานการณ์ภายใน

ขณะที่สถานการณ์ภายนอกรุกเข้ามาสถานการณ์ภายในไม่ว่าจะเป็นความตื่นตัวของคนทับเที่ยงต่อปัญหาสาธารณะ การขึ้นสู่อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้าใจและยอมรับแนวทางประชาสังคม และการเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ของนักกิจกรรมทางสังคมก็เป็นการสอดรับกันได้พอดีกับสถานการณ์ภายนอก ทำให้มีความพร้อมเป็นอย่างมากที่จะเกิดประชาคมทับเที่ยงขึ้น

ปัจจัยสถานการณ์ จึงเป็นเหมือนฤดูกาลอันเหมาะสมสำหรับการเพาะเมล็ดพันธุ์ประชาสังคม

ปัจจัยกลุ่มกิจกรรมทางสังคมก่อนเกิดประชาคมทับเที่ยง

คนทับเที่ยงมิใช่ “มือใหม่” ในการเพาะปลูก ประชาสังคมเป็นเพียงเมล็ดพันธุ์รุ่นใหม่ในทางสังคม แต่คนทับเที่ยงผ่านการเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ทางสังคมมาหลายรุ่นหลายชนิด บางชนิดก็มีลักษณะเช่นเดียวกับแนวคิดประชาสังคม จะสำเร็จหรือล้มเหลวก็ไม่เคยยอมแพ้ และได้สะสมทักษะประสบการณ์ไว้มากมาย ซึ่งกิจกรรมทางสังคมก่อนประชาคมทับเที่ยงนั้นมีอยู่ห้าสาย คือ กลุ่มกิจกรรมทางสังคมการเมืองและชุมชน, กลุ่มกิจกรรมทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธุรกิจ, กลุ่มกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ของครูและนักเรียน, กลุ่มกิจกรรมในโครงสร้างการเมืองท้องถิ่น, และกลุ่มกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต

1. กลุ่มกิจกรรมทางสังคม ประชาชน และชุมชน

กลุ่มกิจกรรมในสายนี้ เป็นสายที่สนใจประเด็นสาธารณะที่เป็นปัญหาสังคม การเมืองการปกครอง ผลกระทบจากการใช้อำนาจอรัฐ สิทธิประชาชน สิทธิมนุษยชน เป็นต้น แบ่งออกเป็น

- การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.)ในพื้นที่ตรัง ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2500 มีอิทธิพลมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2523 และเริ่มอ่อนแรงจนหมดปีหลังปี พ.ศ. 2525
- องค์การพัฒนาเอกชน(NGO)เริ่มต้นประมาณปี พ.ศ. 2535 และโดดเด่นมาตลอดจนถึงหลังปี 2540 ที่แนวกิจกรรมทางสังคมแบบอื่น เช่นแนวคิดประชาสังคม เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย
- กลุ่มนักคิด นักเขียน ปัญญาชนในพื้นที่ ที่มีบทบาททางความคิด ต่อกิจกรรมทางสังคมมาตั้งแต่ช่วงพรรคคอมมิวนิสต์ จนถึงช่วงเอ็นจีโอ โดยแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์ เข้าร่วม เรียนรู้แลกเปลี่ยน แนว คิดกับทั้งสองกลุ่ม ในระดับใดระดับหนึ่งมากน้อยต่าง ๆ กันไปในแต่ละคน ซึ่งจะขอกกล่าวในรายละเอียดของแต่ละกลุ่มดังนี้
- กลุ่มกิจกรรมด้านการรวมพลัง ความรู้ และการเมืองภาคประชาชน เช่น กลุ่มสมัชชาตรัง กลุ่มสายธารตรังค์ เป็นต้น

1.1 การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.)ในพื้นที่ตรัง

คนต้งที่มีจิตใจหวั่งบ้านเมือง ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการปกครองแบบเผด็จการทหารในอดีต จำนวนมากได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยเป็นพื้นที่รุ่นแรกของประเทศไทยที่เริ่มมีการเคลื่อนไหวในแนวนี้ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนจีนที่หนุนช่วยพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนในช่วงที่ยังไม่สามารถสถาปนาการปกครองสังคมนิยมขึ้นได้ในประเทศจีน โดยเคลื่อนไหวในนามพรรคคอมมิวนิสต์จีนสาขาประเทศไทย

พรรคคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จอย่างสูงในจังหวัดตรัง ร่วมกับจังหวัดสตูล พัทลุง ซึ่งมีพื้นที่ติดกัน ทั้งในการจัดตั้งกองทัพลีลาและการขยายมวลชนสนับสนุน ถึงขนาดสามารถเข้าโจมตีอำนาจรัฐถึงในเขตเมือง ในช่วงหนึ่งถือได้ว่าพื้นที่ตรังเป็นเมืองหลวงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในภาคใต้เลยทีเดียว บรรดานักคิดนักเขียน ปัญญาชน นักการเมืองในจังหวัดตรังหลายคนได้เคยเข้าร่วมแนวทางนี้อย่างคึกคัก แม้จะถูกอำนาจรัฐปราบปรามอย่างรุนแรง หลังปี พ.ศ. 2533 ซึ่งรัฐบาลออกนโยบาย 66/2523 ซึ่งมีลักษณะประนีประนอม เปิดทางการยุติสงคราม เหล่าพลพรรค พคท.ก็ออกจากป่าคืนเมือง สลายกองกำลัง ไม่กี่ปีต่อมากระแสนี้ก็สิ้นสุดลง โดยมีมรดกสำคัญให้สังคม คือ คนจำนวนมากที่มีจิตใจเสียสละอุทิศตนต่อส่วนรวม หรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่า “มีจิตใจสาธารณะ”

1.2 องค์การพัฒนาเอกชน(NGO)

เมื่อแนวคิดสังคมนิยมหมดไปและแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยกำลังอาวุธถูกยกเลิก ในระยะต่อเนื่อกันสังคมตรังก็มีความเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางสังคมอย่างใหม่เกิดขึ้นและเติบโตงอกงามอย่างรวดเร็วทั้งยังสามารถแพร่พันธ์ไปทั่วภาคใต้ นั่นคือแนวทางขององค์การพัฒนาเอกชน

ผู้บุกเบิกงานด้านนี้ในจังหวัดตรังคือ **คุณพิสิษฐ์ ชาญเสนาะ** ซึ่งต่อมาได้ก่อตั้งกลุ่มหยาดฝนหรือพัฒนามาเป็นสมาคมหยาดฝนในปัจจุบัน กลุ่มนี้ทำโครงการเพื่อชุมชนในเขตพื้นที่ประมงชายฝั่ง กลุ่มเป้าหมายคือชุมชนชาวประมงขนาดเล็ก ที่กำลังล่มสลายเพราะผลกระทบจากการพัฒนากระแสหลัก กลุ่มหยาดฝนได้กลายเป็นแหล่งบ่มเพาะนักกิจกรรมทางสังคมในยุคต้นของภาคใต้จำนวนมาก ที่ต่อมาได้แยกย้ายกันไปมีบทบาทในที่ต่าง ๆ เพื่อนำเสนอ “ทางเลือกการพัฒนา” ให้กับประชาชน ทั่วภาคใต้กระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ คุณพิสิษฐ์ ชาญเสนาะ ยังได้ร่วมเคลื่อนไหวกับนักพัฒนาองค์กรเอกชนรุ่นน้องในภาคใต้ เช่นคุณบรรจง นะแส คุณกำราบ พานทอง จนเกิดขบวนการเชื่อมโยงการทำงานที่เรียกว่า กป.อพช.ใต้ ในช่วงต่อมามีการทำงานเคลื่อนไหวในป่าเริ่มปรับตัว ชาวบ้านเองก็มีการรวมตัวทำงานกันมากขึ้น จึงก่อเกิดการรวมตัวกันระหว่างนักพัฒนาองค์กรเอกชน อดีตสหาย และแกนนำชาวบ้าน ในนาม ชมรมเพื่อนนักพัฒนาภาคใต้ ทั้งหมดนี้เป็นพัฒนาการในช่วงปี ๒๕๒๕ -๒๕๓๐(ข้อมูลจาก บันทึกโครงการถอดบทเรียนการพัฒนาขบวนการ

ประชาชนหรือประชาสังคม จัดโดยเครือข่ายประชาสังคมและชมรมเพื่อนนักพัฒนาภาคใต้ วันที่ ๑๘ - ๒๑ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ โรงแรมหาดแก้วรีสอร์ท อ.สิงหนคร จ.สงขลา)

จะเห็นได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้เป็นแหล่งรวมของคนที่มีจิตใจเพื่อสาธารณะ หลังยุคการต่อสู้ด้วยอาวุธ และแนวทางขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดตรังยังได้ขยายไปทั่วภาคใต้อีกด้วย

1.3 นักคิด นักเขียน ปัญญาชน และนักกิจกรรมทางสังคมที่ไม่สังกัดองค์กร กลุ่มนี้จะไม่สังกัดองค์กรใดถาวร บางคนเคยสังกัดแต่ถอนตัวออกมา บางครั้งเมื่อร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมก็กระชับตัวรวมกันเป็นกลุ่มเฉพาะกิจ กิจ หรือเข้าร่วมกับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เป็นบางช่วง แต่โดยทั่วไปจะอยู่เป็นอิสระ จะมีสองพวกคือ

1.3.1 นักกิจกรรมทางสังคมที่เป็นอดีตสหาย หรืออดีตบุคลากรของ พคท. เมื่อบรรดาท่านเหล่านี้เลิกแนวทางการปฏิวัติสังคมด้วยอาวุธ ก็หันมาทำกิจกรรมทางสังคม ในวาระโอกาสต่าง ๆ ตามที่ตนถนัดและโอกาสเปิดให้ บางครั้งก็ดำเนินไปโดยส่วนตัว บางครั้งก็ร่วมกับนักการเมือง กระทั่งกลุ่มธุรกิจ หรือแม้กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนก็ตาม โดยที่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาวก็เข้าร่วมขับเคลื่อนในกิจกรรม ที่อาวูโสก็เป็นทีปรีक्षा และเรียนรู้แนวคิดใหม่ ๆ ตลอดเวลา

1.3.2 นักคิดนักเขียน กวี นักวิชาการในท้องถิ่นตรัง บรรดาท่านเหล่านี้มีจิตใจที่อุทิศตนเพื่อสาธารณะมาเนิ่นนาน แม้โดยส่วนตัวจะไม่ถนัดที่จะเข้าร่วมในโครงสร้างองค์กรใด ๆ อย่างถาวร แต่ความคิดความอ่านที่ได้เข้าร่วมหรือถ่ายทอดแก่นักปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ก็มีอิทธิพลไม่น้อยต่อกิจกรรมสาธารณะในเมืองตรัง ซึ่งตรงตามพื้นฐานของเมืองตรังที่เป็นเมืองนักคิดนักเขียนมาแต่โบราณอยู่แล้ว อนึ่งท่านเหล่านี้มักเป็นผู้อาวูโสที่เหล่าบรรดานักกิจกรรมทางสังคมให้ความเคารพอย่างสูง

1.4 กลุ่มกิจกรรมด้านการรวมพลัง ความรู้ และการเมืองภาคประชาชน

กลุ่มที่มีบทบาทเด่นมากก่อนการจัดตั้งประชาคมทับเที่ยง ก็คือกลุ่มสมัชชาตรัง แกนนำสำคัญคือ อ.เปลื้อง คงแก้ว, นายแพทย์จำรัส สรพิพัฒน์ กลุ่มนี้เน้นเคลื่อนไหวตามสถานการณ์ โดยจับประเด็นที่เป็นปัญหาร้อนของสังคม เช่นการร่างรัฐธรรมนูญ ปัญหาโครงการโรงไฟฟ้าห้วยยอด เป็นต้น โดยเมื่อสถานการณ์ผ่านพ้นไปก็จะลดบทบาทลงแต่จะไม่ยกเลิกกลุ่ม แม้บางช่วงจะไม่มีกิจกรรมเป็นเวลานาน ๆ ก็ตาม

นอกจากนี้ก็มีกลุ่มสายธารรงค์ ที่นำโดยคุณชัยพร จันทรหอม ซึ่งเน้นกิจกรรมสร้างพลังภาคประชาชนด้วยการฟื้นฟู หรือส่งเสริมคุณค่าภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น สมุนไพร แพทย์แผนไทย เป็นต้น

กล่าวโดยรวมนักกิจกรรมสำคัญในกลุ่มกิจกรรมสายสังคมการเมือง และชุมชน ได้แก่ อ.สมเจตนา มณีโมไนย, อ.เปลื้อง คงแก้ว, นายแพทย์จรัส สรพิพัฒน์, คุณประพาส โรจนพิทักษ์, คุณเสริญ อินทรักษ์, คุณชนะ เสียงหลาย, คุณชัยพร จันทรหอม, คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์, คุณวิราวี วัฒนกิจ, คุณวิจิต ภาสสุพร, คุณสุพจ จริงจิตร เป็นต้น

2. กลุ่มกิจกรรมทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธุรกิจ

กลุ่มกิจกรรมในส่วนนี้จะดำเนินการโดยคนจีนเป็นหลัก ซึ่งจะแยกกล่าวดังนี้

2.1 กลุ่มกิจกรรมวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มแซ่ ตระกูล เครือญาติ กลุ่มศาลเจ้า สมาคมจีน กงสีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะการรวมตัวตามแบบแผนของวัฒนธรรมจีนแต่ดั้งเดิมที่เคยช่วยเหลือ เกื้อกูลกันมาตั้งแต่ครั้งที่บรรพบุรุษอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลุ่มวัฒนธรรมเหล่านี้ปกติจะมีกิจกรรมภายในของตน หรือร่วมมือกับหน่วยราชการในการจัดกิจกรรม โดยทั่วไปมีพลังภายในของตนเองสูง การเกิดขึ้นของเมืองทับเที่ยงจากอดีตถึงปัจจุบัน ก็ได้กลุ่มเหล่านี้เป็นกำลังสำคัญยิ่ง อย่างไรก็ตามยังไม่ปรากฏว่าเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะกับกลุ่มอื่น ๆ ในนามกลุ่ม จะมีบ้างก็เป็นการเข้าร่วมเป็นการส่วนตัว เช่นนายเขียนอิน ผั้นเขียน

2.2 กลุ่มกิจกรรมทางธุรกิจ ได้แก่ หอการค้าตรัง สมาคมโรตารี สมาคมไลอ้อนส์ กลุ่มนี้เป็นเหมือนการต่อยอดมาจากกลุ่มวัฒนธรรม เพราะเป็นกลุ่มคนจีนด้วยกัน มาจากฐานนักธุรกิจด้วยกัน เพียงแต่กลุ่มวัฒนธรรมเป็นการรวมตัวกันทำกิจกรรมสาธารณะตามแบบวัฒนธรรมจีน แต่หอการค้า สโมสรโรตารี และไลอ้อนส์ เป็นการรวมตัวกันของนักธุรกิจเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะตามแบบวัฒนธรรมตะวันตก โดยเป็นองค์กรเพื่อกิจกรรมทางสังคมในเชิงสงเคราะห์ ตามแบบแผนของการทำกิจกรรมสังคมของภาคธุรกิจ กลุ่มเหล่านี้มีบทบาทโดดเด่นมานานในจังหวัดตรังภายใต้การนำของกลุ่มนักธุรกิจจีนตระกูลโตทับเที่ยง เช่น นายสุรินทร์ โตทับเที่ยง บทบาทของกลุ่มนี้ส่งผลที่สำคัญส่วนหนึ่งคือทำให้เมืองตรังเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแกนนำของสโมสรโรตารี สโมสรไลอ้อนส์ ที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยง เช่น คุณธนศ แซ่จั่ว

3. กลุ่มกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ของครูและนักเรียน

เมื่อเทียบกับสายกิจกรรมทางสังคมที่กล่าวมา กลุ่มนี้ถือว่าอายุยังน้อย แต่ก็มีความที่เริ่มเติบโตพอสมควรแล้ว ประกอบไปด้วยกลุ่มครูตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่ทำกิจกรรมเยาวชน ซึ่งก็คือนักเรียนในโรงเรียนของตัวเอง เนื้อหาของกิจกรรมมักเน้นด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ การดูแล เป็นต้น ภายหลังกิจกรรมของกลุ่มนี้เริ่มเชื่อมต่อกันข้ามโรงเรียน เป็นเครือข่ายกลุ่มเยาวชน ที่เรียกกันว่า **กลุ่มอนุรักษ์สัมพันธ์จริง** ครูที่มีบทบาททางด้านนี้ได้แก่ อ.เปลื้อง คงแก้ว อ.สมเจตนาภูมิโมไนย อ.วิโรจน์ ศรีวรพันธ์

อย่างไรก็ตามกลุ่มนี้ถือว่ามีลักษณะร่วมไปกับกลุ่มกิจกรรมสายสังคมการเมืองเพราะบุคคลที่เป็นแกนนำส่วนหนึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน และแนวคิดคิกิจกรรมมีความคล้ายคลึงกันหลายประการ เพียงแต่ครูซึ่งเป็นผู้นำได้ออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กนักเรียน ส่วนหนึ่งของกลุ่มนี้ต่อมาได้ร่วมกันเป็น**กลุ่มศรีตรัง**ในประชาคมทบเที่ยง

4. กลุ่มกิจกรรมในโครงสร้างการเมืองท้องถิ่น

โดยความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลทั่วไปมักมีชุมชนจัดตั้งของตนเองกระจายอยู่ทั่วเขตเทศบาล ซึ่งมีทั้งที่เป็นชุมชนอยู่เดิม ที่รวมเรียกเป็นเขตชุมชนขึ้นมาใหม่ แต่ละชุมชนจะมีแกนนำที่มักเป็นหัวหน้าคณะสำคัญของผู้นำในเทศบาลคอยประสานดูแล โดยทั่วไปจึงมักเรียกกลุ่มนี้ว่าเป็น “ชุมชนจัดตั้ง” แกนนำจะมีลักษณะพึ่งพิงอำนาจเทศบาล ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่เทศบาลต้องการ

ชุมชนจัดตั้งในเขตเทศบาลนครตรังซึ่งมีอยู่ 22 แห่ง ต่อมาขยายเป็น 26 แห่ง ก็มีลักษณะเช่นชุมชนจัดตั้งทั่วไป แต่ก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อนายชาติ เป็นนายกเทศมนตรี เพราะเปิดโอกาสให้ชุมชนสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ เองมากขึ้น แกนนำบางคน เช่น นายจรรยา ถาวร จากชุมชนหนองยวน นายปัญญา จันทน์เพชร จากชุมชนโคกชัน นายอนันต์ ชกชื่อ จากชุมชนควนขนุน เริ่มต้นตัว สร้างสรรค์กิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะนางจรรยา ซึ่งมีพื้นฐานเคยร่วมเคลื่อนไหวด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดกับเครือข่ายสลัมสี่ภาค กับองค์กรพัฒนาเอกชนมาก่อน บุคคลเหล่านี้ต่อมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการทำกิจกรรมของประชาคมทบเที่ยงในนามของกลุ่ม “**ชุมชนเข้มแข็ง**”

5. กลุ่มกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต

ในเมืองทับเที่ยงมีคนกลุ่มเล็ก ๆ อยู่สองสามกลุ่มที่สนใจด้านคุณภาพชีวิต ในมิติสุขภาพและธรรมชาติ เช่นคุณประนอม เดชธราดล ที่สนใจด้านสุขภาพองค์รวม คุณลุงประจวบ ป้าสุขจิตร กฤษณะพันธุ์ แห่งกลุ่มโยคะ รวมทั้งญาติธรรมที่เกษียณโคกบางส่วน กลุ่มเหล่านี้เคลื่อนไหวทำกิจกรรมของตนไปเรื่อย ๆ ต่อมาคนเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้รวมกันเป็น**กลุ่มสุขภาพดีชีวิเป็นสุข** ในประชาคมทับเที่ยง

6. ผลของกลุ่มกิจกรรมก่อนประชาคมทับเที่ยงที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง

6.1. ผลจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ พคท.

การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์นั้นไม่เป็นลักษณะของประชาสังคม เพราะแม้จะเป็นการเคลื่อนไหวของประชาชนที่มีใช้รัฐ แต่ก็มุ่งยึดอำนาจรัฐเสียเอง ยิ่งพิจารณาถึงโครงสร้างและการสื่อสารที่มีการควบคุมบังคับบัญชาอย่างเข้มงวด ก็ยิ่งแตกต่างจากแนวคิดประชาสังคม อย่างไรก็ตามผลการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงนี้ก็ยังส่งผลบางประการถึงการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง กล่าวคือ เป็นแหล่งบ่มเพาะบุคลากรที่มีจิตใจอุทิศ และเสียสละเพื่อสาธารณะ แม้ยุคสมัยและรูปแบบการเคลื่อนไหวทางสังคมได้เปลี่ยนไปแล้ว คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งก็สามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัย โดยนำเอาฐานคิดเดิมมาร่วมเรียนรู้กับแนวคิดใหม่ ๆ เช่นแนวคิดประชาสังคม เข้าร่วมเป็นแกนนำที่ร่วมก่อเกิดประชาคมทับเที่ยงในเวลาต่อมา

ดังนั้นผลพวงจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงนี้ที่ประชาคมทับเที่ยงได้รับ คือทักษะและประสบการณ์ในการทำงานเพื่อสาธารณะ รวมทั้งตัวบุคคลที่เข้ามาเป็นแกนนำประชาคมทับเที่ยงส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพล และมีประสบการณ์จากการเคลื่อนไหวในช่วงนี้มากน้อยต่างกันไปในแต่ละคน

6.2 ผลจากกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนมีคุณสมบัติโดยทั่วไปตามแนวคิดประชาสังคมพอสมควร เพราะเป็นการรวมกลุ่มของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เพียงแต่ในระยะต้นจะมีท่าทีที่ไม่สามัคคีกับรัฐสูง มีลักษณะของการวิพากษ์รุนแรง และเดินคนละทางมากกว่าจะจับมือเกื้อกูลกัน อย่างไรก็ตามในระยะหลังลักษณะดังกล่าวก็ลดน้อยลง ถึงขนาดที่นักพัฒนาองค์กรเอกชนหลายคน ได้เปิดรับแนวคิดประชาสังคมอย่างเต็มที่ เป็นนักประชาสังคมเต็มตัวเช่นนายวิราวั วัฒนกิจ อดีตนักพัฒนาองค์กรเอกชนกลุ่มหยาดฝน ที่เป็นแกนนำคนหนึ่ง

ผลขององค์พัฒนาเอกชนต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง มี 3 ประการสำคัญคือ

ประการที่ 1. ได้สร้างบุคลากรที่มีจิตใจสาธารณะไว้อย่างหลากหลาย และกระจายตัวไปในกิจกรรมเพื่อตอบสนองประเด็นปัญหาของสังคม บุคคลเหล่านี้ต่อมาเข้าร่วมก่อตั้งประชาคมทับเที่ยงเช่น นายวิราร์ วัฒนกิจ นายวิจิต ภาสสุพร เป็นต้น และอีกหลาย ๆ คนก็เข้าร่วมหรือเป็นพันธมิตรกับประชาคมทับเที่ยง

ประการที่ 2. ทำให้ความสนใจต่อประเด็นปัญหาสังคม ขยายตัวครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ และลงมือแก้ไข พร้อมทั้งสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ ความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาเช่นนี้เป็นพื้นฐานให้กับประชาคมทับเที่ยงในช่วงต่อมา

ประการที่ 3. ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมองค์กรพัฒนาเอกชนมีพื้นฐานการการคิด และการทำงานที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคม ในลักษณะที่ตระหนักว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนอย่างชอบธรรมที่จะดำเนินกิจกรรมหรือแก้ปัญหาสาธารณะโดยประชาชนเอง

6.3 ผลจากนักคิด นักเขียน ปัญญาชน และนักกิจกรรมทางสังคมที่ไม่สังกัดกลุ่ม

นักคิดนักเขียน นักวิชาการ และนักเคลื่อนไหวทางสังคมอื่น ๆ เช่น อติตสหาย ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในลักษณะปัจเจก นักกิจกรรมเหล่านี้แม้ไม่ค่อยสังกัดกลุ่มแต่ก็มีคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีประสบการณ์สูง มีความรู้ เป็นผู้อาวุโส และมักเป็นผู้นำทางความคิด ความเป็นผู้อาวุโส และเป็นผู้นำทางความคิด ซึ่งทำให้เป็นที่เคารพนับถือของหลาย ๆ กลุ่ม ทำให้มักไม่สังกัดกลุ่มใดแน่นอน เพราะไม่ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากนัก

นักกิจกรรมอาวุโสเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นได้เป็นกลุ่มแรกๆ ที่สนใจและเรียนรู้แนวคิดประชาสังคม และเข้าร่วมก่อตั้งประชาคมทับเที่ยง เช่น อ.สมเจตนา มุณีโมไนย นายเสรีญ อินทรักษ์ นายประพาส โรจนพิทักษ์ เป็นต้น

6.4 ผลจากกลุ่มกิจกรรมด้านการรวมพลัง ความรู้ และการเมืองภาคประชาชน

กลุ่มสมัชชาตรางได้สร้างความตื่นตัวเป็นอย่างมาก ในด้านการตระหนักถึงสิทธิที่ประชาชนพึงมีต่อสังคม และการเมือง การมีสิทธิมีส่วนร่วมที่จะร่วมสร้างสรรค์สังคมของทุกคน โดยทางกลุ่มมุ่งใช้สถานการณ์สร้างการเรียนรู้และสร้างคนที่มีความตื่นตัวทางความคิด และความรู้ให้มากยิ่งขึ้นด้วย ขณะที่กลุ่มสายธารตรางค์พยายามชี้ให้เห็นว่าความรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีคุณค่าไม่น้อยกว่าความรู้นำเข้าอื่น ๆ

6.5 ผลจากกลุ่มกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

กลุ่มนี้มีลักษณะเป็นกลุ่มประชาคมอยู่แล้วในตัว ในแง่เป็นกลุ่ม สมาคม ชมรม ที่อยู่ระหว่างรัฐและปัจเจกชน เพียงแต่การดำเนินกิจกรรมยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม และไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น มีแต่สัมพันธ์กับหน่วยราชการบ้างในบางกิจกรรม อย่างไรก็ตามยังมีแกนนำบางคนในกลุ่มนี้ ที่มีความคิดความอ่านกว้างขวาง และต้องการเผยแพร่ความรู้ความคิดของตน ตัวอย่างเช่น นายเขียนอิน ผันเขียน ที่ได้ร่วมเขียนบทความเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อของชาวจีนลงในหนังสือพิมพ์แม่น้ำอย่างสม่ำเสมอ และต่อมาก็ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยงอยู่บ้างในนามส่วนตัว

6.6 ผลจากกลุ่มกิจกรรมขององค์กรธุรกิจ

กลุ่มกิจกรรมขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ หอการค้า สโมสรโรตารี และสโมสรไลออนส์ ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชาสังคมอย่างหนึ่ง และมีทักษะในการทำกิจกรรมสาธารณะในแบบของตน มีจุดแข็งที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับภาคราชการ ซึ่งองค์กรประชาชนส่วนอื่น ๆ มักด้อยในส่วนนี้ และต่อมาก็เข้าร่วมประชาคมทับเที่ยงตั้งแต่เริ่มต้นด้วย

6.7 ผลจากกลุ่มกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ของครูและนักเรียน

งานของกลุ่มนี้ต่อมาได้เป็นฐานให้กับกลุ่มสตรีที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมด้านการศึกษาและการอนุรักษ์ในประชาคมทับเที่ยง

6.8 ผลจากกลุ่มกิจกรรมในโครงสร้างการเมืองท้องถิ่น

งานของกลุ่มนี้ต่อมาได้กลายเป็นฐานของกลุ่มชุมชนเข้มแข็งในประชาคมทับเที่ยง

6.9 ผลจากกลุ่มกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต(สุขภาพและธรรมะ)

งานของกลุ่มนี้ต่อมาได้กลายเป็นฐานให้กับกลุ่มสุขภาพดีชีวีเป็นสุขในประชาคมทับเที่ยง

ทั้งหมดเหล่านี้คือบรรดาบุคคล กลุ่มและองค์กรกิจกรรมทางสังคมที่มีมาก่อนประชาคมทับเที่ยง มีคุณลักษณะหลายประการที่ตรงตามแนวคิดประชาสังคม และมีทักษะประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ เป็นทุนทางสังคม ต่อการสร้างสรรค์ประชาคมทับเที่ยงดังกล่าว

ปัจจัยบุคคล และพันธมิตรสำคัญ

แม้กระแสแนวคิดประชาสังคมจะเป็นที่หมายปองของแกนนำกลุ่มกิจกรรมในทาบเที่ยง แต่การจะนำเมล็ดพันธุ์แห่งความคิดนี้มาสู่ทาบเที่ยง พร้อมความรู้ประกอบที่จำเป็นนั้น เริ่มเป็นจริงก็เมื่อแกนนำได้สัมผัสกับสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม(Civicnet) ขณะเดียวกันคุณลักษณะในแง่มุมต่าง ๆ ของกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำประชาคมทาบเที่ยง และการหนุนเสริมของพันธมิตรก็เอื้อให้เกิดประชาคมทาบเที่ยงขึ้นในที่สุด

1.บุคคลภายนอก

ในขณะที่นักกิจกรรมทางสังคมในทาบเที่ยงกำลังให้ความสนใจกับแนวคิดใหม่ ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะแนวคิดประชาสังคม ที่แพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เข้ามาในเมืองทาบเที่ยงนั้น ก็มีเหตุที่ทำให้ภาคประชาชนในเมืองทาบเที่ยง ได้เรียนรู้แนวคิดประชาสังคมอย่างเป็นระบบ โดยนักกิจกรรมคนหนึ่งในเมืองทาบเที่ยงคือนายชนะเสียงหลาย ได้รู้พบและรู้จักกับ อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) ทำให้นักกิจกรรมทางสังคมบางคนเช่นนายวิราวี วัฒนกิจ นายธีรทัต ศรีไตรรัตน์ ได้เข้าร่วมการอบรมทางด้านประชาสังคม ที่สถาบันฯ จัดขึ้น จนมีความเข้าใจที่ชัดเจนเป็นลำดับ และนำมาสื่อสารต่อในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ หลังจากนั้นสถาบันฯ โดย อ.ชัยวัฒน์ ก็ได้จัดเวทีเรียนรู้ ถ่ายทอดแนวคิดประชาสังคมอย่างเป็นระบบให้แก่ักกิจกรรมและผู้สนใจในจังหวัดตรังและทั่วภาคใต้ ได้เข้าร่วมเรียนรู้ โดยใช้สถานที่ในเมืองทาบเที่ยงเป็นหลัก

การจัดเวทีเรียนรู้ครั้งแรกของ อ.ชัยวัฒน์ ในทาบเที่ยงคือ การบรรยาย เรื่อง ทฤษฎีประชาสังคม ณ โรงแรมตรังพลาซ่า เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2539 ซึ่งนับจากครั้งนี้ทำให้ “การเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม” ในเมืองทาบเที่ยง เป็นไปตามแนวทางของสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม โดยได้มีการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในจังหวัดตรังและนอกพื้นที่ร่วมกับจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ อย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักสูตรการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ที่มุ่งสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง(Chang Agent)ทางประชาสังคมดังต่อไปนี้

หลักสูตรการประชุมอย่างสร้างสรรค์ เช่นหลักสูตร A.I.C (Appreciation-Influence-control) มีสาระสำคัญ คือ เพื่อให้ นักประชาสังคมสามารถร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีคุณภาพ เก็บคุณค่าของทุกความคิดได้ครบถ้วน ไม่ครอบงำกันในการแสดงความคิดเห็น เคารพความเห็นต่าง สื่อสารกันในการประชุมอย่างเสมอภาค รวมทั้งเทคนิคเครื่องมือ และกระบวนการในการประชุมทุกขั้นตอน เช่น การใช้ แผนที่ความคิด (Mind map) เทคนิคการบอกเล่าอย่างมีพลัง (story telling) การบอกเล่าเรื่องราวตามลำดับเวลา (time line) เป็นต้น

แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ มีสาระสำคัญคือ การให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพสังคม และพร้อมที่จะร่วมมือกันสร้างสรรค์ภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

หลักสูตรการประชุมเพื่อสร้างอนาคต (Future Search conference) หรือการประชุมสร้างวิสัยทัศน์ มีสาระสำคัญ คือให้ผู้เข้าร่วมทำความเข้าใจสภาพปัญหาในปัจจุบัน จากนั้นวาดภาพอนาคตของสังคมที่ตนปรารถนา มักใช้ช่วงระยะเวลากำหนด เช่น 1 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี จากนั้นจึงร่วมกันวางแผนการไปสู่อนาคต โดยการมีส่วนร่วมและลงมือทำด้วยตนเองร่วมกับผู้อื่น

หลักสูตรกระบวนการค้นหาอย่างชื่นชม (Appreciative Inquiry) มีสาระสำคัญคือให้ผู้เข้าร่วมตระหนักและเคารพในความแตกต่างของตนและบุคคลอื่นอย่างลึกซึ้ง เชื้อมนั่นว่าตัวเองมีคุณค่า ในขณะที่เชื่อมั่นคนอื่นเช่นกัน และสิ่งที่มีค่าก็อยู่ในทุกตัวคน ต้องค้นให้พบและนำมาเป็นฐานในการทำสิ่งดีงามเพื่อสังคม

หลักสูตรวิธีคิดกระบวนการระบบ (System thinking) มีสาระสำคัญคือ มุ่งให้ผู้เข้าร่วมสามารถมีความคิดอย่างเป็นระบบ เป็นองค์รวม เข้าใจถึงการเชื่อมโยงกันของสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะ “เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” หรือ “ผีเสื้อขยับปีกก็ก่อให้เกิดพายุที่ฮอลแลนด์” เป็นต้น ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาและแก้ปัญหาสาธารณะจากระดับปรากฏการณ์ ลงสู่ระดับแบบแผน ลงสู่ระดับโครง สร้างและที่สู่ระดับรูปแบบทางความคิดของคน (Mental Model) แล้วเชื่อมโยงให้เห็นว่าคนเล็ก ๆ ก็อาจสามารถทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ เช่นการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ โดยเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงตนเอง

หลักสูตรการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง(Communication for Chang) เพื่อให้ผู้ศึกษาซึ่งกำลังพัฒนาตนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เข้าใจถึงหลักการของการสื่อสาร ให้เห็นว่าจะใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลและสังคมได้อย่างไร

การให้การเรียนรู้นี้เริ่มต้นตั้งแต่ยังไม่ก่อตั้งประชาคมทับเที่ยง จนก่อตั้งประชาคมแล้วก็ยังดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยอ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ซึ่งได้รับการยอมรับนับถืออย่างมากจากกลุ่มแกนนำ กลุ่มข้าราชการ และนักการเมืองในเทศบาลนครตรัง รวมทั้งสมาชิกประชาคมทับเที่ยงทั้งหลาย ก็เอาใจใส่ดูแลประชาคมทับเที่ยงเสมือนเป็นที่ปรึกษาสำคัญคนหนึ่ง

นอกจาก อ.ชัยวัฒน์ แล้ว บุคคลภายนอกอื่น ๆ ที่เข้ามาเอื้ออำนวยต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง ที่สำคัญได้แก่ รศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ซึ่งเข้ามาให้ความรู้ด้านการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง และความรู้อื่น ๆ ร่วมกับ อ.ชัยวัฒน์ นอกจากนี้มีนักวิชาการ และนักกิจกรรมทางสังคม คนสำคัญ เช่น อ.ขวัญสรวง อติโพธิ อ.อนุชาติ พวงสำลี ศ.ดร.นายแพทย์ประเวศ วะสี และ อ.เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ก็ได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมของประชาคมทับเที่ยง

ทั้งหมดนี้คือ ปัจจัยที่เป็นบุคคลภายนอก ที่มาพร้อมกับความรู้ ซึ่งเป็นเหมือนผู้หยิบนเมล็ดพันธุ์ ประชาสังคมให้กับเมืองทับเที่ยง พร้อมกับให้ความรู้ในการเพาะปลูก ดูแลขยายผลต่อไปด้วย

2. กลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ว่ากลุ่มแกนนำประชาคมทับเที่ยง คือ กลุ่มนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวทางสังคมมาก่อน เกิดประชาคมทับเที่ยง เข้าร่วมในเวทีตรงเคเสวนา ต่อมาเกิดสนใจแนวคิดประชาสังคม และได้เข้าร่วมเรียนรู้แนวคิดนี้จากนั้นจึงร่วมกับกลุ่มคนอื่น ๆ ก่อตั้งประชาคมทับเที่ยงขึ้นในเวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552 ซึ่งผู้ที่เป็นแกนนำในความหมายนี้ ได้แก่

1.อาจารย์สมเจตนา มณีโมไนย	2.นายประภาส โรจนพิทักษ์
3.นายเสริญ อินทร์รักษ์	4.นายธีรทัต ศรีไตรรัตน์
5.นายวิรวา วัฒนกิจ	6.นายชัยพร จันทรหอม
7.นายสุพจ จริงจิตร	8.นายวิชิต ภาศสุพร
9.นายชนะ เสียงหลาย	

การก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงนั้น เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายอาชีพหลากหลายประสบการณ์ การเข้าร่วมของบุคคลเกิดจากการ ชักชวนกันแบบปากต่อปาก และการสื่อสารด้วยวิธีต่างๆ จากกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนนำ ดังนั้น ลักษณะของแกนนำจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความ สำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากการ ศึกษาพบว่า ลักษณะของแกนนำที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงและเกื้อหนุนให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมมี 6 ประการ คือ แกนนำมีอุดมการณ์ของนักต่อสู้เพื่อสังคม เป็นนักยุทธวิธีในการ เคลื่อนไหวทางสังคม แกนนำมีความน่าเชื่อถือ แกนนำกว้างขวางรู้จักคนมาก การสัมผัสกับสังคมภายนอก ความเป็นนักการสื่อสาร

2.1 แกนนำมีอุดมการณ์ของนักต่อสู้เพื่อสังคม

ผลจากการศึกษาพบว่าแกนนำเป็นนักกิจกรรมทางสังคมที่เคลื่อนไหวด้านสังคมการเมืองมาก่อนทุกคน สิ่งที่เป็นตัวตนร่วมกันของบรรดาแกนนำเหล่านี้ก็คือ การเป็นผู้มีอุดมการณ์เพื่อสังคม การเสียสละอุทิศตนทุ่มเททำงานเพื่อสังคมมายาวนาน การมีอุดมการณ์แน่วแน่และมีจำนวนคนมากพอที่จะจับกลุ่มกันเคลื่อนไหวทางสังคม ทำให้กลุ่มแกนนำ สามารถสร้างกระแสทางสังคมขึ้นมาได้เสมอเมื่อมีประเด็นปัญหาสาธารณะต่างๆ ในจังหวัดตรัง

2.2 มีความเป็นนักยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า แกนนำซึ่งต่างก็มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวทางสังคมมาอย่างยาวนานในแต่ละคน ล้วนเป็นผู้ที่เข้าใจของในยุทธวิธีของการเคลื่อนไหวทางสังคม การก่อกระแสทางสังคม จะเริ่มต้นและจัดลำดับความสำคัญอย่างไร จะสื่อสารสร้างกระแสอย่างไรล้วนเป็นทักษะที่แกนนำแต่ละคนมีอยู่พร้อมในตัว แกนนำที่มีความเชี่ยวชาญทางยุทธวิธีอย่างสูงได้แก่ นายประพาส โรจนพิทักษ์ นายเสรีญ อินทรักษ์ นายสุพจ จริงจิตร เป็นต้น

ตัวอย่างของนักยุทธวิธี เช่นคุณสุพจ ซึ่งแม้ปกติจะอยู่ไกลถึงเมืองหาดใหญ่ และไม่ค่อยปรากฏบทบาทในเวทีต่าง ๆ มากนัก แต่มีส่วนสำคัญมากในการกำหนดจังหวะก้าวของประชาคมทับเที่ยงในระยะต้น ช่วงที่แนวคิดประชาสังคมเพิ่งเข้าสู่จังหวัดตรัง มีส่วนผลักดันจิตใจ ให้ อ.ชัยวัฒน์ มุ่งความสนใจเอาพื้นที่ตรังเป็นเป้าหมายงานประชาสังคมของ civicnet ทั้งยังวางกลยุทธ์ที่จะดึงบุคคลที่จะเป็นกุญแจหรือทางลัดไปสู่ความสำเร็จ คือให้แนวคิดประชาสังคมได้รับการยอมรับจากนักกิจกรรมในทับเที่ยง

2.3 แกนนำเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือในสังคมทับเที่ยง

จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มาเข้าร่วมกับประชาคมทับเที่ยงส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวกับกลุ่มแกนนำประชาคมมาก่อน ความประทับใจและศรัทธาจากการที่ได้เห็นบทบาทของบรรดาแกนนำผ่านกิจกรรมสาธารณะมาก่อน ทำให้เกิดความเชื่อถือ เมื่อได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมเคลื่อนไหวในแนวคิดประชาสังคม จึงตัดสินใจเข้าร่วม แกนนำที่ได้รับความเชื่อถือสูงสุดของสังคมทับเที่ยงก็คือ อ.สมเจตนา มุณีโมไนย ด้วยความเป็นผู้อาวุโส เป็นครูที่มีลูกศิษย์อยู่ทั้งเมือง เป็นนักกิจกรรมที่มีบุคลิกกลุ่มเล็กสงบเย็น ประนีประนอม มีภาพพจน์ที่ดีด้านคุณธรรม และความเป็นนักคิดนักเขียน รวมทั้งเป็นศิลปินพื้นบ้านอยู่ในตัว ดังที่คุณสุพจ จรุงจิตร แกนนำคนหนึ่งได้กล่าวว่า

“เมื่อผมมีความคิดเห็นว่าจะต้องเคลื่อนไหวแนวคิดประชาสังคมในทับเที่ยง ซึ่งยังเป็นแนวคิดใหม่ บุคคลแรกที่ผมนึกถึงและถือว่าเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จ ก็คือ อ.สมเจตนา เพราะเป็นบุคคลที่ทุกฝ่ายยอมรับ ถ้าได้ อ.สมเจตนามา นักกิจกรรมหลายคนก็จะเปิดใจเรียนรู้ หรืออย่างน้อยก็ไม่ด่วนวิพากษ์ การเชื่อมต่อไปยังกลุ่มอื่น ๆ ก็จะช่วยและเร็วขึ้น หากไม่ได้ อ.สมเจตนามางานนี้ก็จะยากจะสำเร็จ”

จากถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของ อ.สมเจตนา และความเป็นนักยุทธวิธีของคุณสุพจเป็นอย่างดี

2.4 แกนนำกว้างขวางรู้จักคนมาก

ประเด็นนี้จะสอดคล้องกับสังคมทับเที่ยงที่เป็นสังคมของหมู่พวกและญาติมิตร ความเป็นบุคคลสาธารณะของแกนนำจึงยิ่งทำให้มีพรรคพวกเพื่อนฝูงได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่กลุ่มแกนนำมีความกว้างขวางรู้จักคนมาก มีเพื่อนมาก จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลให้ข่าวสารการรวมตัวของประชาคมทับเที่ยงแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างของแกนนำที่กว้างขวางรู้จักคนมาก คือ

คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ มีความกว้างขวางรู้จักคนมากเพราะอยู่ในครอบครัวของนักการเมือง มีบิดาเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง(ครูพร ศรีไตรรัตน์) เป็นผลให้ต้องเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้รู้จักเมืองทับเที่ยงและมีเพื่อนฝูงคนรู้จักมากมาย

อีกตัวอย่างเช่น **คุณวิจิต ภาศสุพร** ซึ่งรู้จักคนมาก และเป็นตัวเชื่อมสำคัญระหว่างตัวบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในช่วงเวทิตั้งแต่ และช่วงประชาคมทับเที่ยง โดยเป็นผู้มีจุดเด่นด้านการประสานงานเชื่อมต่อ นัดหมาย บุคคล และกลุ่มกิจกรรม

2.5 การสัมผัสกับสังคมภายนอก

จากการศึกษาพบว่าลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกลุ่มแกนนำที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงคือการสัมผัสกับสังคมภายนอกอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้วก่อนที่ประชาคมทับเที่ยงจะมีการก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการนั้น กลุ่มแกนนำของประชาคมมักจะเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรวมตัวของประชาชนในลักษณะประชาสังคมผ่านการประชุมสัมมนากับบุคคลภายนอกอยู่เสมอ เช่น การประชุมเรื่อง "ประชาคมกอบบ้านภูเมือง" ที่กรุงเทพมหานคร หรือ การประชุมเรื่อง "ยุทธศาสตร์ประชาสังคม" ที่จังหวัดชลบุรี เป็นต้น การเข้าร่วมประชุมทำให้กลุ่มแกนนำได้รับแนวความคิดใหม่ๆ และได้รับรู้ข่าวสารที่ทันสมัยสถานการณ์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นกลับมาถ่ายทอดให้กับคนอื่นๆ ในกลุ่มเพื่อการประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมทันเหตุการณ์

2.6 ความเป็นนักการสื่อสาร

แกนนำเช่นคุณธีรทัต คุณสุพจ คุณชนะ คุณประพาส ล้วนเป็นนักเขียน นักข่าว นักหนังสือพิมพ์ ที่มีช่องทางการสื่อสารไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในทับเที่ยงได้ง่าย การมีช่องทางการสื่อสาร และมีทักษะการสื่อสารดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่แกนนำใช้ส่งข้อมูลข่าวสารเรื่องประชาสังคมไปยังชาวทับเที่ยงอย่างได้ผล

ทั้งหมดนั้นคือคุณลักษณะของแกนนำที่เป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญของประชาคมทับเที่ยง ซึ่งด้วยความสำคัญของแกนนำนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาที่เจาะลึกถึงระบบความคิดของกลุ่มแกนนำในเนื้อหาตอนที่เป็นการถอดรูปแบบทางความคิด(Mental Model)ของแกนนำในบทที่ 11

3. สมาชิกก่อตั้ง

เมื่อกลุ่มแกนนำนักกิจกรรมในเมืองทับเที่ยงเคลื่อนไหวเรื่องร่างรัฐธรรมนูญ ก็มีนักกิจกรรมหลายคนเข้าร่วม ต่อมาเมื่อมีกิจกรรมตรังเคเสวนา หลังการสิ้นสุดลงของหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ก็มีนักกิจกรรมอีกหลายคนจากหลายกลุ่มเริ่มเข้ามาปรากฏตัวร่วมกิจกรรมอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีความคุ้นเคยกับแกนนำ และต่อมาเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการเตรียมการจัดเวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552 ถือเป็นสมาชิกที่เป็นผลผลิตจากเวทีตรังเคฯ แล้วมาร่วมกันทำงานเพื่อปูทางไปสู่การก่อตั้งประชาคมทับเที่ยง บุคคลเหล่านี้ได้แก่

คุณธานินท์ เดชธราดล จาก ธกส. ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมกับแกนนำตั้งแต่การรณรงค์ร่างรัฐธรรมนูญครั้งถึงช่วงเวทีตรึงเคเสวนาเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง

คุณประนอม เดชธราดล ภรรยาคุณธานินท์ นักกิจกรรมเก่าเมื่อครั้งเรียนมหาวิทยาลัย หลังจากทำหน้าที่แม่บ้านหลายปีก็มาเข้าร่วมกับกลุ่มแกนนำเริ่มช่วยกิจกรรมตั้งแต่เวทีตรึงเคฯ

คุณจรรยา ถาวร จากชุมชนหนองยวน เข้าร่วมกิจกรรมเข้มแข็งตั้งแต่เวทีตรึงเคฯ

คุณปัญญา จันทรเพชร จากชุมชนโคกชัน

คุณอนันต์ ชกซื่อ จากชุมชนโคกยูง

คุณคุณพิทยา ชุณห์อรธกิจ นักธุรกิจค้าขายวัสดุก่อสร้าง

คุณลุงจวบ ป่าจิตร กฤษณะพันธุ์ จากกลุ่มโยคะ

4. พันธมิตรสำคัญ

4.1 เทศบาล หลังจากนักการเมืองท้องถิ่นที่มีแนวทำงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน มีความใกล้ชิดกับแกนนำนักกิจกรรมในตำบลเที่ยง คือ นายชาติ กางอิม ชนะการเลือกตั้งเข้าบริหารเทศบาลเมืองตรังในขณะนั้นแล้ว เทศบาลก็ได้กลายเป็นพันธมิตรสำคัญของกลุ่มแกนนำนักกิจกรรมไป โดยการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมเริ่มจากเวทีตรึงเคเสวนา ที่ได้เอื้ออำนวยความสะดวกไม่เครื่องมือ สถานที่ กำลังคน และงบประมาณในการดำเนินการ จนถึงช่วงก่อตั้งและการดำเนินงานของประชาคมตำบลเที่ยงแล้วยังหนุนเสริม แม้จะเกิดปัญหาในระยะหลังเพราะข้าราชการประจำในเทศบาลมิได้คิดเห็นเช่นเดียวกับนายกเทศมนตรีไปหมด

การเป็นพันธมิตรกับเทศบาลยังทำให้กลุ่มตรึงเคฯ ได้บุคคลที่เข้าใจเพิ่มขึ้น ซึ่งตอนแรกมาร่วมตามหน้าที่ แต่ตอนหลังก็เข้าใจและเป็นส่วนหนึ่งที่คอยเอื้ออำนวยความสะดวกตำบลเที่ยงอยู่โดยตลอด ได้แก่คุณระววย เชาว์เสฏฐกุล หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนครตรัง และคุณวัชร อ่ำปลอด รองหัวหน้าฝ่ายการเงินการคลังเทศบาลนครตรัง

กรมอนามัย ขณะที่แกนนำเวทีตรังเคฯ กำลังเคลื่อนไหวเรื่องแนวคิดประชาสังคม ด้วยการชูประเด็นเมืองน่าอยู่นั้น ปรากฏว่าประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่นี้ยังสอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (W.H.O.) ซึ่งได้รณรงค์เผยแพร่แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่มาตั้งแต่ พ.ศ.2537 กรุงเทพมหานครก็รับแนวคิดดังกล่าวมาดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง 3 เขต และก็ครอบคลุมทั้ง 50 เขตทั่วกรุงเทพฯ ต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้รับแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาสุขภาพในเขตเมืองและชุมชนต่างๆ โดยในปี พ.ศ.2540 ได้ทำเป็นโครงการนำร่อง 4 พื้นที่เทศบาล คือ เทศบาลนครราชสีมา เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองพะเยา และเทศบาลเมืองพนัสนิคม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 แผนงานดังกล่าวก็ยังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังขยายผลมาสู่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ ในขณะที่กรมอนามัยกำลังจะลงมำทำกระบวนการเมืองน่าอยู่ในเขตภาคใต้ ซึ่งมีพื้นที่ในการดำเนินการคือจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น อ.ชัยวัฒน์ก็เสนอไปว่าให้เปลี่ยนจากนครศรีฯ มาตรังได้หรือไม่ เพราะที่ตรังมีคนที่จะทำอยู่แล้ว ปรากฏว่ากรมอนามัยก็เลยเบนเข็มมาที่ตรังแทน และได้กลายมาเป็นพันธมิตรสำคัญในการหนุนช่วย โดยในวันที่ 7 พ.ค. 2542 กรมอนามัยได้จัดทำกิจกรรมกระบวนการ A.I.C (Appreciation-Influence-control) ในประเด็นเมืองน่าอยู่แก่กลุ่มข้าราชการในทับเที่ยง และแกนนำชุมชนจัดตั้งของเทศบาล ซึ่งยังเป็นกลุ่มที่มีความเข้าใจน้อยต่อแนวคิดประชาสังคม และเมืองน่าอยู่ วันต่อมาก็พบปะกับกลุ่มตรังเคฯ และตกลงให้งบประมาณสนับสนุนการจัดเวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552 ส่วนหนึ่ง โดยการทำกิจกรรมของกรมอนามัยนี้เป็นการทำในนาม “โครงการวิจัยและพัฒนาเรื่อง กระบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่:กรณีศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครตรัง”

5. ผลของปัจจัยบุคคลและพันธมิตรที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของประชาคมทับเที่ยง

5.1 ผลจากบุคคลภายนอก

ในขณะที่สถานการณ์เอื้ออำนวย และนักกิจกรรมในทับเที่ยงกำลังตื่นตัวกับแนวคิดประชาสังคม บุคคลภายนอกนำโดย อ.ชัยวัฒน์ แห่ง Civicnet ก็ได้เข้าถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประชาสังคม และความรู้ที่จำเป็นสำหรับนักประชาสังคมอย่างเป็นระบบ ระดับความเข้าใจและจำนวนคนที่เข้าใจในแนวทางประชาสังคมจึงทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว

5.2 ผลจากแกนนำ

แกนนำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการก่อให้เกิดประชาคมทับเที่ยง เป็นผู้ริเริ่มลงมือแปรแนวคิดสู่การปฏิบัติ และพร้อมทั้งใช้ประโยชน์จากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ด้านประสบการณ์ของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นรากฐานให้กับประชาคมทับเที่ยง กล่าวได้ว่าบรรดาพลังและจุดดีต่าง ๆ ของบุคคลและของกลุ่มกิจกรรมในเมืองทับเที่ยง ที่เคยอยู่อย่างกระจัดกระจาย ต่างคนต่างอยู่บ้าง บั่นทอนกันเองบ้าง ได้ถูกแกนนำสื่อสารชักจูงให้เข้ามาร่วมกันในประชาคมได้ไม่น้อย โดยอาศัยจุดแข็งของแกนนำที่เป็นผู้มีอุดมการณ์ มีประสบการณ์สูง ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นผู้กว้างขวางมากมิตร์ มีความไวต่อการเรียนรู้กระแสสังคมทุกระดับ และมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นฐานในการก่อให้เกิดประชาคมทับเที่ยงขึ้น

5.3 ผลจากสมาชิกก่อตั้ง

สมาชิกก่อตั้งเป็นกำลังสำคัญที่มาร่วมกับแกนนำในการเตรียมการต่างๆ ทำให้มีกำลังคนมากขึ้น จากเดิมที่มีแต่กลุ่มแกนนำ และหลากหลายมากขึ้นจากเดิมที่มีแต่นักกิจกรรมสายสังคมการเมือง คนกลุ่มนี้ยังชักชวนคนอื่น ๆ ให้มาร่วม และต่อมายังเป็นกำลังสำคัญเมื่อประชาคมก่อตัวขึ้นแล้ว เช่น

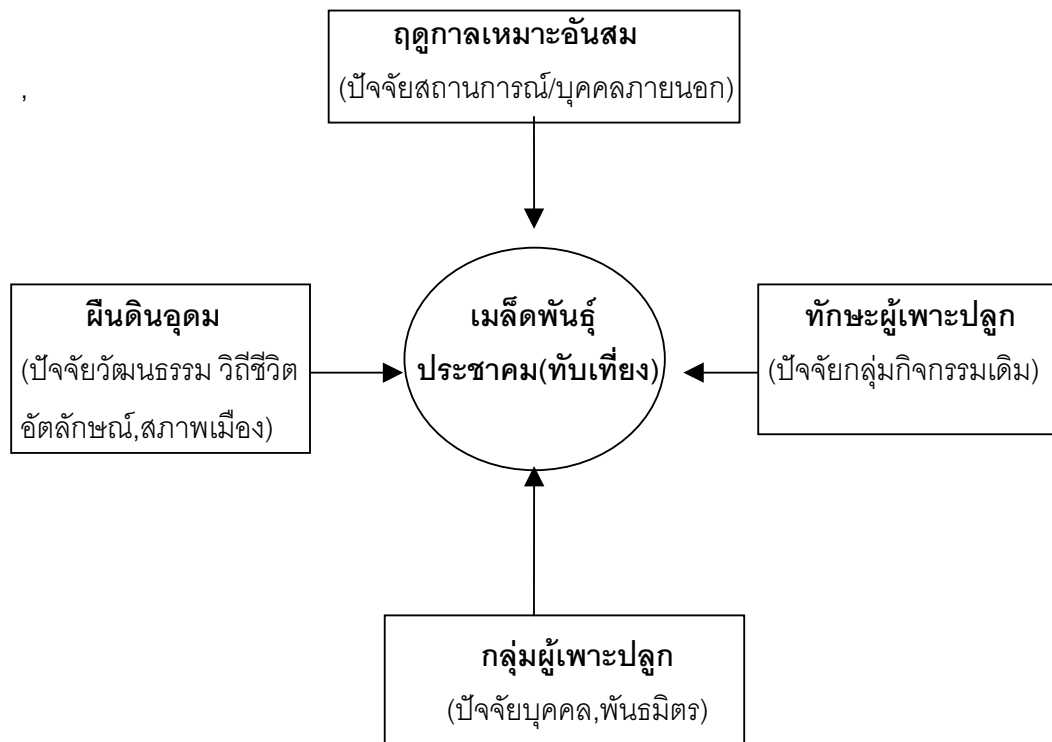
- คุณธานินท์ เป็นผู้นำในกลุ่มวิสัยทัศน์ 2001
- คุณประนอม,คุณลุงประจวบ,ป้าสุขจิต เป็นผู้นำในกลุ่มสุขภาพดีชีวีเป็นสุข
- คุณจรรยา ,คุณปัญญา,คุณอนันต์ เป็นผู้นำในกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง

5.4 ผลจากพันธมิตรสำคัญ

จุดอ่อนสำคัญที่ทำให้แกนนำกังวลอยู่ลึกๆ คือความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกับข้าราชการและกลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มธุรกิจ โดยรวมค่อนข้างห่างเหิน การมีเทศบาลเป็นพันธมิตรนอกจะเอื้ออำนวยความสะดวกบุคลากรสถานที่ และงบประมาณ ซึ่งยังความสะดวกแก่ประชาคมเป็นอย่างมากแล้ว เทศบาลยังเป็นช่องทางที่แกนนำหวังจะใช้เป็นตัวเชื่อมไปสื่อสารกับกลุ่มธุรกิจและกลุ่มวัฒนธรรมที่ตนห่างเหิน ส่วนการได้กรมอนามัย ซึ่งมีสถานภาพเป็นหน่วยราชการ มีความน่าเชื่อถือสูง มาเคลื่อนไหวในประเด็นเดียวกันกับสิ่งที่แกนนำทำอยู่ ทำให้ช่วยให้การสื่อสารกับหน่วยราชการง่ายขึ้นดังในเอกสารบันทึกการประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงนาอยู่ 2552 มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“กระบวนการ A.I.C ที่ทางกรมอนามัยนำมาใช้กับข้าราชการท้องถิ่นสร้างทัศนคติด้านบวกได้มากพอสมควรและก่อผลดีกับการดำเนินงานของคณะทำงานวิสัยทัศน์ที่บ่งชี้ถึงแนวโน้มอยู่ในระยะต่อมา”

เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของปัจจัยที่เอื้อต่อการก่อตัวของประชาคมทับเที่ยงดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำมาสรุปโดยใช้แผนภาพและตารางในการอธิบาย ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่1 แสดงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดประชาคมทับเที่ยง

ปัจจัยที่ส่งผล	ผลที่มีต่อการเกิดประชาคมทับเที่ยง
ปัจจัยวัฒนธรรม ,วิถีชีวิต,อัตลักษณ์,สภาพเมือง	ทำให้คนทับเที่ยงเป็นนักการสื่อสาร เปิดรับข้อมูลต่าง ๆ ใจกว้าง พบปะสื่อสารกันอยู่เสมอ วิธีการสื่อสารที่ใช้อยู่สอดคล้องกับแนวทางประชาสังคม เมืองทับเที่ยงสะดวกต่อการสื่อสาร นักการเมืองหนุนเสริมการมีส่วนร่วม
ปัจจัยสถานการณ์/บุคคลภายนอก	สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกกระตุ้นให้คนสื่อสารกัน หาทางออกในปัญหาสาธารณะ ยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ เทศบาลใช้แนวทางประชาสังคมเป็นแนวนโยบาย บุคคลภายนอกนำแนวคิดประชาสังคมเข้ามาให้ ให้ความรู้เพื่อขยายประชาคม
ปัจจัยกลุ่มกิจกรรมเดิม	ทำให้มีบุคคลที่มีจิตใจสาธารณะ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานสาธารณะ รู้สภาพปัญหาสาธารณะ กิจกรรมที่ทำสอดคล้องกับแนวทางประชาสังคมอยู่แล้ว กลุ่มกิจกรรมเดิมสามารถมาต่อยอดกิจกรรมกับประชาคมทับเที่ยงได้เลย
ปัจจัยแกนนำ	ข้าราชการงานสาธารณะ เป็นที่ยอมรับของสังคม เกาะกลุ่มกันเหนียวแน่น เรียนรู้แนวทางประชาสังคม แล้วนำมาสื่อสารต่อสาธารณะ จัดเวทีเรียนรู้ ชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมแนวทางประชาสังคม

ตารางที่1 แสดงปัจจัยต่าง ๆ และผลต่อการเกิดประชาคมทับเที่ยง

ตอนที่ 4

พัฒนาการของประชาคมทับเที่ยง

บทที่ 5

ประชาคมทပ်เที่ยงในช่วงก่อรูปรวมตัว

ความนำ

ข้อมูลในตอนที่ผ่านมาแนะนำเสนอปัจจัยต่างๆที่เข้ามาเกื้อหนุนหรือรองรับการก่อเกิดของประชาคมทပ်เที่ยง ส่วนในบทนี้จะให้ข้อมูลในตอนทีแนวคิดประชาคมเข้ามาในเมืองทပ်เที่ยง ปฏิริยายาตอบสนองของนักกิจกรรมในทပ်เที่ยงที่มีต่อแนวคิดนี้ การแพร่กระจายของแนวคิดนี้ผ่านนักกิจกรรมที่สนใจ และการพยายามนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในเวทีต่งเศสวงนา จนสุดท้ายเมื่อเห็นร่วมกันว่าเวทีต่งเศสวงนาทำได้เพียงการเป็นเวทีของการพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิด และการทำความเข้าใจปัญหา ร่วม กันแล้วแยกย้ายกันกลับไปปฏิบัติ ยังไม่มีพลังพอที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ กลุ่มแกนนำจึงตกลงที่จะยก ระดับการเคลื่อนไหวให้เป็นไปตามแนวทางประชาสังคมที่ครบสูตร กล่าวคือ ทั้งร่วมคิด ร่วมคุย และร่วมลงมือทำ

ในช่วงของการก่อรูปรวมตัวนี้ จึงเปรียบเหมือนการที่นักกิจกรรมในทပ်เที่ยงได้นำเมล็ดพันธุ์ประชาสังคมมาหว่านลงในพื้นที่ทပ်เที่ยง เพื่อ “เพาะกล้าความคิด” ไว้รอลงแขกปักดำต่อไป ซึ่งจะใช้ระยะเวลา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2538 จนถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2541 (ซึ่งเป็นเวลาที่กิจกรรมต่อเนื่องของเวทีต่งเศสวงนาเริ่มหยุดลง) โดยจะให้ภาพเริ่มต้นที่กิจกรรมของการรณรงค์ร่างรัฐธรรมนูญ การต่งวงเสวนากันที่ร้านสามัญชน การทำหนังสือพิมพ์แม่น้ำ และการต่งเวทีต่งเศสวงนา ดังข้อมูลต่อไปนี้

- 1.สถานการณ์ทั่วไปในทပ်เที่ยง
- 2.นักกิจกรรมและความเคลื่อนไหว
- 3.ข้อสรุปและผลจากการเคลื่อนไหวในช่วงก่อรูปรวมตัว

1. สถานการณ์ทั่วไปในทับเที่ยง

เป็นเวลานานหลายปีที่กิจกรรมสาธารณะของกลุ่มกิจกรรมต่างๆในเมืองทับเที่ยงดำเนินไปในแนวทางของตนเอง กลุ่มวิวัฒนธรรมาจัดกิจกรรมประจำปีของตนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มธุรกิจทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ไปเสีย ๗ องค์การพัฒนาเอกชนก็มุ่งหน้าทำงานแก้ปัญหาชุมชนจนโด่งดัง เช่น กรณีของสมาคมหยาดฝนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหญ้าทะเลและปลาพะยูน เป็นต้น เหล่านี้กิจกรรมที่เป็นกลุ่มครูที่ทำกิจกรรมเยาวชน ก็ทำกิจกรรมจนเริ่มต่อเชื่อมกันข้ามโรงเรียน ในขณะที่กลุ่มกิจกรรมคุณ ภาพชีวิตที่เน้นเรื่องสุขภาพและธรรมะก็เริ่มมีกลุ่มก่อนปรากฏตัวชัดขึ้น เช่นกลุ่ม โยคะ กลุ่มทักษิณอศิก เป็นต้น

กระทั่งเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ได้กลายเป็นคลื่นกระแทกครั้งใหญ่ที่ทำให้ผู้คนทั่วประเทศออกมาเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ในสังคมทับเที่ยงเองก็ไม่ต่างกัน โดยแนวทางของขบวนการเคลื่อนไหวครั้งนี้ ก็คือกลุ่มนักกิจกรรมสายสังคมการเมือง เช่น **อ.เปลื้อง คงแก้ว, นายแพทย์จรัส สรพิพัฒน์** โดยได้รับแรงสนับสนุนและการร่วมไม้ร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม เหตุการณ์นี้ นับเป็นร่องรอยแรก ๆ ของการที่กลุ่มคนที่หลากหลายและแตกต่างกัน สามารถมีจุดร่วม สามารถสื่อสารกันในระดับสาธารณะ จากเดิมที่คนในเมืองแห่งวัฒนธรรม “หมัด ไข่ เล้ง” นี้ แม้จะสื่อสารข้ามกลุ่มข้ามวัฒนธรรมกัน แต่ตัวเนื้อหาก็คจะเป็นเพียงเรื่องทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวัน หากเป็นเรื่องของบ้านเมือง เรื่องของส่วนรวม ก็ จะสื่อสารกันในฐานะผู้เฝ้ามอง ผู้ชม ผู้วิพากษ์มากกว่ารู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ เป็นหุ้นส่วน เป็นผู้ร่วมเล่น หรืออยากเข้าไปร่วมกระทำการเปลี่ยนแปลง

ในปี พ.ศ. 2538 กลุ่มต่างๆเริ่มมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมต่อปัญหาสาธารณะมากขึ้น โดยประชาชนเริ่มหันมามองปัญหาใกล้ตัวในเมืองทับเที่ยงและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการปัญหาของเมือง ในช่วงนี้เองนักการเมืองท้องถิ่น คือ นายชาติ กางอิม ที่มีความสนิทสนมกับนักกิจกรรมสายสังคมการเมืองบางส่วน ได้จับเอาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นแนวนโยบายของตน จนได้ชัยชนะจากการเลือกตั้งเป็นครั้งแรก หลังจากที่มีการเมืองท้องถิ่นของทับเที่ยงถูกครอบครองโดยนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นเก่าที่ไม่สนใจการมีส่วนร่วมใด ๆ มาเป็นเวลายาวนาน

พอถึงปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาแล้วนั้น ก็เกิดวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอย่างรุนแรงในช่วงเดียวกัน ความผิดหวังต่อการเมืองในระบบยิ่งถูกตอกย้ำในความรู้สึกของประชาชน ทำให้การเมืองภาคประชาชนถูกพูดถึงมากยิ่งขึ้น และขณะที่ทุกคนมีปัญหา ทั้งว่างงาน รายได้ลดลง กิจการกำลังระส่ำระสาย คนทับเที่ยงก็เหมือนมีแรงกดดันให้หันหน้าเข้าปรึกษาหารือกันมากขึ้น

2. นักกิจกรรมและความเคลื่อนไหว

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 พลังของฝ่ายประชาชนที่พุ่งขึ้นสูงไม่ได้หมดไป แม้หลายฝ่ายต่างกลับไปสู่ฐานเดิมของตนเมื่อเหตุการณ์สงบ แต่บางส่วนยังเคลื่อนไหวไปกับกระแสปฏิรูปการเมืองที่ต่อเนื่องตามมา เช่น การเข้าร่วมกับองค์กรกลาง เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วงนั้นมีคุณภาพ มีความโปร่งใส โดยการนำของ อ.เปลื้อง คงแก้ว และมีนักกิจกรรมทางสังคมอีกหลายคนเข้าร่วม ในช่วงนี้ก็เป็นอีกครั้งหนึ่งที่คนทั่วยุทธศาสตร์ต่างกลุ่ม ต่างพื้นฐานได้สื่อสารในประเด็นร่วมเดียวกัน คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำให้การเมืองมีคุณภาพ

ช่วงปี พ.ศ. 2538 ต่อเนื่องถึงปี 2539 ประเด็นเด่นในช่วงนี้ก็คือการปฏิรูปการเมือง การรณรงค์ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยประชาชน ซึ่งในระดับชาตินำโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.) ส่วนใน ทั่วยุทธศาสตร์ นักคิดนักเขียน และนักกิจกรรมทางสังคมที่เป็นผู้นำในเรื่องนี้คือ อ.เปลื้อง คงแก้ว ร่วมกับนักกิจกรรมทางสังคมการเมืองคนอื่น ๆ เช่น นายแพทย์จำรัส ศรีพิพัฒน์ ในนามของ **กลุ่มสมัชชาตราบัง** และใช้วิธีการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ โดยการแจกเอกสาร การตั้งกล่องรับความคิดเห็น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านหนังสือพิมพ์ การจัดรายการวิทยุ และการจัดเวทีเรียนรู้กับชาวบ้านทั่วจังหวัดตราบัง

สำหรับรายการวิทยุที่จัดในช่วงนี้ ใช้ชื่อว่า **รายการวิทยุเพื่อประชาธิปไตย** ทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย มี **อ.สมเจตนา มณีโมไนย** เป็นผู้จัดหลักโดยนำเนื้อหาที่ได้จากการจัดเวทีสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชนเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมาเผยแพร่ต่อในรายการวิทยุ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับ **"ที่มา ความสำคัญ และจุดเน้นของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา"** หรือในประเด็นวิเคราะห์ว่า **"ประชาชนจะได้อะไรจากการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่"** และประเด็นที่เกี่ยวกับ **"การรายงานผลที่เกิดจากการกำหนดแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดตราบัง"** ซึ่งแหล่งข้อมูลที่น่ามาถ่าย ทอดในรายการมาจาก 3 แหล่ง คือ

- 1.จากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยจะจัดเวทีทั้งในระดับอำเภอและเวทีระดับจังหวัด
2. จากกล่องรับฟังความคิดเห็นจากทั่วทุกหมู่บ้านในจังหวัดตราบัง
- 3.จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (รัฐธรรมนูญ ปี 2540)

นอกเหนือจากประเด็นทางการเมืองดังกล่าวแล้ว ประเด็นทางสังคมของทပ်เที่ยงก็ได้รับความสนใจทั้งจากนักกิจกรรมและชาวทပ်เที่ยงโดยทั่วไปขึ้นมาเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อการมีสิทธิมีส่วนของประชาชนต่อประเด็นสาธารณะได้กลายเป็นสำนึกร่วมของคนทပ်เที่ยงจำนวนหนึ่งอย่างชัดเจนแล้ว คนกลุ่มนั้นก็เริ่มหันมามองสภาพปัญหาของเมืองทပ်เที่ยงที่อยู่ใกล้ตัวและก็เริ่มต้นตัว เมื่อรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเมืองทပ်เที่ยง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดผลในทางลบ เช่น สภาพแวดล้อมของเมืองเสื่อมโทรมลงน้ำในแม่น้ำลำคลองที่เคยใสกลับขุ่นมัว ข้าวของต่างๆ ในตลาดมีราคาแพง หรือการทำมาหากินฝืดเคือง เป็นต้น ความตื่นตัวนี้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาทางเศรษฐกิจระดับชาติซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเดียวกัน ประเด็นปัญหาทั้งปัญหาส่วนตัวและส่วนรวมจึงกลายเป็นประเด็นหลักในการพูดคุยของผู้คน ภาพการพูดคุยในสภาพแวดล้อมด้วยบรรยากาศที่อึดอัดในอดีตกลับกลายเป็นบรรยากาศที่ เกร่งเกรียด เสียงที่เคยพูดคุยกันถึงเรื่องความสุข ความสบาย กลับกลายเป็นเสียงพร่ำบ่นถึงความทุกข์และปัญหาในการดำรงชีวิตของตน ดังคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าของร้านกาแฟเก่าแก่ของเมืองตรังว่า(อ้างถึงในอรุณีวรรณ นาศรี,2545:95)

"เดี๋ยวนี้คนน้อยกว่าแต่ก่อนมาก ส่วนใหญ่มานั่งเดียวเดี๋ยวก็กลับ มาซื้อกลับไปกินที่บ้านก็เยอะ บรรยากาศมันผิดกันเลยนะ เดี่ยวนี้คนชอบพูดเรื่องปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจและการทำมาหากินฝืดเคือง"

(คุณพวงรัตน์ จูห้อง - สัมภาษณ์ 7 มี.ค.45)

ผู้นำในการตื่นตัวต่อปัญหาทางสังคมของทပ်เที่ยงก็คือบรรดานักกิจกรรมทางสังคมของทပ်เที่ยง โดยเฉพาะในสายนักกิจกรรมทางสังคมการเมือง ที่เป็นกลุ่มนักคิด นักเขียน ปัญญาชน ที่ไม่สังกัดองค์กรเนื่องจากกลุ่มนี้มีลักษณะของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากกว่า และรวดเร็วกว่ากลุ่มอื่น ทั้งยังมีความสามารถในการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยการใช้ช่องทางสื่อสารต่าง ๆ (แกนนำเริ่มต้นของประชาคมทပ်เที่ยงส่วนใหญ่ก็มาจากกลุ่มนี้) โดยมี อ.เปลื้อง คงแก้ว อ.สมเจตนา มุณีโมโนย เป็นผู้นำทางความคิดที่สำคัญ โดยนอกจากการพูดคุยสื่อสารกันตาม**สภาพาแฟ** แล้ว กลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมและผู้สนใจที่ใกล้ชิดกัน ก็มักจับกลุ่มพูดคุย ตั้งวงเสวนากันที่ร้าน**"ร้านสามัญชน"**ซึ่งเป็นร้านขายอาหารปลอดสารพิษ สมุนไพร สินค้าพื้นบ้านและหนังสือ ที่ดำเนินกิจการโดยกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมนั่นเอง

ความต้องการของกลุ่มนักกิจกรรมต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีพัฒนาการไปมากกว่าแค่การเผยแพร่แนวคิด เมื่อมีการเลือกตั้งของเทศบาลเมืองตรัง ปลายปี พ.ศ. 2538 นักกิจกรรมทางสังคมกลุ่มนี้ เช่น อ.สมเจตนา มุณีโมโนย คุณเสรีญ อินทร์วัชร์ คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ ยังเคลื่อนไหวทางความคิดผ่าน

นักการเมืองท้องถิ่น คือ นายชาติ กางอ้อม และช่วยวางแผนร่างนโยบาย จนนายชาติชนะการเลือกตั้งได้เป็นนายกเทศมนตรี ที่มีนโยบายให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันที่ 15 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 นักกิจกรรมได้ทับเที่ยงได้เปิดหนังสือพิมพ์ขึ้นมาฉบับหนึ่งให้ชื่อว่า **"หนังสือพิมพ์แม่น้ำ"** วางแผนเป็นฉบับปฐมฤกษ์ เป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์(15 วัน) ที่กลุ่มนักกิจกรรมสายสังคมนิยมเมืองหวังจะใช้เพิ่มช่องทางการสื่อสารต่อสาธารณะให้มากขึ้น โดยมี **คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์** (คุณจ้อย) เป็นบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ที่มีสาระเข้มข้นเล่มนี้เนื้อหาจะเน้นหนักเรื่องปัญหาของจังหวัดตรัง เมืองทับเที่ยง การปฏิรูปการเมือง และการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น เพราะเป้าหมายของการก่อตั้งหนังสือพิมพ์แม่น้ำคือความต้องการให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นสื่อของชุมชนที่สามารถสะท้อนปัญหาและความทุกข์ยากของผู้นับในสังคมตรัง ส่วนบทความที่จะลงมาตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แม่น้ำส่วนใหญ่คุณจ้อยจะเชิญเหล่านักคิด นักเขียนที่เคยทำหนังสือพิมพ์ร่วมกันมาก่อนหรือคนอื่นๆที่รู้จักกันมาช่วยเขียน ด้วยความเป็นคนคุ้นเคยกันบวกกับความต้องการที่จะสะท้อนความคิดของตนสู่สาธารณะ ทำให้ทุกคนให้ความร่วมมือเขียนบทความมาตีพิมพ์อยู่เสมอแม้จะไม่มีคำตอบแทนใดๆก็ตาม

เนื้อหาสำคัญ ๆ ของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้แก่

คอลัมน์การเมืองวิเคราะห์ เป็นคอลัมน์ที่จะบอกเล่าข่าวคราวเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น เช่น ประเด็น "ชวน" เอาใคร? ร่วมลงเลือกตั้ง สส.ตรัง เขต 1

คอลัมน์จับกระแส เป็นคอลัมน์ที่จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ข่าวหรือเหตุการณ์ที่กำลังอยู่ในความสนใจของชาวตรัง เช่น สถานการณ์การเลือกตั้ง สท.ตรัง ที่ว่า **สันบัลลังค์ "ชาติ"** เกิดได้แต่ห่ามโต

คอลัมน์สังคมแม่น้ำ เป็นคอลัมน์ที่มุ่งเน้นการบอกเล่าข่าวสารทั่วไปที่เกิดขึ้นในจังหวัดตรัง เช่น "ขอเชียร์หน่อย....นายแพทย์จรศักดิ์ เกรว่อง นายแพทย์หนุ่มแห่งโรงพยาบาลตรังและโรงพยาบาล ราชดำเนิน ได้รับคำชมจากคนไข้เยอะถึงความเป็นคนมีอัธยาศัย เอาใจใส่ต่อคนไข้"

คอลัมน์จดหมายจากท่านถึงเรา เป็นการตอบจดหมายที่ผู้อ่านส่งมาถึงคณะผู้จัดทำ

คอลัมน์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นคอลัมน์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ว่า **"มาตรการแม่น้ำตรัง ; อนุรักษ์แหล่งยุคลสมัยบ้านเงินตราล้าธรรมชาติ"**

คอลัมน์บ้านนี้เมืองเรา เป็นคอลัมน์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอบทความที่สนับสนุนการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนเพื่อการจัดการดูแลชุมชนของตน เช่น "ถึงเวลาที่ชุมชนต้องเมืองค์กรชุมชนเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม" หรือ "เร่งฟื้นฟูปัญหาท้องถื่นก่อนชุมชนจะย่อยสลาย"

คอลัมน์ปัญหาชุมชน เป็นคอลัมน์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอปัญหาที่พบในจังหวัดตรัง เช่น ปัญหาโรคเอดส์, ปัญหา ยาบ้า , ปัญหาลัทธิบริโภคนิยม ฯลฯ

คอลัมน์ภูมิปัญญาเมืองใต้ เป็นคอลัมน์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดตรัง เช่น แตรวงเมืองตรัง, ลิเกป่า ลิเกฮูลู, กาหลอเมืองตรัง ศิลปินพื้นเมืองที่กำลังจะสาบสูญ, หินลับมีด ;ภูมิปัญญา บรรพชนริมฝั่งแม่น้ำตรัง เป็นต้น

นอกจากนี้ก็นำเสนอข้อมูลเรื่องการร่างรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับรายการวิทยุเพื่อประชาธิปไตย

รวมศูนย์ในกรอบครัวเรือนธุรกิจของคุณ

- ❖ โดยทางกลุ่มคนกลาง
- ❖ โดยทางกลุ่มคนกลางได้
- ❖ โดยทางกลุ่มคนกลาง
- ❖ โดยทางกลุ่มคนกลาง

ศูนย์รวม สอนภาษา

บริษัท เอส.ไอ.เอ. จำกัด

เลขที่ ๑๑๑ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทร. ๐๒-๒๕๕๖-๒๕๕๖ FAX ๒๕๕๖-๒๕๕๖

ศูนย์รวม สอนภาษา

เลขที่ ๑๑๑ ถนนสุขุมวิท กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทร. ๐๒-๒๕๕๖-๒๕๕๖ FAX ๒๕๕๖-๒๕๕๖

แม่บ้าน

เกียรติภูมิแห่งเหตุผลของคนได้

แม่บ้าน

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ประจำวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ 2540 ราคา 7 บาท

ทอ.สยามภัณฑ์วัตถุก่อสร้าง

จำหน่าย: วัสดุก่อสร้างทุกชนิด

ศูนย์บริการลูกค้าทั่วประเทศ

ดำเนินการโดย...เสนาฯ วอนสาร (อัคร)

2/50.วิเศษชัยชาญ.เมืองจ.อ่างทอง. (๐๖๖) ๒๑๙๕๗

211524, FAX. 211550 มัลติ ๐๑-๙๖๘๐๑๔, ๐๑-๙๗๘๗๒๖

"สินค้ามาตรฐาน คุณภาพสูง ราคาถูก"

ตริง 2540 อันตราย!

แม่บ้าน....ฉบับ...ฝ่าแนวรบสังคม
ส่วนกระแสบนวิกฤตการณ์บ้านเมือง

- ครูสัญญาลักษณ์ "แม่พิมพ์" คำถาม
ร่วมสมัยลัทธิเป็นครูได้หรือไม่
สิงคถึง นานี้ค้อม ตอบอย่างไทย ๆ
- ทุกข์ของคนไร้ปัญญา เมื่อมองห
นาฬิกาอย่างเป็นทุกข์ "บองหลา" ซึ
เหตุซึผล ทำไมหอนาฬิกาจึงไร้ทุกข์
- ขนรับกระแสอนุรักษ์ จัปเรืออวน
รุนทำผิดกฎหมาย
- จิตตกรรม...บทกวีที่กลั่นจากจิต
วิญญาณ...วิสุทธิ ขาวเนียม

"หนังสือพิมพ์แม่น้ำ"

แม่น้ำวารณ

เกียรติภูมิแห่งเหตุผลของคนตรึง

แม่น้ำ

รายปักษ์วิจารณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 วันที่ 16-31 สิงหาคม 2539 ราคา 7 บาท

หอจ.สยามภักดีวัดถูกก่อสร้าง

จำหน่าย: รัตนก่อสร้างทุกชนิด

เอเยนต์ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด

ดำเนินงานโดย...เจษฎา วอนสาระ (อัคร)

2/5 อ.รักษันนท์ อ.เมือง จ.ตรัง

โทร. (075) 219857, 211524, FAX. 211550

มือถือ 01 - 9680194, 01 - 9787268

"สินค้ามาตรฐาน คุณภาพสูง ราคาถูก"

กฤตติการ์ณตรึง 2000

จากพิภพตา

แห่ง

อนาคต

แม่น้ำล้น...วิถีประชาเมืองตรึง บันทึกทุกเรื่องราวที่
ทรงคุณค่าในแผ่นดิน...

- ใครได้ใครเสีย? ก็ บคำ ขวัญ เมื่องตรึง
"บองหลา" ทวงถามแทนความรู้สึกของพี่น้อง
มุสลิม
- บทพิสูจน์วิถีชีวิตมุสลิม: พระเจ้าคือความ
เป็นธรรม ยุติมิติ นุหรงปุเต๊ะ พุดถึงอันเนื่อง
มาแต่ "ไซดอน"
- บทบาทสื่อมวลชนกับปัญหาระดับท้องถิ่น
"หมาเฝ้าบ้าน" เหลือเพียงคนยามเฝ้าข่าว.....
จากหน้าบ้าน
- ศิลปะความงามบนโดสพ อ.อารักษ์ เทียวไป
จากนกกลายศิลป์โบราณ เล่าให้ฟังถึงอีกหนึ่ง

บริษัท เอ.ไอ.เอ. จำกัด
ในก. ดุจขุนเขา เมื่อเลือกเราบริการ"
คุณไสว ขอบทำกิจ

2-104 ถ.ห้วยยอด อ.เมือง จ.ตรัง

ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงสำคัญที่นักกิจกรรมทางสังคมในทับเที่ยงเริ่มสนใจและ เคลื่อนไหวเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคม โดยที่ในขณะนั้นแนวคิดนี้ก็เป็นที่รับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่พอสมควรโดยการนำเสนอของนักคิดคนสำคัญ ๆ ของประเทศ เช่น นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งนำแนวคิดนี้แพร่มาพร้อมกับการปลุกกระแสการมีส่วนร่วมของประชาชนและการปฏิรูปการเมือง อย่างไรก็ตามสำหรับเมืองทับเที่ยงมีเหตุที่ทำให้ได้รับรู้ เรียนรู้แนวคิดนี้อย่างเป็นระบบมากขึ้น เนื่องจาก **คุณชนะ เสียงหลาย** หนึ่งในคณะของหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ได้พบปะ พูดคุยกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) ในขณะที่อาจารย์เดินทางลงมาเที่ยวชมเทศกาลแข่งเรือใบพื้นบ้านอันดามันที่หาดปากเมง จังหวัดตรัง

เมื่อได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ทำให้คุณชนะเกิดความประทับใจและกลับมาเล่าให้คณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำฟัง ทั้งยังได้เขียนบทความถ่ายทอดความคิดของอาจารย์ชัยวัฒน์ลงในหนังสือพิมพ์แม่น้ำในหัวข้อที่ว่า **"คิดอย่างสร้างสรรค์กับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ แห่งบางกอกฟอรัม"** โดยมีเนื้อหาแนะนำเสนอเกี่ยวกับการทำงานของบางกอกฟอรัมซึ่งเป็นเวทีความคิดของกลุ่มคนที่หลากหลายและใช้สื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข่าวสาร สื่อสารกับสังคมวงกว้างได้ทั่วประเทศ โดยในการดำเนินงานของบางกอกฟอรัมอาจารย์ชัยวัฒน์ให้ความสำคัญกับบทบาทของสื่อมวลชนมากเพราะเป็นการกระตุ้นให้คนวงนอกได้รับรู้และเข้าร่วมสู่ขบวนการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น อาจารย์ยังนำเสนอวิธีการที่บางกอกฟอรัมใช้ในการดึงคนให้มาเข้าร่วม นั่นคือการตั้งคำถามที่ท้าทายและเป็นประเด็นที่แหลมคมว่า **"ทำอะไรให้กรุงเทพฯ อยู่"** และ **"แต่ละคนจะมีส่วนร่วมที่เป็นจริงใน ทางปฏิบัติได้อย่างไร"** พอสิ่งที่บางกอกฟอรัมทำอยู่ไปตรงกับใจของคนหมู่มาก ก็เกิดความร่วมมือไม่ร่วมมือขึ้นมาช่วยกันหาทางเลือก ทางออก

เมื่อแนวคิดประชาสังคมปรากฏขึ้นในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ พร้อมทั้ง อ.สมเจตนาก็นำแนวคิดประชาสังคมไปเผยแพร่ผ่านรายการวิทยุเพื่อประชาธิปไตย ทำให้คนภายนอกในวงกว้างก็เริ่มสนใจแนวคิดนี้ รวมทั้งนักกิจกรรมทางสังคมในกลุ่มหนังสือพิมพ์แม่น้ำทุกคนก็มีความสนใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเช่นกัน กลุ่มจึงเห็นพ้องต้องกันว่าจะเชิญอาจารย์ชัยวัฒน์มาบรรยายเรื่อง **"แนวคิดประชาสังคม"** ในวาระที่หนังสือพิมพ์แม่น้ำครบรอบครึ่งปี

แนวคิดประชาสังคมที่ได้รับการเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ

วัน
กระบี่

ประชาสังคมกับวิถีประชาเมืองต้ง จากโรงแธมลงสู่"ร้านโกปี"

ถ้าประชาสังคมของเมืองต้ง ที่ถูกจัดขึ้นโดยรายการเพื่อประชาธิปไตย แม่น้ำวิจารณ์ ร้านสามัญชา รังสิตเลง ณ วันที่ 17 ส.ค. ที่ผ่านมามีท่ามกลางความรู้สึกที่ดีต่อกัน และคาดหมายว่าน่าที่จะเป็นบรรทัดฐาน การพัฒนา "คน" และการร่วมมือกันที่ดีต่อไปในวันข้างหน้า

ถึงแม้ว่าเรื่องราวของประชาสังคมจะเป็นของใหม่ในสายตากคนต้ง แต่โดยความเป็นจริงแล้วก็หาได้ ในความแท้จริงที่เห็นกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันไม่ เกตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการ (ความเป็นอารยะนั้นเริ่มต้นที่จุดเล็กในสังคม ซึ่งเป็นสังคมเมืองต้งด้วยแล้ว) ก็ยังเป็นสังคมแบบที่เรียกว่า ประชาสังคม ได้อย่างสนิทใจ โดยเฉพาะ "ร้านโกปี" ในทุกช่วงเวลาที่มีการเสวนาแลกเปลี่ยนกันอยู่ในทุกเรื่อง ที่เกิดขึ้นในเมืองต้งทั้งการเรียนรู้อะไรสักอย่าง, รวมทั้งข่าวสารต่างๆ มักจะมีเวทีคือร้าน "โกปี" เป็นจุดรวม ในพร่ำขายคุย ไปกลางเป็นครอบครัวทั่วทั้งเมืองต้ง

ความเก่าแก่เคยกับประชาสังคมเป็นอย่างดี เพียงแต่ไม่มีการบัญญัติศัพท์ไว้ว่าคือ ประชาสังคม ใน ...

สักวันโน้นเมื่อของงานประชาสังคม...ที่ ห้องประชุมแกรนด์บอลรูม โรงแรมสามมื่อเรื่องราวของ ประชาสังคมดำเนินไปในลักษณะของเวทีแห่งการแลกเปลี่ยน.....มีเรื่องราวหลายเรื่องที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็น อสนทนา รวมทั้งเรื่องราวของงานประจำปีเมืองต้งหรืองาน"เฉลิม" ทุกคนที่มาร่วมเสวนาร่วม 100 คน นั้น ล้วนเฝ้าดูการที่ไม่ค่อยสบายใจนักเมื่อทราบข่าวว่า งานนี้เป็นงานของคนต้งกำลังถูกกระทำโดย ิกรณิเลื่องงาน มากระทั่งในที่สุดก็เปลี่ยนชื่องานเสียเลย...แต่ถึงแม้ว่าจะกระทำกันอย่างไคอย่างหนึ่งเพื่อ เลื่องให้ตัวเองหันคิดงอกแง่มุมของชื่องานคล้ายกับโลกแห่งเราประชาชน

แต่ก็เหลือเกินไม่พ้นกับความรู้สึกของกนเมืองต้ง ที่ถึงวันนี้ซึ่งความหวังของผู้ยัยิ"งานเทศกาล ี"เข้าไปถึงในสายตาคิดแล้ว ...

เรื่องราว"ของงานเฉลิม" จากโรงแธมลงสู่ร้าน"โกปี" กลายเป็นเรื่องราวที่เล่าขานกันไม่จบสิ้น ปี 2476 ล่วง มากระทั่งปี 2539 ที่เป็นปีของกนเมืองต้ง ต้องจดจำไปอีกนานแสนนาน...

วันที่ 17 สิงหาคม 2539 กิจกรรมดังกล่าวก็ได้จัดขึ้น ณ โรงแรมตรังพลาซ่า จ.ตรัง ซึ่งได้รับความสนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมากดังที่ปรากฏข้อความตอนหนึ่งในบทความเรื่อง **ประชาสังคมกับวิถีประชาชนเมืองตรัง จากโรงแรมลงสู่ “ร้านโกปี”** ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แม่น้ำ หลังจากการจัดเวทีว่า

“...สำหรับในวันนั้นของงานประชาสังคมที่ห้องแกรนด์ บอลรูม ตรังพลาซ่า เมื่อเรื่องราวของประชาสังคมดำเนินไปในลักษณะของเวทีแลกเปลี่ยน...มีเรื่องราวหลายเรื่องที่หยิบยกขึ้นมาเสวนา รวมทั้งเรื่องราวของงานประจำปีเมืองตรัง หรือ งาน “เหลิม” ทุกคนที่มาร่วมเสวนาร่วม 100 คนนั้น ล้วนมีอาการไม่ค่อยสบายใจนักเมื่อทราบว่าเป็นของใครคนตรงกำลังถูกกระทำย่ำยี”

(จากหนังสือพิมพ์แม่น้ำรายปักษ์วิจารณ์

ประจำวันที่ 16-31 สิงหาคม พ.ศ.2539 หน้า5)

ผลสะท้อนจากกิจกรรมนี้ทำให้แนวคิดประชาสังคมได้รับความสนใจจากคนทับเที่ยงเพิ่มขึ้นมาก ดังนั้น เนื้อหาข่าวสารของหนังสือพิมพ์แม่น้ำในระยะนี้จึงมีข่าวที่เป็นประเด็นเด่นของสังคมอยู่ 3 ประเด็นคือ

1.ประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนซึ่งมีความหมายลึกๆที่ซ่อนอยู่คือการสนับสนุนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของการพัฒนาและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง หรือ เรื่องวิถีชีวิตชุมชน

2.ประเด็นปัญหาของเมืองทับเที่ยงและจังหวัดตรัง ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

3.ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดประชาสังคมตั้งแต่เรื่องของความหมาย ความสำคัญ และการดำเนินการ การที่ค่อยๆชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้น เช่น การนำเสนอประเด็นที่ว่า **“ถึงเวลาแล้ว....ต้องกระทำการเพื่อเมืองตรัง”** ซึ่งเป็นการเริ่มปลุกกระแสให้คนตรังเห็นถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในยุคที่อำนาจพึ่งทุน ทุนพึ่งอำนาจ แล้วชาวบ้านจะพึ่งใคร ดังนั้น ทางออกก็คือการรวมตัวกันในลักษณะประชาสังคมเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน กระทำการอะไรสักอย่าง จนมาถึงการนำเสนอแนวทางการดำเนินการอย่างเป็นรูป ธรรม ดังเช่น ประเด็นที่ว่า **“ประชาสังคม (Civil Society) สายสร้อยร้อยใจคนและสายโซ่ผูกคอตึง”** ที่กล่าวถึงลักษณะการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายในการร่วมมือกันแก้ปัญหาชุมชนตามแนวคิดประชาสังคม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน แล้วให้ผู้คนจากทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันระดมความคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในลักษณะเครือข่าย วิเคราะห์ความเป็นไปได้ว่าเรื่องใดปัจเจกชนแก้ไขได้ ชุมชนแก้ไขได้ อำนาจอธิปไตยท้องถิ่น - อำนาจอธิปไตยส่วนกลางแก้ไขได้ หรือต้องรวมกันหลายๆฝ่ายเป็นพหุภาคีจึงสามารถแก้ไขหรือพัฒนาได้

สรุปได้ว่าผลจากความเคลื่อนไหวในช่วงนี้ทำให้มีประเด็นเด่นทางสังคมสามประเด็นที่คนทักท้วงให้ความสนใจ คือการรับรู้และเข้าร่วมการร่างรัฐธรรมนูญอย่างคึกคัก ปัญหาเมืองทักท้วง และแนวคิดประชาสังคม โดยกลุ่มนักกิจกรรมในทักท้วงเริ่มขยายการสื่อสารกับสาธารณะจากหนังสือพิมพ์แม่น้ำไปสู่เวทีการพูดคุย และรายการวิทยุ ผลจากการเสนอข้อมูลการร่างรัฐธรรมนูญอย่างจริงจังยังทำให้นักกิจกรรมกลุ่มหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ซึ่งได้แก่ คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ คุณชัยพร จันทร์หอม คุณธานินท์ เดชธราดล ได้รับรางวัลจากสมาชิกรัฐสภาร่างรัฐธรรมนูญจังหวัดตรัง (สสร.จ.ตรัง) ในฐานะบุคคลที่มีส่วนร่วมในการขับ เคลื่อนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ส่วนหนังสือพิมพ์แม่น้ำก็ได้รับรางวัลในฐานะที่เป็นสื่อสนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย นอกจากนั้นแล้วการเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวยังเป็นการจุดประกายความคิดให้กับคณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์แม่น้ำว่า **การจัดการกับเมืองไม่ใช่เพียงการนั่งพูดนั่งบ่น แต่เราต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วย**

ปี พ.ศ. 2540 ประเด็นใหญ่เรื่องร่างรัฐธรรมนูญผ่านไป การรวมตัวกันของนักกิจกรรมสายสังคมการเมืองในนามสมัชชาตรัง ก็ค่อย ๆ ลดบทบาทลงตามสถานการณ์ ส่วนหนังสือพิมพ์แม่น้ำ ยังคงดำเนินการไปตามปกติ จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงขึ้นทั่วประเทศ ห้างร้านที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน เป็นแหล่งรายได้ให้แก่หนังสือพิมพ์แม่น้ำมาโดยตลอดก็ประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ผู้สนับสนุนเหล่านั้นค่อยๆถอนตัวออกไป หนังสือพิมพ์แม่น้ำจึงไม่สามารถดำเนิน การต่อไปได้ เดือนธันวาคม 2540 เป็นการผลิตครั้งสุดท้าย ก่อนที่หนังสือพิมพ์เพื่อประชาชนฉบับนี้จะหยุดดำเนินการไปในที่สุด จากจุดเริ่มต้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 รวมระยะเวลาดำเนินกิจการอยู่ 23 เดือน ผลิตหนังสือพิมพ์ทั้งสิ้น 46 ฉบับ อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือพิมพ์จะปิดตัวไปแล้ว แต่ในช่วงนี้ความสนใจของ นักกิจกรรมจากหนังสือพิมพ์แม่น้ำต่อแนวคิดประชาคมก็ยังมีมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะคุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ และ คุณวิราวี วัฒนกิจ รวมทั้งกลุ่มนักกิจกรรมทางสังคมอีกหลายคนที่มีโอกาสได้เรียนรู้และทำความเข้าใจแนวคิดประชาสังคมเพิ่มมากขึ้นจากการเดินทางไปอบรมกับ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ในวาระต่างๆ ดังนี้

ต้นปี พ.ศ. 2540 คุณวิราวี วัฒนกิจ เดินทางไปอบรมกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เรื่อง Social Marketing ที่คำแสนศรีสอรัท กาญจนบุรี ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิด และเริ่มพูดถึงการขับเคลื่อนงานของภาคประชาชนว่าน่าจะมีการขยายขยายจากการคิด การพูด สู่การลงมือทำ(Action)

เดือนธันวาคม พ.ศ.2540 คุณธีรทัต และคุณเสริญ อินทรักษ์ เดินทางไปประชุมอบรมกับอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เรื่อง Communication For Social Change (หลักสูตร Change Agent) ที่ จ.สุพรรณบุรี ทำให้

เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดครั้งใหญ่ โดยเฉพาะการปรับวิธีคิดจากการมองสังคมในเชิงลบ หรือมองปัญหาเป็นตัวตั้ง เป็นการมองสังคมเชิงบวก และเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้

การที่นักกิจกรรมจากหนังสือพิมพ์แม่น้ำเข้าร่วมศึกษาแนวคิดประชาสังคมนี้ ก็ได้พบกับคนที่คุ้นเคยกันอยู่แล้วเป็นอย่างดี ก็คือ **คุณสุพจ จริงจิตร** นักเคลื่อนไหวทางสังคมชาวทับเที่ยงอีกคน ที่ย้ายไปมีครอบครัวที่เมืองหาดใหญ่และได้สนใจศึกษาเคลื่อนไหวในแนวทางประชาสังคมอยู่บ้างแล้ว ด้วยการรู้จักกับ อ.ชัยวัฒน์เป็นการส่วนตัว จากจุดนี้คุณสุพจจึงเริ่มเข้าไปเคลื่อนไหวเรื่องประชาสังคมในทับเที่ยงในระยะต่อมา

ตลอดช่วงเวลาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่ามีจุดเน้นอยู่ที่กลุ่มกิจกรรมสายสังคมการเมืองเป็นหลัก เนื่องจากเป็นช่วงของบรรยากาศทางการเมืองภาคประชาชนกำลังคึกคัก อย่างไรก็ตามกลุ่มกิจกรรมสายอื่น ๆ ก็ดำเนินงานของตัวเองไปตามวาระ และยังเข้าร่วมกิจกรรมทางฝ่ายสังคมการเมืองอีกด้วย เช่น คุณเขียนอิน ผันเขียน นักกิจกรรมจากสมาคมจีน เขียนบทความด้านสังคมวัฒนธรรมจีนลงใน นสพ.แม่น้ำ และอีกหลาย ๆ คน จากกลุ่มต่างๆ ก็เข้าร่วมการร่างรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมฟังการประชุม แนวคิดประชาสังคม จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ก็ยังเป็นตัวเร่งให้คนทับเที่ยงหลากหลายกลุ่มเหล่านี้ หันหน้ามา**ปรับทุกข์ ผูกมิตร** กันมากขึ้น

“การเกิดขึ้นของเวทีตรังเคเสวนา”

ปลายปี พ.ศ. 2540 ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์แม่น้ำจะหยุดดำเนินการไปแล้ว แต่คณะผู้ผลิตหนังสือพิมพ์หลายคนก็ยังคงอยากทำงานในเชิงสร้างสรรค์สังคม ประกอบกับกระแสเรียกร้องจากกลุ่มผู้ อ่านหรือแฟน ๆ ของหนังสือพิมพ์แม่น้ำที่ติดใจในบทวิเคราะห์เจาะลึกและสำนวนของเหล่านักเขียนอิสระ จึงทำให้กลุ่มนักกิจกรรมต้องคิดหาหนทางเคลื่อนไหวทางสังคมกันต่อ ในที่สุดก็เลือกใช้วิธีการเปิดเวทีเสวนา เพราะช่วงที่ผ่านมาประเด็นในหนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นประเด็นสาธารณะตามวงสภากาแฟไปแล้ว และการพูดคุยถึงปัญหาของเมืองก็ได้พัฒนาไปถึงการเปิดเวทีพูดคุยกันแล้ว เริ่มตั้งแต่เวทีเรียนรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ และเวทีเรียนรู้เรื่องประชาสังคมในปี พ.ศ. 2539 อีกทั้งการจัดเวทีก็สามารถทำได้ทันทีเพราะไม่ต้องลงทุนมาก และคาดหวังผลสำเร็จได้เพราะกระแสสังคมกำลังเป็นใจ กลุ่มนักกิจกรรมจากหนังสือพิมพ์แม่น้ำจึงได้เป็น **"กลุ่มแกนนำ"** ในการจัดเวทีเสวนา โดย อ.สมเจตนา ช่วยตั้งชื่อให้ว่า **เวทีตรังเคเสวนา** แกนนำนักกิจกรรมที่ร่วมกันเป็นหลักในเวทีนี้ได้แก่

อ.สมเจตนา มุณีโมไนย
 คุณเสริญ อินทร์ักษ์
 คุณประภาส วจนพิทักษ์
 คุณธีรทัต ศรีไทรรัตน์
 คุณวิราวี วัฒนกิจ
 คุณชนะ เสียงหลาย
 คุณชัยพร จันทรหอม

ซึ่งการเกิดขึ้นของเวทีนี้เท่ากับว่า กลุ่มแกนนำได้ใช้แนวคิดประชาสังคม ในการทำกิจกรรมทางสังคม แล้วนั่นเอง แม้ว่าจะยังอยู่ในระดับการปฏิบัติการทางความคิดก็ตาม

เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 เริ่มการจัดเวทีครั้งแรกที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี (หรือที่ชาวตรังเรียกกันว่า เขาแป๊ะซ้อย) หลังจากนั้นก็จัดต่อเนื่องทุกเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง ช่วงเวลาในการจัดเวทีคือ 13.00 - 16.00น. เวทีครั้งแรกเสวนาจัดมาอย่างต่อเนื่อง โดยจะสลับสับเปลี่ยนสถานที่ในการเสวนาไปเรื่อยๆเพื่อไม่ให้ผู้ที่มาเข้าร่วมเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เช่น จัดที่สวนสาธารณะบ้าง จัดที่โรง เรียนเทศบาลบ้าง จัดที่ห้องประชุมของเทศบาลบ้าง จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีครั้งแรกเสวนาช่วงแรกจะมีประมาณ 10-20 คน ในช่วงครึ่งหรือสองครั้งแรกผู้เข้าร่วมจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่พอครั้งที่สามเป็นต้นมาจำนวนผู้เข้าร่วมจะคงที่ และเริ่มลดลงทุกครั้ง ทำให้กลุ่มแกนนำต้องแก้ไขด้วยการเพิ่มการสื่อสารประชาสัมพันธ์ จนทำให้ผู้เข้าร่วมมีมากขึ้น และถึงพันธมิตรที่อยู่ทั่วจังหวัดตรัง ซึ่งเรียกกันว่าเครือข่าย 4 กล่อ(กล่อเขา กล่อนา กล่อเล กล่อเมือง)เข้าร่วมด้วย ซึ่งเท่ากับว่ากลุ่มผู้จัดเวทีครั้งแรก พยายามเชื่อมต่อกับกลุ่มกิจกรรมสายสังคมการเมืองที่เป็นนักพัฒนาองค์กรเอกชน(เอ็นจีโอ) และชาวบ้านในพื้นที่มาร่วมด้วยนั่นเอง ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมเพิ่มมากขึ้นและหลากหลายขึ้น แต่ต่อมาก็เฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 20 คนนั่นเอง

จากการศึกษาพบว่าผู้ที่มาเข้าร่วมในเวทีครั้งแรกเสวนา จะเข้าร่วมเป็นการส่วนตัว ในฐานะปัจเจกที่สนใจไม่ได้เข้าร่วมโดยเป็นตัวแทนกลุ่มหรือองค์กรอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม พอที่จะจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมได้ดังนี้

- 1.แกนนำเวทีครั้งแรก
- 2.นักกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ
- 3.แกนนำชุมชนในเขตเทศบาล
- 4.ข้าราชการเทศบาลและนักการเมืองท้องถิ่น
- 5.กลุ่มผู้สนใจ เช่นนักธุรกิจ ประชาชนทั่วไป

ในบรรดาผู้ที่เข้าร่วมทั้งหมดนี้นอกจากเหนือจากกลุ่มแกนนำแล้วยังมีสมาชิกใหม่ที่เป็นขาประจำของเวทีจำนวน 9 คน ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกำลังสำคัญ ในการร่วมก่อตั้งประชาคมทပ်เที่ยง หรือแม้แต่บางคนก็เข้าร่วมเป็นการนำจัดเวทีเสียเอง ได้แก่

คุณธานินท์ เดชธราดล	จาก ธกส.
คุณประนอม เดชธราดล	ภรรยาคุณธานินท์ผู้สนใจเรื่องสุขภาพ
คุณประจวบ กฤษณพันธ์	จากกลุ่มโยคะ
คุณสุขจิต กฤษณพันธ์	จากกลุ่มโยคะ
คุณนิศากร เวชกิจกุล	นักธุรกิจ
คุณจรรยา ถาวร	จากชุมชนหนองยวน
คุณปัญญา จันทร์เพชร	จากชุมชนโคกชัน
คุณอนันต์ ชกซื่อ	จากชุมชนโคกยุง
คุณพิทยา ชุมห่อรรถกิจ	นักธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง
คุณวิจิต ภาศสุพร	นักกิจกรรมอิสระ

การจัดเวทีครั้งแรก ได้รับการเกื้อหนุนอย่างดีจากนายชาติ กางอิมนายกเทศมนตรีซึ่งได้รับข่าวสารดังกล่าวมาจาก คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ แกนนำคนสำคัญของกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยเป็นส่วนตัวอยู่แล้ว และด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบกับความน่าเชื่อถือของกิจกรรมทำให้คุณชาติยินดีที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมการจัดเวทีครั้งแรกเป็นอย่างดี โดยจะสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงาน เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ค่าสถานที่ และค่าวัสดุอุปกรณ์ และมอบหมายให้ **คุณระรวย เซวน์เสฏฐกุล** หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลนครตรัง และ**คุณสมุทธา วาทีสุนทร** ข้าราชการเทศบาลเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มแกนนำและอำนวยความสะดวกในการจัดเวทีครั้งแรกเสนา การมีคนในระบบราชการเข้าเป็นเครือข่าย ทำให้สามารถอำนวยความสะดวกในสิ่งที่ภาคประชาชนไม่สามารถจัดการเองได้ทั้งหมด

ด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างแกนเวทีครั้งแรก นำกับนายกเทศมนตรีนี้เอง ทำให้เทศบาลนครตรังกลายเป็น **"พันธมิตร"** หลักผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดเวทีครั้งแรกเสนา และผู้ บริหารของเทศบาลก็ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้โดยนำไปบรรจุไว้ในแผนงานด้านการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชื่อ **โครงการว่าโครงการสัมมนาประชาชนเพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น** และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนไว้จำนวน 5 หมื่นบาท โดย คุณธีรทัต จะเป็นผู้เขียนแผนขึ้นไปที่เทศบาลว่าต้องการใช้จ่ายอะไรบ้าง ส่วนการเบิกจ่ายเงินนั้นเทศบาลจะดำเนินการเองทั้งหมด

เมื่อเทศบาลให้การสนับสนุน กลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ จึงส่งแผ่นประชาสัมพันธ์ไปให้กลุ่มคนในชุมชน เขตเทศบาลเข้าร่วมในเวทีตรังเคฯด้วย เพราะเทศบาลทำงานกับคนในชุมชนเขตเทศบาลทั้ง 26 ชุมชนอยู่แล้ว จึงสามารถติดต่อประสานงานกันได้ง่าย เรียกว่าเป็นการใช้ช่องทางเครือข่ายของรัฐในการทำงาน

ในเวทีตรังเคฯ ที่มีผู้เข้าร่วมหลากหลายนั้น มีนักกิจกรรมทางสังคมคนหนึ่ง คือ **คุณวิจิต ภาศสุพร** ซึ่งให้ความสนใจต่อเนื่องและต่อมาได้ร่วมเป็นหนึ่งในกลุ่มจัดการเวที มีบทบาทเด่นในการประสานงานร่วมกับ คุณธีรทัต ทำให้การจัดเวทีตรังเคฯมีความคล่องตัวขึ้นอย่างสูง

การพยายามจัดเวทีให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจทำให้แกนนำเวทีตรังเคฯแสวงหาข่าวสารที่ทันสถานการณ์ และองค์ความรู้ใหม่ที่อาจจะต้องนำมาใช้เป็นข้อมูลในการเสวนา จากการศึกษาพบว่า ในระยะนี้ กลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ มีโอกาสสัมผัสกับสังคมภายนอกโดยการเข้าร่วมประชุมที่ CIVICNETเป็นผู้จัดหรือเป็นผู้ร่วมจัดกับองค์กรต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดความรู้และความคิดใหม่ๆที่จะนำมาเผยแพร่ในเวทีตรังเคฯ

เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541 กลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ คือคุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์ กับคุณชนะเสียงหลาย ก็ได้เข้าร่วมการประชุมเรื่อง **"ประชาคมกอบบ้านกู้เมือง"** จัด ณ โรงแรมตรัง กรุงเทพฯ เวทีนี้เป็นผลพวงมาจากวิกฤติเศรษฐกิจที่ทำให้บ้านเมืองอยู่ในภาวะระส่ำระสาย โดยคุณสุพจ จริงจิตร์ เป็นคนหนึ่งที่ร่วมจัดเวทีครั้งนี้ เวทีนี้สร้างความฮึกเหิมขึ้นในจิตใจของกลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ เป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้กลุ่มแกนนำเกิดความมั่นใจในแนวทางของพลังภาคประชาชนที่จะขับเคลื่อนด้วย แนวคิดประชาสังคม จึงต้องการขยายความคิดดังกล่าวให้คนที่มาเข้าร่วมในเวทีตรังเคฯได้รับรู้ด้วย

เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2541 แกนนำจึงตัดสินใจเชิญวิทยากรจากการประชุมประชาคม กอบบ้านกู้เมือง คือ **อาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ และ รศ.ดร.อนุชาติ พวงสำลี** มาเป็นวิทยากรบรรยายในเวทีตรังเคฯเสวนา และใช้หัวข้อการประชุมในครั้งนั้นว่า **"ประชาสังคมกับการกอบกู้วิกฤตการณ์"** ครั้งนี้เองที่ได้ขยายกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนา จากเดิมที่มีเพียงกลุ่มคนในเขตเมืองทับเที่ยงเป็นการประสานกับกลุ่มคนในเขตเขาเขตนานา และเขตเลให้เข้ามาร่วมด้วย เนื่องจากกลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ เห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนในสังคม ประกอบกับขณะนั้นเป็นช่วงที่ประเทศกำลังประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจ ทุกคนกำลังต้องการทางออกของชีวิต

การประชุมในครั้งนั้นทำให้แนวคิดประชาสังคมได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะที่จะเป็นแนวทางใหม่ในการแก้วิกฤตสังคม และทุกคนก็มีความเชื่อมั่นว่าการรวมตัวกันของภาคพลเมืองแม้เพียงกลุ่มเล็กๆ แต่ก็มีพลังสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ นอกจากนี้ความคิดดังกล่าวยังทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะแกนนำเวทีตริังเคะเกิดความฮึกเหิมอยากจะทำลองปฏิบัติจริงเสียทีหลังจากได้แต่คุยกันมานาน

ในปี พ.ศ. 2541 นี่ก็เป็นช่วงที่ **คุณสุพจน์ จรุงจิตร์** ได้เริ่มเข้าไปเคลื่อนไหวประชาสังคมในทับเที่ยง โดยที่เป็นผลสืบเนื่องจากระยะนั้นสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (CIVICNET) กำลังรุกรานประชาคมในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยในภาคใต้ในขณะนั้นระดมเป้าไปที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในกลุ่มกิจกรรมของนายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช และจังหวัดสงขลาในกลุ่มของคุณพรธัญญา ใสตถิพันธ์ , อ.พิชัย ศรีใส แต่งานก็ไม่คืบหน้ามากนัก คุณสุพจน์จึงพยายามเสนอให้ทางสถาบันมุ่งเอาพื้นที่ตรังเป็นเป้า หมายอีกแห่งหนึ่ง โดยลงไปเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง ด้วยแนวคิดว่าจะให้ประชาสังคมในทับเที่ยงเกิดขึ้นได้ต้องให้ นักกิจกรรมอาวุโสยอมรับ ซึ่งต่อมาก็สรุปได้ว่า อ.สมเจตนา มีความสนใจ แต่ผู้อาวุโสท่านอื่น เช่น อ.เปลื้อง และนายแพทย์จำรัส ยังไม่ค่อยสนใจมากนัก ด้วยเห็นว่าแนวคิดประชาสังคมจะไม่เอื้อ อำนาจต่อการทำ กิจกรรมของกลุ่มสมัชชาตรัง เพราะการมุ่งจับปัญหาสังคมที่เป็นประเด็นร้อนมีความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องทำข้อมูลให้ชัดเจน แยกผิดแยกถูก แม้จะขัดแย้งกับคนบางกลุ่มก็ยอม ซึ่งไม่เหมาะที่จะนำแนวคิดประชาสังคมที่เน้นการประนีประนอม ประสานหลายฝ่ายมาใช้ ซึ่งบางกรณีเท่ากับยอมให้ สีด้าเข้ามาผสมกับสีชาวนกลายเป็นสีเทาไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์เปลื้องที่ว่า

“การลดลงคนละก้าวสองก้าวในความคิดของสมัชชาตรังมีความรู้สึกว่าจะทำให้เรื่องมันเบลอๆไป มันเป็นเรื่องที่เรียกว่าดำก็ไม่ดำ ขาวก็ไม่ขาว การไปสู่การแก้ปัญหาที่แท้จริงมันคงจะลำบากมาก เพราะงานสมัชชาเป็นงานร้อน เขากำลังต่อสู้กันอยู่สองฝ่าย ถ้าเราปล่อยให้เบลอๆไป มันก็ทำให้ชาวบ้านเสียเปรียบ”

(อาจารย์เปลื้อง คงแก้ว: สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2544)

อย่างไรก็ตามการที่กลุ่มที่สนใจแนวคิดประชาสังคมได้ อ.สมเจตนา มาร่วมก็ถือว่าพอที่จะทำให้สามารถรุดคืบไปได้อย่างมีพลัง

ในส่วนการจัดเวทีตริังเคะเสวนาในช่วงหลังเริ่มมีปัญหาจากการขยายตัวของกลุ่มผู้เข้าร่วมที่หลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่เป็นนักกิจกรรม ข้าราชการ นักธุรกิจ ที่จัดกลุ่มได้ว่าเป็นชนชั้นกลาง ซึ่งพอใจกับการพูดคุยแลกเปลี่ยน และไม่รู้ลี้กกดดันให้ต้องทำอะไรไปมากกว่านั้นเพราะแต่ละคนก็มีฐานชีวิตที่พออยู่ได้

อย่างมั่นคงตามสมควร แต่ภายหลังมีกลุ่มอื่น ๆ เช่น ชาวบ้านจากชุมชนเทศบาลเข้าร่วมและ เริ่มเรียกร้อง ต้องการการนำผลการพูดคุยไปปฏิบัติจริง จึงเริ่มมีการวิจารณ์จากผู้เข้าร่วมว่า **เวทีนี้ไม่มีคำตอบให้สาธารณะ** ถึงแม้ว่าทุกคนจะเข้าใจว่าเวทีตรงเคเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนข่าวสาร แต่เมื่อมีการพูดถึงประเด็นที่เป็นปัญหา หลายคนที่มาเข้าร่วมจึงคาดหวังว่าจะได้คำตอบที่เป็นรูปธรรม การพูดคุยอย่างเดียวจึงเปรียบเหมือน “หมาเห่าตีนช้าง” ซึ่งหมายถึงได้แต่ส่งเสียงแต่ทำอะไรไม่ได้

ผลสะท้อนจากชาวบ้านหลายคนที่เข้าร่วมก็ยังบ่นว่าเวทีนี้ได้แต่พูดเรื่องใหญ่ๆ ไกลตัวและพูดกันอย่างเดียวแต่ไม่ลงมือทำอะไรเลย จากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ประกอบกับความเชื่อมั่นในการดำเนินงานตาม แนวคิดประชาสังคม ทำให้กลุ่มแกนนำเวทีตรงเค เริ่มมีความคิดว่าจะถึงเวลาที่จะต้องปรับเปลี่ยนเวทีของการพูดคุยให้เป็นเวทีของการแสวงหาความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติอย่างจริงจังเสียที

สาระของการพยายามหาทางนำแนวคิดประชาสังคมไปสู่การปฏิบัตินั้นมีอยู่สองประเด็นสำคัญคือการแสวงหารูปแบบกิจกรรม หรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มต้น กับการแสวงหาแหล่งงบประมาณ สำหรับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขณะที่กำลังแสวงหารูปแบบกิจกรรมกันอยู่นั้น ในระดับประเทศก็มีกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม(SIF) ซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อแก้ปัญหาสังคมในมิติต่าง ๆ โดยมีสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา(LDI)เป็นผู้รับผิดชอบและต้องการกระจ่ายงานของ SIF ไปยังพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งสำหรับในเมืองทบเที่ยงคุณสุพจ จริงจิตร ซึ่งมีส่วนรับรู้การเกิดขึ้นของกองทุนนี้ตั้งแต่ต้นจึงคิดตั้งกองทุน SIF เข้าประสานกับการทำงานของนักกิจกรรมที่กำลังเคลื่อนไหวตามแนวทางประชาสังคมกันอยู่ โดยหวังจะได้เป็นแหล่งงบประมาณให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ให้กิจกรรมต่าง ๆ สนองต่อเป้าประสงค์ในการสร้างเสริมชุมชนของ SIF อย่างไรก็ดีตามในขณะนี้ SIF ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ไม่มีรูปแบบโครงสร้าง รูปแบบกิจกรรม และคนทำงานที่ชัดเจน การเชื่อมต่อกับกลุ่มกิจกรรมในตรงเคเสวนาจึงยังไม่มีอะไรเป็นรูปธรรมมากไปกว่าการนำเข้ามาเป็นประเด็นพูดคุยกันในเวทีตรงเคเสวนา ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2541 โดยใช้สถานที่วัดตันตยาภิรมย์ (วัดตันตอ) เพื่อสร้างการรับรู้และรู้จักกองทุนใหม่นี้

การจัดเวทีตรงเค คุยเรื่อง SIF นี้ใช้งบประมาณของ SIF นับเป็นครั้งแรกที่ไม่ใช้งบประมาณของเทศบาล โดยการพูดคุยเป็นไปตามกระแสหลักในหมู่คนทำงานภาคประชาชนช่วงนั้นว่าจะยอมรับเงิน กองทุน SIF หรือไม่ เพราะวิเคราะห์กันว่าเงินSIF ได้มาจากการกู้จากธนาคารโลก มีเงื่อนไขมากมาย และเป็นการทำงานชุมชนที่ใช้เงินนำหน้า จนในที่สุดจะนำไปสู่การทำลายฐานชุมชนมากกว่าจะช่วยชุมชนกระแสโดยทั่วไปจึงแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งยอมรับ SIF ฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ SIF กลุ่มแกนนำเวทีตรงเคก็ไม่ยอมรับSIF แต่คุณสุพจ

ออกว่าน่าจะฟังรายละเอียดก่อนจึงเชิญคุณบรรเจต นะแส และคุณสัมพันธ์ จิรันดร บุคลากรของ SIF ในภาคใต้ มาชี้แจงในเวทีตรงเคฯ ดังกล่าว จนได้ข้อสรุปว่าบางคนก็แยกไปทำงาน SIF

ปลายปี พ.ศ.2541 เวทีตรงเคเสวนาซึ่งกำหนดจัดเดือนละครั้งเริ่มลดความถี่ลงบ้าง แต่ก็ไม่ได้ยกเลิกไป เพียงแต่มีความต่อเนื่องน้อยลง และค่อยๆ หยุดเว้นช่วงยาวมากขึ้นเมื่อมีประชาคมทับเที่ยงเกิดขึ้นแล้ว (ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2545 ยังมีการจัดเวทีตรงเคฯ อยู่บ้างเป็นระยะ ๆ โดยมีคุณวิจิตเป็นผู้ประสานงานหลัก) ลักษณะนี้ก็เป็นเหมือนดังเช่นกลุ่มสมัชชาตราง ที่ไม่เคยมีการประกาศยุบเลิก แต่ที่บทบาทค่อย ๆ หายไปก็เพราะไม่มีประเด็นเด่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็หมายความว่าหากมีเหตุปัจจัยที่เหมาะสม ก็พร้อมจะกลับมาได้ทันที เพราะถือว่ากลุ่มยังคงอยู่ โดยอยู่ในตัวคนที่เคยร่วมกันนั่นเอง

3. ผลจากการเคลื่อนไหวในช่วงก่อรูปรวมตัว

จากสถานการณ์ และความเคลื่อนไหวทั้งหมดในช่วงนี้ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ร่างรัฐธรรมนูญการเสวนาของนักกิจกรรมที่ร้านสามัญชน การเปิดหนังสือพิมพ์แม่น้ำ กระทั่งการเปิดเวทีตรงเคเสวนา ได้ส่งผลที่สำคัญหลายประการ เป็นเหมือนหน่ออ่อนของประชาสังคมที่กำลังจะเติบโตต่อไป และ **เป็นปัจจัยเอื้อให้การเกิดประชาคมทับเที่ยงในช่วงรวมพลบ้านตางค์สังคมต่อไป** ได้แก่

3.1 ผลจากความเคลื่อนไหวปฏิรูปการเมืองก่อนเปิดรับแนวคิดประชาสังคม

1.) การเคลื่อนไหวของกลุ่มสมัชชาตรางทำให้คนทับเที่ยงมีความตื่นตัวและสนใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะต่าง ๆ เช่นเรื่องร่างรัฐธรรมนูญ เรื่องปัญหาเมืองทับเที่ยง

2.) เวทีร่างรัฐธรรมนูญ ทำให้คนทับเที่ยงหลากหลายกลุ่มได้มีโอกาสสื่อสารกัน มีความคุ้นเคยกันมากขึ้น สร้างพื้นฐานที่สำคัญของการร่วมมือกันแบบประชาคมให้แก่คนทับเที่ยง คือ การเข้าร่วมอย่างเท่าเทียม สื่อสารอย่างอิสระ การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ผู้เข้าร่วมจึงมีจิตใจที่เปิดกว้างและเข้าใจปัญหาของเมืองในภาพรวมมากยิ่งขึ้น

3.) การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรม มีส่วนทำให้การเมืองท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปสู่กลุ่มที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และต่อมากลายเป็นพันธมิตรที่สำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ โดยเฉพาะกับประชาคมทับเที่ยง

3.2 ผลจากความเคลื่อนไหวในการเปิดรับแนวคิดประชาสังคม

- 1.) การนำแนวคิดประชาสังคมมาเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นคือ หนังสือพิมพ์แม่น้ำและรายการวิทยุเพื่อประชาธิปไตย ทำให้คนทับเที่ยงได้เรียนรู้แนวคิดประชาคมในวงกว้าง
- 2.) ทำให้นักกิจกรรมได้รู้จัก และเชื่อมสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก คือ อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และสถาบัน CIVICNET
- 3.) ทำให้สถาบัน CIVICNET ใช้พื้นที่ที่ตรงเป็นเป้าหมายการพัฒนาประชาสังคม
- 4.) การเปิดเวทีเรียนรู้แนวคิดประชาสังคมทำให้คนทับเที่ยงจำนวนมากรู้จักแนวคิดนี้ดีขึ้น
- 5.) แกนนำเปลี่ยนแนวคิดอย่างสำคัญถึงสองครั้งคือ ครั้งแรกเปลี่ยนจากการวิพากษ์ปัญหาสาธารณะอย่างเดียวนำมาแนวคิดที่ว่า ต้องลงมือทำด้วย ครั้งต่อมาเปลี่ยนจากแนวคิดวิพากษ์เชิงลบ เป็นการมองเชิงบวกมุ่งแสวงหาพันธมิตรที่หลากหลายมาร่วมแก้ปัญหาสาธารณะ
- 6.) การเกิดขึ้นของเวทีตรงเคฯ หมายถึง การที่แกนนำนักกิจกรรมที่สนใจแนวคิดประชาสังคมเริ่มนำแนวคิดดังกล่าวมาลงมือปฏิบัติแล้ว แม้จะเป็นขั้นปฏิบัติการทางความคิดแต่ก็เป็นขั้นตอนสำคัญ ซึ่งส่งผลอย่างสำคัญต่อการก่อรูปความคิดของผู้เข้าร่วม จนมีนักกิจกรรมเพิ่มขึ้นเป็นกลุ่มก้อนในลักษณะที่หลากหลายกว่าเดิม อาจกล่าวได้โดยรวมว่าตลอดช่วงนี้ซึ่งนักกิจกรรมโดยเฉพาะในกลุ่มหนังสือพิมพ์แม่น้ำได้ **หวนกลับมาคิดถึง** ไปหลายครั้ง แนวคิดประชาสังคม ก็ได้ **แตกหน่อออกมา** ขึ้นมาแล้วในทับเที่ยง และพร้อมจะเติบโตต่อไป
- 7.) ผู้เข้าร่วมนำความคิดจากเวทีตรงเคเสวนาไปขยายผลในกิจกรรมของตนเอง เช่นคุณวิจิตนำไปพัฒนากิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสุขภาพ ในละแวกบ้านของตนเอง (อ.นาโยง) คุณปัญญา จันทรเพชร ที่ไปขยายผลเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนของตน เป็นต้น จะเห็นว่าแม้เวทีตรงเคจะเป็นเวทีพูดคุย แต่ผลจากการพูดคุย ก็ส่งผลถึงระดับปฏิบัติในส่วนของผู้เข้าร่วมแต่ละคน เป็นพัฒนาการที่เติบโตขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ
- 8.) ทำให้เกิดนักกิจกรรมที่สนใจแนวคิดประชาคมได้แก่
  - อ.สมเจตนา มุณีโมไนย
  - คุณเสรีญ อินทร์ักษ์
  - คุณประภาส ไรจนพิทักษ์
  - คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์
  - คุณวิราวี วัฒนกิจ
  - คุณชนะ เสียงหลาย
  - คุณชัยพร จันทรหอม
  - คุณวิจิต ภาสสุพร

คุณสุพจ จริงจิตร

9.) ทำให้นักกิจกรรมจากกลุ่มอื่นๆ มาสมทบเป็นกำลังสำคัญร่วมกับกับนักกิจกรรม ที่สนใจแนวคิด
ประชาสังคม ทำให้กลุ่มเติบโตขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ได้แก่

คุณธานินท์ เดชธราดล	จาก ธกส.
คุณประนอม เดชธราดล	ภรรยาคุณธานินท์ผู้สนใจเรื่องสุขภาพ
คุณประจวบ กฤษณพันธ์	จากกลุ่มโยคะ
คุณสุขจิต กฤษณพันธ์	จากกลุ่มโยคะ
คุณนิศากร เวชกิจกุล	นักธุรกิจ
คุณจรรยา ถาวร	จากชุมชนหนองยวน
คุณปัญญา จันทร์เพชร	จากชุมชนโคกชัน
คุณอนันต์ ชกซื่อ	จากชุมชนโคกยูง
คุณพิทยา ชุณหะวัณกิจ	นักธุรกิจค้าวัสดุก่อสร้าง

ผู้แพร่แนวคิด	ช่องทางการแพร่	ผู้รับแนวคิด	ผลที่เกิดขึ้น
นักคิดทางสังคม เช่น นายแพทย์ประเวศ วะสี	สื่อมวลชน, กิจกรรมปฏิรูปการเมือง	นักกิจกรรม ประชาชนทั่วไป	เริ่มรู้จักและสนใจแนวคิดนี้
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพินธุ์	1.เวทีฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ของ CIVICNET	กลุ่มนักกิจกรรมในทบเที่ยง โดยเฉพาะกลุ่มหนังสือพิมพ์แม่น้ำ	เกิดความสนใจเรียนรู้ต่อเนื่อง และนำไปเผยแพร่ต่อ
	2.เวทีบรรยายแนวคิดประชาสังคม 17 ส.ค. 2539	นักกิจกรรม, ชาวทบเที่ยงที่สนใจ	เข้าใจและสนใจประชาสังคมอย่างกว้างขวาง
แกนนำนักกิจกรรม	นสพ.แม่น้ำ, รายการวิทยุเพื่อประชาธิปไตย	ชาวทบเที่ยงโดยทั่วไป	ได้รับรู้แนวคิดประชาสังคม อย่างละเอียดมากขึ้น ก่อความสนใจในสังคม
แกนนำนักกิจกรรม	วงเสวนาในเวทีตรงเคเสวนา	ผู้เข้าร่วมเวที	เกิดกลุ่มผู้สนใจอย่างจริงจังขึ้น เข้าร่วมกับกลุ่มแกนนำคิดหาทางนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติกิจกรรมที่มากกว่าการพูดคุย

ตารางแสดงการเปิดรับ,การแพร่แนวคิดประชาสังคมในเมืองทบเที่ยง และผลที่เกิดขึ้น ในช่วงก่อรูปรวมตัว

บทที่ 6

ประชาคมทับเตี๋ยในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม

ความนำ

แนวคิดประชาสังคมได้รับความสนใจอย่างรวดเร็วจากนักกิจกรรมทางสังคมในทับเตี๋ย แม้จะไม่สนใจกันทุกคน แต่ก็มากพอที่จะเริ่มต้นชักชวนคนอื่น ๆ มาร่วมขบวนการสร้างสรรค์เมืองทับเตี๋ยตามแนวคิดประชาสังคม โดยในช่วงของเวทีครั้งแรกเสวนาถือได้ว่าหน่ออ่อนของประชาคมทับเตี๋ยได้งอกงามขึ้นทั่ว ไปแล้ว ด้วยการร่วมเพาะสร้างของคนทับเตี๋ยนั่นเอง และกลุ่มแกนนำเวทีครั้งแรก ก็เดินหน้าต่อด้วยความมุ่งมั่นให้เกิดประชาคมทับเตี๋ยขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อได้ชักชวนคนทับเตี๋ยทั้งเมือง มา “ลงแขกปักดำ” ประชาสังคมให้เต็มเมือง

ในบทนี้จะแสดงผลการศึกษาให้เห็นถึงการเตรียมการของกลุ่มแกนนำเวทีครั้งแรก และบรรดาผู้เกี่ยวข้อง องค์กรเสริมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประชาคมทับเตี๋ย จนประชาคมเกิดขึ้นได้ และเริ่มต้นปฏิบัติการภายใต้การสนับสนุนของเทศบาลนครตรัง ซึ่งจะกินเวลาดั้งแต่ช่วงการสิ้นสุดความต่อเนื่องของเวทีครั้งแรก คือ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2541 จนถึงการทำแผนปฏิบัติการของประชาคมทับเตี๋ยเสร็จสิ้นพร้อมจะเริ่มทำ งานไปในแผนงบประมาณของเทศบาล คือ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 โดยมีผลการศึกษาสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมที่สนใจประชาสังคม
2. การเตรียมการเพื่อการเกิดขึ้นของประชาสังคม
3. เวิร์กช็อปคนทับเตี๋ยนำอยู่ 2552
4. ผลที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม

1.ความเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมที่สนใจประชาสังคม

ต้นปี พ.ศ. 2542 แกนนำเวทีตรังฯ เดินหน้าต่อเพื่อแปลผลความเรียกร้องต้องการจากเวทีตรังฯ คือให้สามารถนำประเด็นที่พูดคุยกันไปสู่การปฏิบัติ โดยเป็นที่แน่นอนแล้วว่าการปฏิบัตินั้นต้องเป็นไปตามหลักการประชาสังคม

ในระยะเดียวกันนั้นแกนนำ คือ คุณธีรทัต และ คุณชัยพร แกนนำเวทีตรังฯ ได้รับเชิญให้ไปเข้าร่วมการประชุมเรื่อง **"ยุทธศาสตร์ประชาสังคม"** ซึ่งจัดขึ้นโดยสถาบันเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civicnet) ที่จังหวัดชลบุรี การประชุมในครั้งนี้มีการพูดคุยกันถึงการวางยุทธศาสตร์ประชาสังคมในประเทศไทย แกนนำซึ่งมีความคิดว่าจะก่อตั้งประชาคมอยู่แล้ว จึงได้ปรึกษาหารือกับอาจารย์ชัยวัฒน์ เกี่ยวกับการสร้างประชาคมในจังหวัดตรัง โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าเราจะทำอย่างไรให้คนมีกิจกรรมร่วมกันได้ เนื่องจากของเดิมยังเน้นหนักที่ร่วมพูดคุยเสวนา แต่การปฏิบัติยังไม่ค่อยได้คำนึงถึง แล้วแต่ว่าใครจะไปขยับต่ออย่างไร จึงน่าจะมีกิจกรรมที่เป็นทั้งการขยายผลของเดิม และการเชื่อมโยงกิจกรรมเดิมของกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยเป้าหมายร่วมบางอย่าง ผลจากการหารือก็คือการตกลงใจที่จะสร้างประชาคมให้เกิดขึ้น อาจารย์ชัยวัฒน์จึงเสนอว่าการแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่ายจำเป็นต้องมีประเด็นร่วมที่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องและสามารถเข้ามาร่วมมือกันได้ อาจารย์เสนอให้ลองพิจารณา **"ประเด็นเมืองน่าอยู่ (Healthy Cities)"** เป็นประเด็นร่วม เนื่องจากเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายรู้สึกเกี่ยวข้องไม่ว่าจะมาจากภาคส่วนใดก็ตาม และยังเป็นประเด็นที่ Civicnet เคยลองใช้ในการแสวงหาความร่วมมือและประสบความสำเร็จมาแล้ว

ความหมายของเมืองน่าอยู่(นิยามขององค์การอนามัยโลก) ก็คือเป็นเมืองที่มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง เน้นเรื่องคุณภาพชีวิต สุขภาวะทั้งกาย จิต และสังคม ทั้งนี้กระบวนการที่ได้มาต้องเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นเมื่อนำมาใช้เพื่อให้เมืองทับเที่ยงน่าอยู่ ก็คือ การแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมของเมืองทับเที่ยง ทำสังคมทับเที่ยงให้น่าอยู่ ให้คนทับเที่ยงมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้คนทับเที่ยงนั้นเองมาร่วมกันทำ

รอยต่อเชิงพัฒนาการระหว่างเวทีตรางเคเสวนา ไปสู่การจัดเวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยง ซึ่งจะก่อให้เกิดประชาคมทับเที่ยงต่อไปนั้น เกิดจากการสรุปบทเรียนของกลุ่มแกนนำเวทีตรางเคฯ ที่ต้องการยกระดับการเคลื่อนไหวจากระดับวงเสวนา ไปสู่ระดับปฏิบัติการ ดังนี้

1. จำเป็นที่จะต้องมีการบวนการทางสังคมบางอย่าง เพื่อดึงทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพของเมืองออกมาทั้งหมดให้ได้ ทั้งทรัพยากร, ภูมิปัญญา, คน(Social Mobilization) ที่สำคัญคือรากเหง้าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมคือทุนทางสังคมที่สำคัญที่สุด

2. เมื่อวิเคราะห์ถึงทุนทางสังคมของทับเที่ยง พบว่า กลุ่มคนที่อยู่ในองค์กร, ชุมรม, สมาคม ต่าง ๆ คือทุนทางสังคมที่สำคัญ โดยเฉพาะชมรม, สมาคมที่เก่าแก่ อันได้แก่ สมาคมจีนโพ้นทะเล(หลายสมาคม), พุทธสมาคม, ชมรมท่ากลาง, ชมรมท้ายพรุ, สโมสรไลออนส์, สโมสรโรตารี ฯลฯ กลุ่มชมรมสมาคมเหล่านี้ล้วนมีจิตสำนึกสาธารณะค่อนข้างสูง สังเกตได้จากกิจกรรมที่กระทำต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญ คือมีความไวต่อการรับรู้สถานการณ์บ้านเมือง ฟังพาดตนเองได้สูง

3. องค์กรชุมชนของเทศบาล ซึ่งถือเป็นองค์กรจัดตั้งทั้ง 22 ชุมชนนั้น แม้ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทางเวทีตรางเคเสวนาจะวางเป้าหมายไว้เพื่อล้อมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นเพราะง่ายต่อการสื่อสารเชื่อมต่อ แต่ทว่ากลับล้มเหลวเพราะชุมชนจัดตั้งเหล่านี้ขาดจิตสำนึกสาธารณะ(public mind) และกลุ่มชุมชนก็มีทัศนะ “ฝากผี ฝากไข้” กับเทศบาลเกือบทุกเรื่อง ทำให้พึ่งตนเองไม่ได้ แต่ในความล้มเหลวก็มีบางคนที่ตื่นตัวขึ้นมา เช่น นายปัญญา จันทรเพชร ที่รวมกลุ่มก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์จะแสนสุข, ลูกประจบและป้าสุขจิตร กฤษณะพันธ์ แห่งกลุ่มโยคะ และกลุ่มเด็กในตลาดที่รวมตัวกันในนามสโมสรเพื่อนเยาว์

จะเห็นได้ว่าแกนนำเวทีตรางเคเสวนา มีความชัดเจนทั้ง **บทเรียนจากของเก่า** คือเวทีตรางเคฯ และ **เป้าหมายใหม่** คือ เมืองทับเที่ยงน่าอยู่ รวมทั้งชัดเจนใน **กระบวนการที่จะไปสู่เป้าหมาย** อันมีจุดเริ่มต้นที่**เวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยง** ดังกล่าวแล้ว โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเริ่มต้นเคลื่อนไหวไปสูเป้าหมายว่าเป็น **ยุทธศาสตร์ล้อมสร้างประชาคมเมือง** ทั้งนี้มีการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานว่า แม้จะตระหนักถึงพลังและศักยภาพของกลุ่มและสมาคมต่าง ๆ แต่การจะดึงศักยภาพของกลุ่มเหล่านั้นมาเป็นเรื่องยาก ทั้งสมาคมจีนโพ้นทะเล ต่าง ๆ สโมสรโรตารี สโมสรไลออนส์ ที่มีกลุ่มบุคคลคาบเกี่ยวสัมพันธ์กัน และเป็นกลุ่มนำในธุรกิจท้องถิ่นไปด้วย การสื่อสารเชื่อมโยงต้องเป็นไปอย่างรัดกุมรอบคอบ ต้องนำเสนอกิจกรรมทางสังคมในทัศนะเชิงบวก ด้วยความจริงใจ และชี้ให้เห็นถึงข้อดีของพลังที่จะเกิดจากการเชื่อมโยงกัน ซึ่ง

ดีกว่าอยู่โดดเดี่ยว ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผนึกกำลังร่วมกับเทศบาลโดยอาศัยความร่วมมือดังกล่าว เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ชูกระแสมืองน่าอยู่ เป็นเข็มมุ่งร่วมไปกับการรณรงค์ ซึ่งกำลังลงมาดำเนินการในเมืองตรังตามแนวทางองค์การอนามัยโลก
2. ใช้กระบวนการ FUTURE SEARCH CONFERENCE (FSC) สร้างพันธกิจร่วม โดยผ่านทางแผนปฏิบัติการและหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งในท้องถิ่น
3. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะส่งผลสะท้อนกับสังคมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกลุ่ม, ชุมชน, สมาคม ที่เก่าแก่ และมีความยั่งยืนขององค์กรค่อนข้างสูง รวมทั้ง กลุ่มชุมชนเกิดใหม่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อท้องถิ่น
4. ผลักดันให้องค์กรท้องถิ่น(เทศบาล)และจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มชมรมต่าง ๆ สร้างพันธกิจร่วมในลักษณะการดำเนินงานพหุภาคี
5. ด้านข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ทั้งในระดับโลกและประเทศรวมทั้งวิชาการประสานกับ CIVICNET เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ สู่ท้องถิ่น

วันที่ 17 - 18 มกราคม 2542 กลุ่มแกนนำเวทีตรังฯ เชิญอาจารย์ชัยวัฒน์มาบรรยายและขยายความคิดเรื่องการสร้างประชาคม โดยการจัดทำเวทีวิสัยทัศน์และชูประเด็นเมืองน่าอยู่เป็นประเด็นร่วม การประชุมครั้งนั้นนอกจากกลุ่มแกนนำแล้วยังเชิญพันธมิตรหลักคือเทศบาล และสมาชิกที่แกนนำเห็นว่าสนใจเข้าร่วมอย่างจริงจังมาตั้งแต่เวทีตรังฯรวมทั้งสิ้นประมาณ 16 คนเข้าร่วมด้วย ผลจากการประชุมคือเสียงตอบรับที่ดีจากผู้เข้าร่วมทุกคนว่าแนวคิดประชาสังคมจะเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาเมืองทับเที่ยงให้น่าอยู่ เมื่อทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงมีมติตกลงกันว่าอีก 6 เดือนข้างหน้า (วันที่ 11 - 12 - 13 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ต่อมาเลื่อนเป็นวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม พ.ศ.2542) จะมีการจัดประชุม **"วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552"** โดยตั้งสโลแกนไว้ว่า **"หนึ่งความคิดของคุณจะอบอุ่นไปทั่วเมือง"** และมุ่งการชูประเด็น **"เมืองน่าอยู่"** เป็นเข็มมุ่ง

หลังการประชุมร่วมกันแม้จะเข้าใจในหลักการของการทำวิสัยทัศน์เพื่อสร้างเมืองให้น่าอยู่ แต่กลุ่มพันธมิตรหลักคือเทศบาล ก็ยังเฉยๆอยู่ไม่มีทีท่าว่าจะลงมือปฏิบัติอะไรมากนัก เนื่องจากเทศบาลเองก็ยังนึกภาพไม่ออกว่าการสร้างวิสัยทัศน์คืออะไร ทำอย่างไร และจะนำไปสร้างเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างไร แต่ช่วงนั้นก็มีเหตุการณ์ที่ทำให้แกนนำเวทีตรังฯ ได้รับความเชื่อถือจากเทศบาลมากยิ่งขึ้น เหตุมาจากการที่เทศ

บาลมีแผนจะปรับปรุงสระกระพังสุรินทร์(สวนสาธารณะเก่าแก่ในเมืองตรัง) แต่นักการเมืองฝ่ายค้านก็ออกมาบอกว่าเทศบาลจะถมสระกระพังสุรินทร์ คนในทับเที่ยงหลายคนเมื่อได้ยินดังนั้นจึงเกิดความไม่พอใจ จัดตั้งกันเป็นกลุ่มคนรักกระพังสุรินทร์ และมีการประท้วงไม่ให้ถมสระ ค้านกันไปค้านกันมาจนเหตุการณ์เริ่มบานปลาย นายกเทศมนตรีจึงเรียกกลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ เข้าไปหารือว่าจะแก้ไขอย่างไรดี แกนนำจึงเสนอให้มีการเปิดเวทีสาธารณะเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับฝ่ายที่ต่อต้าน โดยวางแผนว่าในการจัดเวทีสาธารณะให้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ต่อต้านได้พูด ได้แสดงความรู้สึกและถ่ายทอดสิ่งที่เขาได้รับรู้มาให้หมด เพราะถ้าเทศบาลไปอธิบายหรือไปขัดขวางไม่ให้เขาพูด ก็เหมือนน้ำที่กำลังไหลเชี่ยวแล้วเอาเรือเข้าไปขวาง เมื่อเทศบาลปล่อยให้กลุ่มผู้ต่อต้านพูดและรับฟังปัญหาทั้งหมดแล้ว สุดท้ายฝ่ายเทศบาลก็อธิบายให้เข้าใจว่าไม่ได้ถมสระอย่างที่กลุ่มผู้ต่อต้านกำลังเข้าใจ เพียงแต่จะปรับปรุงขอบสระให้ดูสวยงาม และจัดระเบียบการค้าขายสินค้าภายในสวนสาธารณะให้เรียบร้อยเท่านั้น จนในที่สุดเหตุการณ์ก็คลี่คลายไปในทางที่ดี จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ มีความน่าเชื่อถือขึ้นมากในสายตาของเทศบาล เมื่อเสนอเรื่องการทำเมื่อน่าอยู่จึงได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

เหตุการณ์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการ “ทดลองวิชาประชาสังคม” ของกลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ เมื่อผลออกมาได้ดี การเปิดพื้นที่ให้ทุกคนได้เข้ามาร่วมมือกันจะให้ผลดี ให้ผลเชิงสร้างสรรค์ และนำไปสู่ทางออกของปัญหาซึ่งทุกฝ่ายต่างก็พอใจ แกนนำก็ยังมีความตั้งใจและมั่นใจว่าเดินถูกทาง

จากนั้นกลุ่มแกนนำเวทีตรังเคฯ ก็เอาความคิดของการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในลักษณะประชาสังคม โดยมีเป้าหมายของความร่วมมือคือการสร้างเมื่อน่าอยู่เข้าไปขยายต่อในเวทีตรังเคเสวนา ปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ที่มาเข้าร่วมเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งเพราะทุกคนเบื่อกับการพูดคุยเพียงอย่างเดียวมานานแล้ว เมื่อมีข้อเสนอว่าจะให้ร่วมมือกันลงมือทำอะไรอย่างจริงจังทุกคนจึงพอใจมาก ส่วนประเด็นเมื่อน่าอยู่ก็เป็นประเด็นร่วมที่ทุกคนเห็นด้วย แต่ปัญหาก็คือทุกคนมีภาพเมื่อน่าอยู่ในใจที่แตกต่างกัน เช่น บางคนก็บอกว่าเมืองจะน่าอยู่ได้ก็ต้องมีการปลูกต้นไม้ให้เต็มเมือง บางคนบอกว่าเมื่อน่าอยู่ต้องเป็นภาพเด็กขี่จักรยาน ไม่มีรถที่ก่อให้เกิดมลภาวะ บางคนก็บอกว่าเมืองจะน่าอยู่ได้เราจะต้องร่วมกันคิดว่าจะทำอะไรให้ขยายได้ เป็นต้น เมื่อมีข้อเสนอที่อยากให้เห็นภาพของเมื่อน่าอยู่ที่แตกต่างกันมากมายผลสรุปก็คือ ภาพของเมื่อน่าอยู่จะออกมาอย่างไรก็ขอให้เกิดขึ้นจากเวทีการประชุม **"วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมื่อน่าอยู่ 2552"** ที่อาจารย์ชัยวัฒน์จะลงมาดำเนินการให้ ในเวลานี้ทุกคนที่มาเข้าร่วมเกิดความสนใจมากขึ้นเป็นพิเศษเพราะทุกคนกระหายใคร่รู้ว่าการประชุมวิสัยทัศน์คืออะไร และการประชุมวิสัยทัศน์จะนำไปสู่การสร้างเมื่อน่าอยู่ได้อย่างไร

เดือนเมษายน 2542 กลุ่มแกนนำเข้าร่วมประชุมกับ อ.ชัยวัฒน์ พร้อมกับผู้สนใจประชาสังคมอื่น ๆ ทั่วประเทศ ที่กรุงเทพฯ ในช่วงนี้**กรมอนามัย**ซึ่งเคลื่อนไหวเรื่องเมืองน่าอยู่ร่วมกับองค์การอนามัยโลก(WHO)ก็เริ่มเข้ามาเคลื่อนไหวเรื่องแนวคิดเมืองน่าอยู่กับหน่วยราชการและภาคประชาชนไปอย่างสอดคล้องประสานกับการดำเนินงานของแกนนำ ตัวแทนจากกรมอนามัยเข้าคุยกับเทศบาลและเข้าคุยกับกลุ่มแกนนำที่จะทำวิสัยทัศน์ 2-3 ครั้ง กลุ่มแกนนำก็เลยจัดเวทีให้พูดคุยกันอย่างเป็นทางการ ผลปรากฏว่าทางภาคประชาชนก็มีกลุ่มคนที่ต้องการจะทำ ทางภาคราชการคือเทศบาลก็เต็มใจจะสนับสนุนทุกด้าน และกรมอนามัยเองก็ตกลงว่าจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อเขาจะได้ผลการวิจัยของเขาไปด้วย เมื่อทุกฝ่ายตกลงกันก็เลยกลายเป็นพันธมิตรร่วมว่ากันจะต้องจัดวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ขึ้นให้ได้

ในช่วงที่แกนนำมีความชัดเจนถึงแนวทางกิจกรรมตามแนวคิดประชาสังคม พร้อมทั้งมีเทศบาลเป็นพันธมิตรที่แข็งแกร่งนั้น ทางด้าน SIF ก็มีความเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากทีกลุ่มนักกิจกรรมในทับเที่ยงให้การยอมรับและถือว่าไหน ๆ กองทุนนี้ก็จะลงมาในพื้นที่อยู่แล้ว เมื่อไม่มีทางเลี่ยงก็จะเข้าร่วมจัดการเพื่อให้เป็นโอกาสที่ดีแก่ชุมชนเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยคุณชัยพร จันทรหอมได้รับเป็นประธานของ SIF ในจังหวัดตรัง มีคุณวิชุดไปร่วมงานด้วย และเตรียมจะเริ่มขยายงานลงสู่ชุมชน โดยมีทิศทางที่ชัดเจนของตัวเอง จะเห็นว่าไม่ได้เป็นไปตามความคิดของคุณสุพจน์เบื้องต้นที่จะให้ SIF และกิจกรรมตามแนวประชาสังคมที่จะจัดขึ้นเป็นหนึ่งเดียวกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมีแนวทางที่ชัดเจนของตัวเอง ในระยะนี้เวทีตรังเคย ก็หยุดไป มีแต่เวทีประชุมเพื่อทำความเข้าใจระหว่างคนทำงาน SIF กับกลุ่มเป้าหมาย และเวทีประชุมเตรียมการก่อตั้งประชาคมทับเที่ยง ที่จัดขึ้นอย่างถี่

ความเคลื่อนไหว	ผู้ดำเนินการ	ผลที่เกิดขึ้น
ค้นหาแนวทางนำแนวคิดประชาคมไปสู่กิจกรรมที่คนทบเที่ยงปฏิบัติร่วมกันได้	แกนนำเวทีตริงเค	อ.ชัยวัฒน์ เสนอให้ใช้แนวกิจกรรมของเมืองนำอยู่ เพราะทุกคนเกี่ยวข้องกับเมืองแกนนำยอมรับแนวคิดนี้
ประเมินผลเวทีตริงเค	แกนนำเวทีตริงเค	พบว่ามีความสำเร็จในการสร้างคนที่สนใจเพิ่ม และทำให้เห็นทุนทางสังคม คือกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งน่าจะมาร่วมกันก่อกิจกรรมสร้างประชาคมขึ้นได้
เปิดเวทีขายความคิดเรื่องการสร้างประชาคม โดยการจัดทำวิสัยทัศน์และชูประเด็นเมืองนำอยู่เป็นประเด็นร่วม	แกนนำเวทีตริงเค,อ.ชัยวัฒน์	ชาวทบเที่ยง และเทศบาลให้ความสนใจมาก และตกลงกันจะ จัดประชุม "วิสัยทัศน์ทบเที่ยงเมืองนำอยู่ 2552" โดยตั้งคำขวัญไว้ว่า "หนึ่งความคิดของคุณจะอบอุ้มไปทั่วเมือง" และมุ่งการชูประเด็น "เมืองนำอยู่" เป็นเข็มมุ่ง
แสวงหาพันธมิตรดำเนินการ	แกนนำเวทีตริงเคฯ	ได้เทศบาล และกรมอนามัยมาเป้ฯพันธมิตร สนับสนุนงบประมาณในการจัดเวทีวิสัยทัศน์ทบเที่ยง 2552

ตารางแสดงการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างพลังตามแนวคิดประชาสังคม

2. การเตรียมการเพื่อการเกิดขึ้นของประชาสังคม

กลุ่มแกนนำและสมาชิกจากเวทีตรังเคเสวนา รวมทั้งคุณสุพจ จริงจิตร จำนวนทั้งสิ้น 16 คน คือ

แกนนำ

อ.สมเจตนา มูนิโมไนย

คุณเสริญ อินทร์ักษ์

คุณประภาส โรจนพิทักษ์

คุณธีรทัต ศรีไตรรัตน์

คุณวิราวี วัฒนกิจ

คุณชนะ เสี่ยงหลาย

คุณชัยพร จันทร์หอม

คุณวิชิต ภาศสุพร

คุณสุพจ จริงจิตร

สมาชิกคนสำคัญ

คุณธานินท์ เดชธราดล

คุณประนอม เดชธราดล

คุณประจวบ กฤษณพันธุ์

คุณสุขจิต กฤษณพันธุ์

คุณนิศากร เวชกิจกุล

คุณจรรยา ถาวร

คุณปัญญา จันทร์เพชร

ทั้งหมดนี้ได้ร่วมกันเป็นผู้เตรียมการเวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยง 2552 โดยมีระยะเวลา 6 เดือนของการเตรียมความพร้อม ได้ทำงานอย่างหนัก เพื่อร่วมกันวางแผนอย่างรัดกุมและรอบคอบมากที่สุด เพราะการประชุมในครั้งนี้เป็นการประชุมที่หวังผลในเชิงความร่วมมือ หรือการชักชวนให้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสร้างเมืองทับเที่ยงให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ เพื่อให้การประชุมสมบูรณ์แบบและผู้ที่มาเข้าร่วมประชุมพร้อมที่จะประกาศเจตนารมณ์ในการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นทางการและสมัครใจ จากการศึกษาพบว่าแกนนำนำยุทธศาสตร์ที่ตนกำหนด มาแปรเป็นกลยุทธ์การจัดการและการสื่อสาร ในการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดประชุมวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552 ดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

จากประสบการณ์และผลการประเมินเวทีตรังเคฯ ทำให้แกนนำมุ่งเลือกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมกลุ่มคนหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะในด้านต่าง ๆ มาก่อน เช่น สมาคมจีนต่างๆทั้งจีนไหหลำ จีนฮกเกี้ยน จีนแคะ, ชมรมท่ากลาง, สโมสรโรตารี, สโมสรไลออนส์, พุทธสมาคม เป็นต้น เมื่อรวมกับกลุ่มเป้าหมายเดิมที่มีอยู่ทำให้ได้จำนวนของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยในเบื้องต้นกลุ่มแกนนำกำหนดจำนวนคนที่เข้าร่วมไว้คร่าว ๆ 50-60 คน ซึ่งพอจะแยกได้เป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่1 นักการเมืองและข้าราชการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาในเทศบาล ประมาณ 20 คน

เป็นส่วนที่ไม่มีปัญหาเพราะการประชุมครั้งนี้ได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารของเทศบาลอยู่แล้ว ส่วนที่2 เป็นส่วนใหญ่คือภาคประชาชน ประมาณ 40 คน และส่วนที่3 คือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิอีกประมาณ 10 คน

2.การชูประเด็นเรื่องเมืองน่าอยู่

เพื่อให้ดึงดูดความสนใจจากทุกกลุ่ม เป็นเวทีที่ยินดีต้อนรับทุกแนวความคิด ขอเพียงให้มีจุดร่วมกันคือการสร้างเมืองที่น่าอยู่ ดังนั้นการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายจึงต้องมีการอธิบายและการทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประชุมให้ชัดเจน

3.การดำเนินงานภาคสนาม

มีการแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนกับผู้ปกครองในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อเมือง 2 ด้าน คือ สิ่งที่น่าประทับใจ และสิ่งที่ยากแก้ไขในเมืองจริง โดยให้นักเรียนและกลุ่มเด็กออกไปแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ ตลาดนัดเทศบาลนครตรัง แบบสอบถามทั้งหมด 700 ชุด ประชาชนให้ความร่วมมือตอบกลับมาถึง 500 ชุด การดำเนินงานภาคสนามเท่ากับเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมเมืองน่าอยู่ให้แพร่หลายในวงกว้างและทำให้ประเด็นเมืองน่าอยู่กลายเป็นประเด็นใหม่ที่ทุกคนในสังคมจับตามอง

4.การประชุมเตรียมความพร้อมของทีมงานอย่างสม่ำเสมอ

มีการประชุมเตรียมพร้อม และสรุปความก้าวหน้าในการเตรียมการอยู่เสมอ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมดังที่วางแผน และเข้าร่วมด้วยระดับความเข้าใจที่ดีพอ โดยตั้งคณะทำงานแบ่งงานกันในช่วงเตรียมการเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์, ฝ่ายออกแบบสอบถาม, กองเลขา, ฝ่ายวิชาการการประชุมเตรียมการนี้มีสองแบบคือการประชุมประเมินความคืบหน้าของทีมงานเอง และการประชุมกับกลุ่มองค์กรที่ตอบรับเข้าร่วม เพื่อประเมินปริมาณและคุณภาพผู้ที่เข้าร่วม พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจความตื่นตัวต่อเวทีไปด้วย ซึ่งการประชุมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงวันจัดเวทีในระยะเวลา 6 เดือนที่เตรียมงานนั้นสรุปจากบันทึกของแกนนำได้ ดังตารางต่อไปนี้

วัน เวลา	ประเด็น	บทสรุป/ผลที่ได้
17-18 มค.42	เชิญ อ.ชัยวัฒน์มาวางกรอบ เวทีวิสัยทัศน์	1.ต้องประสานกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น ให้กว้าง กระจาย และ ประสานกับกรมอนามัย 3.ได้คณะทำงาน(แกนเวทีต้งเคฯเดิม)
ก.พ.-มี. ค.42	คณะทำงานค้นหา ประเมิน กลุ่มเป้าหมาย หลายครั้ง	มีกลุ่มแสดงตัวเข้าร่วมเพิ่มขึ้น คือ โรตารี กลุ่มศิลปิน เครือข่ายองค์กรการเงินชุมชน
28 เม.ย.42	ทดลองประชุมแลกเปลี่ยน “ทำ อย่างไรให้ทับเที่ยงน่าอยู่” มี คนร่วม 40 คน	1.กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เริ่มต้นตัว แต่ข้าราชการยังไม่สนใจ 2.การประชาสัมพันธ์ด้านกว้างยังไม่ได้
7 พ.ค. 42	กรมอนามัยมาทำกระบวนการ A.I.C.ให้ข้าราชการท้องถิ่น	ข้าราชการเริ่มต้นตัว มองเชิงบวกมากขึ้น
8 พ.ค.	กรมอนามัยพบปะกลุ่มตรังเค เสวนา	1.ได้รับการยืนยันงบประมาณเวทีวิสัยทัศน์จากกรม อนามัยและเทศบาล 2.แนวโน้มการร่วมมือพหุภาคีรัฐ+ประชาชน สดใส
23 พ.ค. 42	คณะทำงานประชุมเตรียมการ วางกรอบการเชื่อมโยงองค์กร รัฐ+ประชาชน	1.วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธรเข้าเป็นองค์กรร่วมจัด 2. เลื่อน เวทีเป็น 30-31 ก.ค. และ 1 ส.ค. 42
29 พ.ค. 42	คณะทำงานประชุมแบ่งงาน	1.ได้ฝ่ายงานต่าง ๆ 2.กำหนดวันที่ 1 และ 5 มิ.ย. ทำงานภาคสนาม
1 มิ.ย. 42	ส่งเอกสารแนวคิดเมืองน่าอยู่ ให้เอกชน ราชการช่วยเผยแพร่	-
5 มิ.ย. 42	ประชุมกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะ จะเข้าร่วมเวทีวิสัยทัศน์ และ แจกแบบสอบถาม 700 ชุด	-
16 มิ.ย.	ประชุมสรุปผลการทำงานของ วันที่ 1 และ 5 มิ.ย.	1.มีการตอบแบบสอบถาม 500 ชุด 2.การประชุมกลุ่มเป้าหมายล้มเหลว ผู้เข้าร่วมน้อยมาก จากที่กำหนดไว้ 50 คน 3.ราชการ ห้างร้าน เผยแพร่เอกสารยังได้ผลน้อย

		3.มีองค์การเข้าร่วมเพิ่มคือ พุทธสมาคม
20 มิ.ย. 42	ประชุมสรุปงานของคณะทำงานทุกฝ่าย และเชิญองค์กรเป้าหมายเข้าร่วมด้วย	1.กองเลขาต้องนำร่างรายชื่อกลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ให้เสร็จก่อน 7 ก.ค. 2.กองเลขาต้องส่งเอกสารเชิญกลุ่มเป้าหมายภายใน 15 ก.ค. และได้ผลตอบรับภายใน 20 ก.ค. 3.มีองค์การเข้าร่วมเพิ่ม คือ สมาคมท่องเที่ยวตราง,ไล่ออนส์,ชมรมท่ากลาง,ธนาคาร ธ.ก.ส.ตราง
24 มิ.ย. 42	กองเลขาประชุมเรื่องงบประมาณ	เทศบาลให้งบ 92,600 ที่เหลือใช้งบกรมอนามัย
7 ก.ค. 42	ประชุมกองเลขาครั้งสุดท้าย	เสนอตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ 7 ฝ่าย ในวันเวทีวิสัยทัศน์
20 ก.ค. 42	ประชุมคณะทำงานทุกฝ่ายยืนยันจำนวนผู้เข้าร่วม	มีผู้ตอบรับโดยตรงประมาณ 70 คน
30-31 ก.ค.-1ส.ค.	เวทีวิสัยทัศน์ทับเที่ยงนำอยู่ 2552	

จากการศึกษาข้อมูลในช่วงการเตรียมเวทีวิสัยทัศน์นี้ ทำให้สรุปได้ว่าแกนนำและคณะทำงานทั้งหมดที่เข้าร่วมมีการเตรียมงานอย่างดีมาก ทำให้นอกเหนือจากกลุ่มแกนนำและสมาชิกสมทบจากเวทีตรางเค ประมาณ 16 คนแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตร คือเทศบาล และกรมอนามัย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่างๆ ทயอยแสดงตัวว่าจะเข้าร่วมในเวที โดยเฉพาะจากกลุ่มกิจกรรมสายวิถีวัฒนธรรม และ องค์ กรธุรกิจ เช่น โรตารี, สโมสรไล่ออนส์ตราง, สมาคมท่องเที่ยวตราง, พุทธสมาคม ชมรมท่ากลาง,กลุ่มศิลปิน,หรือแม้แต่ ธนาคาร ธกส.ตราง, เครือข่ายองค์กรการเงินชุมชน ทำให้สามารถจัดตั้งคณะทำงานที่มี ที่ปรึกษา4 คน ประกอบด้วยนายเฉลิมชัย ปรีชาพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นสำคัญ และมี คณะทำงานจำนวน 44 คน ประกอบด้วยนายชาลี กางอิ้ม นายกเทศมนตรี เป็นประธาน องค์ประกอบที่เหลือเป็นนักกิจกรรมทางสังคมจากทุกกลุ่มทุกฝ่ายในทับเที่ยง มีนายธีรทัต ศรีไตรรัตน์ เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะทำงานทั้งหมดแบ่งเป็น 7 ฝ่าย ดังนี้

1. คณะที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้ความสะดวกและแก้ไขอุปสรรคซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการประชุม
2. คณะกรรมการดำเนินการ มีหน้าที่ดำเนินการประสานงานด้านต่างๆ
3. คณะกรรมการจัดการประชุม มีหน้าที่จัดการประชุมประสานงานกับคณะกรรมการดำเนินการ
4. คณะกรรมการฝ่ายเอกสารและการเงิน มีหน้าที่จัดเตรียมเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนการเบิกจ่ายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โปร่งใส
5. คณะกรรมการฝ่ายต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ต้อนรับและให้ความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมประชุม - สังเกตการณ์ - วิทยากร
6. คณะกรรมการฝ่ายยานพาหนะ มีหน้าที่จัดยานพาหนะรับส่งวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุม ตลอดจนผู้สังเกตการณ์
7. คณะกรรมการติดตามประเมินผล มีหน้าที่ติดตามการดำเนินงาน วิเคราะห์ประเมินผลการจัดทำวิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมือง น่ายุ 2552

จากการเตรียมงานอย่างดีทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทำให้กลุ่มเป้าหมายและสาธารณชนชาวทับเที่ยงได้รับทราบแนวคิดเมืองน่ายุอย่างกว้างขวาง มีการสื่อสารทำความเข้าใจประเด็นหลักของการประชุมซึ่งยังเป็นเรื่องแปลกใหม่ นอกจากนี้เอกสารเชิญประชุมทั้งหมดออกในนามเทศบาล โดยมีเนื้อหาที่นอกจากบอกถึงสาระการประชุมแล้ว ยังบอกถึงความสำคัญและการให้เกียรติผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วม ดังเช่นข้อความในหนังสือเชิญประชุมตอนหนึ่งว่า

“หากทับเที่ยงเป็นเช่นต้นไม้..ทับเที่ยงวันนี้ก็คงไม่ต่างอะไรกับต้นไม้ที่เริ่มแคระแกร็น ขาดปุ๋ยน้ำ รอดวันสิ้นสภาพ และถูกกลืนหายไปกาลเวลา เจกเช่นเดียวกับเมืองใหญ่ ๆ หลายเมืองในประเทศนี้

คงมีเพียงบุคคลผู้มีจิตวิญญาณที่กล้าหาญดิ้นรน กล้าปวารณาตัวมาหลอมรวมหัวใจนี้กำลังเป็นเม็ดเงิน ปุ๋ยธาตุหล่อเลี้ยงทับเที่ยงให้เปล่งงาม สมบูรณ์ท่ามกลางยุคสมัยที่เคลื่อนผ่านเท่านั้น

ท่าน..คือ บุคคลพิเศษผู้ที่ได้รับการเลือกสรรจากคณะทำงานวิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่ายุ 2552 แล้ว ว่า คือ ผู้กล้าหาญแห่งยุคสมัยที่มีศักยภาพและจิตวิญญาณสาธารณะอันเต็มเปี่ยม ที่พร้อมจะถ่ายทอดพลังทั้งหมด จากใจและสมองสู่สองมือ มาร่วมกำหนดอนาคตทับเที่ยงให้รุ่งเรืองได้

หนังสือเชิญดังกล่าวทำให้กลุ่มเป้าหมายสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการประชุม ดังจะเห็นได้จากข้อสังเกตที่กลุ่มแกนนำได้บันทึกไว้หลังจากการประชุมเตรียมความพร้อมครั้งสุดท้ายในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2542 ดังนี้

1. การประชุมครั้งนี้ทุกฝ่ายได้แสดงถึงความร่วมมือเท่าเทียมอย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นเริ่มต้นตัวและตระหนักในคุณค่าของวิสัยทัศน์ที่เทียบเคียงเมืองน่าอยู่ 2552 ที่จะเกิดขึ้น
2. ในคณะทำงานภาคประชาชนได้แสดงถึงความร่าเริงในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิสัยทัศน์ฯ และแผนปฏิบัติการ (ซึ่งยังไม่เกิดขึ้น)
3. แต่ละคน แต่ละองค์กรมีที่มาที่หลากหลาย มีภารกิจของแต่ละองค์กรต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันคือการก่อเกิดวิสัยทัศน์ที่เทียบเคียงเมืองน่าอยู่ 2552 ทำให้เกิดพันธสัญญาทางใจอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะความรู้สึกได้ถึงความเอื้ออาทรตลอดการประชุม

3. เวทีวิสัยทัศน์ที่เทียบเคียงเมืองน่าอยู่ 2552

3.1. กรอบแนวคิดของการจัดประชุม

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มแกนนำได้กำหนดกรอบแนวคิดของเวทีวิสัยทัศน์ที่เทียบเคียงเมืองน่าอยู่ไว้ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมของผู้เข้าร่วม ดังต่อไปนี้

“ปัจจุบันปัญหาเมือง เป็นปัญหาที่ซับซ้อน และยุ่งยาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้นคนและสังคมมาขึ้นเรื่อยๆ ไปเรื่อย ๆ และด้วยวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังส่งผลกระทบอย่างหนักอยู่ในปัจจุบัน ก็ยิ่งทำให้ “เมือง” ได้รับผลกระทบ ขยายผลออกไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง มิเพียงได้ส่งผลกระทบต่อเมืองในระดับใหญ่ อาทิ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ หาดใหญ่ ฯลฯ เท่านั้น แต่กำลังส่งผลมาในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ทั้งจากปัญหาการว่างงาน ความยากจน ยาเสพติด การทะเลาะวิวาทแรงงานจากภาคชนบทเข้าสู่ภาคเมือง และจากแรงงานเมืองใหญ่กลับคืนถิ่น ปัญหาความแออัด แหล่งเสื่อมโทรม(สลัม) มลภาวะ ทรัพยากรธรรมชาติ และจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบ ฯลฯ

ต่อปัญหาที่ถาโถม และเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ “เมือง” มีสภาพที่อ่อนแอ และตกอยู่ใต้เงื้อมมือของการตั้งรับ ทำให้ “เมือง” บอบช้ำ ผุกร่อน และเป็นที่น่าเศร้าแล้วว่า การแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้า หรือการแก้ไขปัญหาลำๆครั้งชั่วคราว ไม่มีแผนงานระยะยาว หรือไม่มีแผนงานในลักษณะบูรณาการแบบองค์รวม จึงเป็นการไม่เพียงพอต่อการแก้วิกฤติทางสังคมที่กำลังโหมกระหน่ำสังคมเมืองอยู่ขณะนี้

ในสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องระดมศักยภาพทั้งหมดของสังคม(Social Mobilization) อันได้แก่ภูมิปัญญา คน ทรัพยากร และรวมใจของผู้คนจากทุกส่วน(synergy)อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อร่วมกันวางรากฐานบนพื้นฐานและทุนทางสังคมที่มีอยู่ของท้องถิ่นไปสู่วิถีทางใหม่ ๆ ที่ทันสมัยการณอื่นจะนำไปสู่อนาคตที่ดี เกิดความน่าอยู่ในระยะยาวของสังคมเมือง เพื่อเอื้ออำนวยต่อการมีคุณภาพชีวิตและครอบครัวที่อบอุ่น

“ทับเที่ยง” เป็นเมืองหลักของจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นเมือง ๆ หนึ่งที่ได้รับผลกระทบไม่ต่างจากเมืองอื่น ๆ ทั่วประเทศ และแม้องค์กรท้องถิ่นเทศบาลเมืองตรังและส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะพยายามดำเนินการหาหนทางเพื่อแก้ปัญหาและคลี่คลายวิกฤติที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตาม แต่กระนั้นลำพังเพียงกำลังและศักยภาพขององค์กรปกครองท้องถิ่น เทศบาลเมืองตรังในขณะนี้ยังไม่สามารถที่จะจัดการและเข้าถึงรากของปัญหาซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรง และมีความซับซ้อนมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา

ทางออกในวันนี้ของ “เมืองทับเที่ยง” จึงถึงเวลาที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มองค์กรประชาชนในลักษณะที่หลากหลาย เป็นเวทีประชาคม แบบพหุภาคีด้วยจิตสำนึกพลเมืองที่มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น

กรอบแนวคิด “วิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552” จึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุผลดังกล่าวข้างต้นและนอกจากนี้ “วิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552” ยังเป็นเวทีกลางและกลไกไปพร้อม ๆ กันในเวลาเดียวกันด้วย

ในฐานะเวทีกลาง วิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552 คือ เวทีประชาคมของกลุ่มองค์กรประชาชนหลายประเภทหลายระดับ มีที่มาอย่างหลากหลาย ร่วมกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยการมองอนาคตในอีก 10 ปีข้างหน้า เป็นเข็มมุ่ง สร้างพันธกิจและจิตสำนึกของผู้คนในท้องถิ่นแทนการมองไปที่ปัญหา และการแก้ไขปัญหาซึ่งมักก่อให้เกิดความขัดแย้งอยู่เสมอ ๆ

ในฐานะกลไก คือ การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เรียนรู้และคิดอย่างเป็นระบบ กล้าแสดงออกต่อทิศทางการพัฒนา สร้างกระบวนการที่กระตุ้นเร้าให้ประชาชนเกิดความรักต่อท้องถิ่น และสร้างความสมานฉันท์ที่ดีระหว่างนักการเมือง-ข้าราชการ-ประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันกระทำ และร่วมกันรับผล อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืนอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดของแกนนำ ได้เน้นย้ำความหลากหลายของผู้เข้าร่วม ความเท่าเทียมกัน ในฐานะภาคีร่วมที่จะทำเพื่อเมืองทับเที่ยง และไม่วิพากษ์กล่าวหากันดังที่เคยเคลื่อนไหวในอดีต

3.2 การจัดประชุม

วันที่ 30 - 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2542 หลังจากการเตรียมการต่างๆพร้อมสรรพแล้วเวลาแห่งการรอคอยของทุกคนก็มาถึง การจัดประชุม “วิสัยทัศน์ทับเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552” ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการ ณ โรงแรมตรังพลาซ่า จังหวัดตรัง โดยมีวิทยากรกระบวนการ(Facilitator)ดำเนินการประชุม คือ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ และ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ โดยในการประชุมนี้วิทยากรได้ใช้กระบวนการค้นหานาคต (Future Search Conference หรือ FSC) ดำเนินการประชุม ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมมองไปที่อนาคต สร้างแรงบันดาลใจร่วมกัน ไม่มองและยึดติดอยู่กับตัวปัญหา อันจะนำไปสู่ความหลุด เบื้อง่าย และกลัวปัญหา ที่สุดนำไปสู่การกล่าวโทษกันเอง จนขัดแย้ง ดังที่เป็นมาตลอด โดยมีสาระหลักๆของการประชุมทั้ง 3 วัน ดังนี้

วันที่ 30 กรกฎาคม 2542

ภาคเช้าเป็นพิธีเปิด เพื่อให้เกียรติแก่หน่วยราชการ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ตามด้วยการบรรยายเพื่อสร้างพื้นฐานความเข้าใจร่วมกันอีกครั้งให้แก่ทั้งผู้เข้าร่วม และบรรดาหน่วยราชการที่มาร่วมพิธี จากนั้นจึงเป็นช่วงของการทำความเข้าใจ การวางกติกาของการประชุม การใช้เทคนิค Mind map เป็นเครื่องมือ เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะเป็นการประชุมอย่างมีส่วนร่วม มีคุณภาพของผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น

ภาคบ่าย เป็นการแนะนำตัว ตามด้วยการให้แต่ละคนย้อนอดีตทั้งอดีตตัวเอง และอดีตเมืองทับเตี้ย (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา) เพื่อให้ผู้เข้าร่วม มองเห็นภาพเมืองทับเตี้ยมาเป็นลำดับพัฒนาการ และมองเห็นตัวเองเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในพัฒนาการนั้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ จากนั้นมารวมกันเป็นกลุ่มย่อย ร่วมกันทำความเข้าใจสภาพเมืองทับเตี้ยในปัจจุบัน และผลกระทบที่ได้รับจากปัจจัยภายนอก

วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

เริ่มต้นด้วยการนำเอาข้อมูล ความคิดจากวันที่ผ่านมา มาเสนอ อภิปรายแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้ที่ประชุมเกิดภาพร่วมของอดีตและปัจจุบันของทับเตี้ยเท่าๆกัน และมองเห็นว่าตัวเองอยู่ตรงไหนของเรื่องราว นั้น จากนั้นให้ร่วมกันค้นหาว่าในอดีตที่ผ่านมาตนเอง มีสิ่งใดที่ได้ทำแล้วภาคภูมิใจ และมีสิ่งใดที่ตนรู้สึกเสียดาย ว่ายังไม่ได้ทำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมภูมิใจในตัวเอง ตระหนักว่าตัวเองมีพลังมีคุณค่า พร้อม ๆ กับตระหนักว่าทับเตี้ยยังมีหลายอย่างที่น่าจะทำร่วมกันได้

ช่วงบ่ายจึงแบ่งกลุ่มร่วมกันออกแบบอนาคตเมืองทับเตี้ย แล้วนำมาเสนอร่วมกันเพื่อแสวงหาจุดร่วมของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม

วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2542

คิดค้นกันต่อถึงการนำความปรารถนาดีต่อเมือง ที่ออกมาหลากหลายว่าจะมีจุดร่วมอย่างไร มีอะไรเป็นจุดเชื่อมโยงต่อกันและกัน จนได้ทั้งภาพใหญ่และภาพย่อยที่ลงตัวของวิสัยทัศน์ร่วมอีก 10 ปีข้างหน้าของทับเตี้ยจากที่ประชุม สมดังชื่อเรียก “วิสัยทัศน์ทับเตี้ยน่าอยู่ 2552” ของการประชุม

3.3 ผู้เข้าร่วมประชุมวิสัยทัศน์ทับเตี้ยน่าอยู่ 2552

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ พบว่าในด้านความหลากหลายของกลุ่มนั้น ครอบคลุมตามที่ผู้จัดกำหนดไว้ เรียกได้ว่าเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม จากที่เชิญไป 70 คน ขาดไปเพียง 2-3 คนเท่านั้น และมีคนอื่น ๆ มาเพิ่มรวมผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 91 คน โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่จะอยู่ใน

ช่วงอายุระหว่าง 30-60 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่สามารถเห็นความเป็นไปของเมืองทับเที่ยงในอดีตและเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเมืองทับเที่ยงได้อย่างชัดเจน

จากเอกสารสรุปการประชุมของคณะทำงานได้แยกกลุ่มผู้เข้าร่วมเอาไว้ ดังต่อไปนี้

ลำดับ	กลุ่มสาขาอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1.	กลุ่มผู้มีประสบการณ์ / ผู้ทรงคุณวุฒิ	13	14.29
2.	กลุ่มนักการเมือง / ข้าราชการท้องถิ่น	9	9.89
3.	กลุ่มข้าราชการภูมิภาค	7	7.69
4.	กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น	8	8.79
5.	กลุ่มนักธุรกิจ	8	8.79
6.	กลุ่มอาชีพอิสระ	9	9.89
7.	กลุ่มเด็กและเยาวชน	3	3.30
8.	กลุ่มชุมชนเทศบาลนครตรัง	10	10.99
9.	กลุ่มสังเกตการณ์	24	26.37
	รวมทั้งหมด	91	100

เป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมของแกนนำ แม้จะแจกแจงอย่างหลากหลายแต่ไม่ได้สะท้อนแนวคิดเบื้องต้นก่อนจัดเวทีของตน ที่เกี่ยวกับทุนเดิมของกลุ่มบุคคล และกลุ่มกิจกรรม จึงไม่ได้ให้ภาพว่ามีสัดส่วนของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาร่วมเท่าใด เช่น สมาคมจีน สโมสรโรตารี สโมสรไลออน เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าเมื่อนำกลุ่มผู้เข้าร่วมมาแจกแจง โดยคำนึงถึงกลุ่มบุคคลและกลุ่มกิจกรรมที่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยก่อนการจัดเวที และรวมถึงกลุ่มอื่น ๆ จะแยกได้ดังนี้

ลำดับ	กลุ่มสาขาอาชีพ	จำนวน (คน)
1.	แกนนำและสมาชิกประจำจากเวทีตั้งเคฯซึ่งร่วมกันเป็นคณะทำงานเวทีวิสัยทัศน์ฯ	16
2.	กลุ่มกิจกรรมสายสังคมการเมือง(ไม่รวมกลุ่มแกนนำ)	2
3.	กลุ่มกิจกรรมด้านคุณภาพชีวิต	3
4.	กลุ่มกิจกรรมด้านวิถีชีวิตวัฒนธรรม ได้แก่พุทธสมาคม, ชมรมท่ากลาง, กลุ่มศิลปิน	3
5.	กลุ่มกิจกรรมขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ โรตารี, สโมสรไลออนส์ตรัง, สมาคมท่องเที่ยวตรัง,	5
6.	กลุ่มเยาวชน	3
7.	กลุ่มชุมชนของเทศบาล	8
8.	กลุ่มพันธมิตร คือ เทศบาล นักการเมืองและข้าราชการท้องถิ่น	10
9.	กลุ่มราชการ ได้แก่หน่วยราชการของจังหวัด,ธนาคาร ธกส.ตรัง	19
10.	กลุ่มบุคคลภายนอก ได้แก่ Civicnet และผู้สังเกตการณ์จากภายนอก	10
11.	อื่นๆ	12
	รวมทั้งหมด	91

จะเห็นได้ว่ามีหลายกลุ่มที่ผู้เข้าร่วมด้วยทั้งปริมาณและคุณภาพ บางกลุ่มหายไปเลย เช่น สมาคมจีนต่างๆอย่างไรก็ตามในภาพรวมกล่าวได้ว่าผู้เข้าร่วมมีมากและหลากหลายพอที่จะร่วมกันก่อตั้งประชาคมทับเที่ยงได้อย่างมีพลัง

3.4 ผลที่เกิดจากการจัดประชุม ผลผลิตสำคัญของเวทีรวมพลครั้งนี้คือ

- 1) การได้ออกแบบ “วิสัยทัศน์ทับเที่ยงน่าอยู่ 2552” ร่วมกัน
- 2) ผู้เข้าร่วมได้วางยุทธศาสตร์และเป้าหมายในระยะ 1 ปี(ตุลาคม 2542-กันยายน 2543) โดยยุทธศาสตร์ คือ แบ่งกำลังกันตามความสมัครใจ เป็นกลุ่มปฏิบัติการสี่กลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสี่

ด้าน โดยกลุ่มปฏิบัติการทั้งสี่กลุ่มมีผู้รับผิดชอบหลักอย่างชัดเจนและมีคณะทำงานคือผู้ที่ถนัด และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่มเพื่อการบรรลุภารกิจตามที่ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งได้แก่

1. “กลุ่มสุขภาพดี ชีวิตเป็นสุข” เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขและการรักษาสุขภาพ
2. “กลุ่มศรีตรัง” เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. “กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง” เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน
4. “กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001” เป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติในทับเที่ยงรวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า

ตรงจุดนี้มีประเด็นที่น่าสังเกตคือ ในจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม นั้น มีเพียงประมาณ 50 คนที่ร่วมเป็นสมาชิกก่อตั้งของประชาคม โดยเข้าร่วมในกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ส่วนที่เหลือยังไม่ได้ตัดสินใจเข้าร่วมในทันที นั้นหมายความว่า กลุ่มกิจกรรมของประชาคมต้องไปหาสมาชิกเพิ่มเติมเอาภายหลัง ซึ่งบางกลุ่มที่ทำกิจกรรมมาก่อนก็มีสมาชิกอยู่แล้วจำนวนมากพอสมควร เช่น กลุ่มสุขภาพดีชีวิตเป็นสุข กลุ่มศรีตรังกลุ่มชุมชนเข้มแข็ง

ส่วนเป้าหมายภายใน 1 ปี คือ

1. สร้างศาสนา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้รุ่งเรือง มีศูนย์แสดงศิลปะพื้นบ้าน อนุรักษ์โบราณสถาน อุทยานทางการศึกษา วัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์เมือง
2. ชาวทับเที่ยง 90% ต้องมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี เป็นชุมชนปลอดภัยเสพติดและอาชญากรรม
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทับเที่ยงต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีระเบียบวินัย
4. การปรับปรุงถนนสี่สาย สวนสาธารณะสี่แห่ง และตลาดสดให้สะอาด มีต้นไม้ร่มรื่น

นอกจากกลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 กลุ่มแล้ว กลุ่มตรงเคฯ ซึ่งเป็นกลุ่มแกนกลางของประชาคมทับเที่ยง ได้วางน้ำหนักของกลุ่มไว้ในด้านการสนับสนุนด้านวิชาการ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ได้กำหนดกิจกรรมจัดทำจดหมายข่าว ชื่อ “คลื่น” ขึ้นเพื่อเป็นช่องทางส่งผ่านข่าวสารระหว่างกลุ่มปฏิบัติการ สมาชิก ของประชาคม และระหว่างประชาคมกับองค์กรพันธมิตร ภาควิชาต่าง ๆ แต่ปรากฏว่าจดหมายข่าวนั้นไม่ค่อยได้จัดทำ

อย่างจริงจังต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน อีกทั้งผลจากการสื่อสารอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา ยังส่งผลดีต่อการดำเนินงานในช่วงเริ่มต้น สภาพปัญหาจากการขาดแคลนการสื่อสารจึงยังไม่ปรากฏ

ในส่วนของเทศบาลซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญ(นายชาลี กางอิม ชนะการเลือกตั้ง ในวันที่ 25 ธันวาคม 2542 รับตำแหน่งต่อ) วางตนเป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนงบประมาณแก่ประชาคมและเสนอตัวเป็นเลขานุการของประชาคม

3) ที่ประชุมได้วางยุทธศาสตร์และเป้าหมายร่วมในระยะ 5 ปี (กันยายน 2547)ไว้ดังนี้คือ

เป้าหมายร่วมในระยะ 5 ปี คือ ถนนมีต้นไม้ร่มรื่นทุกสาย, การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม, การแก้ปัญหายาเสพติด, การทำให้ชุมชนมีการพัฒนา, การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น, การทำให้การจราจรดีขึ้น, การส่งเสริมให้สาธารณูปโภคดีขึ้น, การส่งเสริมให้การศึกษาและวัฒนธรรมดีขึ้น, การจัดเวทีชาวบ้าน

ยุทธศาสตร์ร่วมในระยะ 5 ปี คือ การร่วมกันพัฒนาเมืองให้สะอาด ร่มรื่น, การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน และการศาสนา, การสร้างสังคมทบแท่งให้เข้มแข็ง, การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกรักและห่วงแหนท้องถิ่น และการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุข ภาพดีทุกรูปแบบ

4) ที่ประชุมได้ร่วมกันประกาศว่าจะร่วมมือกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ทบแท่งนำอยู่ 2552 โดยถือเป็นพันธกิจร่วมกันในนามของ **"ประชาคมทบแท่ง"** (จึงกล่าวได้ว่าประชาคมทบแท่งได้รับการประกาศก่อตั้งในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2542)

หลังจากเวทีวิสัยทัศน์ฯ กลุ่มปฏิบัติการทั้ง 4 ได้กลับไปประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำวิสัยทัศน์ไปแปรเป็นโครงการกิจกรรมและนำกลับมาเสนอในการประชุมร่วมกับเทศบาล เพื่อให้เทศบาลบรรจุในแผนงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2543 (ก.ย. 2542-ต.ค. 2543) เพื่อให้การสนับสนุนด้านงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมต่อไป โดยมีขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณของเทศบาลดังนี้

1. เขียนโครงการเสนอเข้าแผนเทศบาล
2. เดินเรื่องผ่านกองสวัสดิการ
3. เสนอโครงการต่อรองปลัดเทศบาลนครตรัง
4. เสนอโครงการให้นายกเทศมนตรีอนุมัติ

5. เบิกจ่ายเงินที่การคลัง

ในที่สุดประชาคมทပ်เที่ยงก็ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ จากจุดเริ่มต้นทางความคิดของแกนนำไม่กี่คน จนกระทั่งอยู่ในสภาพพร้อมรูกปฏิบัติกรเพื่อ “ทပ်เที่ยงน่อยู่” ต่อไป

4. ข้อสรุปและผลที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคม

จากความเคลื่อนไหวในช่วงรวมพลปั้นแต่งสังคมทั้งหมด อาจสรุปให้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งจะมีผลสำคัญ ในการเป็นปัจจัยเอื้อให้ประชาคมทပ်เที่ยงเติบโตต่อไป ดังต่อไปนี้

1. เกิดกลุ่มก้อนของนักกิจกรรมที่ขยายไปจากแกนนำเดิมของเวทีตรงเคเสวนามากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความหลากหลายเพียงพอที่จะลงมือ “เปลี่ยนแปลงสังคม(ทပ်เที่ยง)” ได้แล้ว

2. แกนนำยอมรับและนำแนวคิดเมืองน่อยู่มาเป็นเป้าหมายการสร้างประชาคมทပ်เที่ยง โดยชวนชาวทပ်เที่ยงทุกกลุ่มมาร่วมกันคิดในเวทีวิสัยทัศน์ทပ်เที่ยงน่อยู่ 2552 ภายใต้คำขวัญ “หนึ่งความคิดของคุณจะอบอุ่นไปทั่วเมือง”

3. ประชาชน หน่วยงานการ จำนวนมากได้รับทราบและเข้าใจแนวคิดเมืองทပ်เที่ยงน่อยู่ และได้เข้าร่วมเวทีประชุมวิสัยทัศน์ แม้บางกลุ่มจะน้อยไปก็ตาม

4. มีกรรมอนามัยมาเป็นพันธมิตรช่วงจัดเวทีวิสัยทัศน์ฯ

5. เกิดประชาคมทပ်เที่ยงขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2542

6. ประชาคมทပ်เที่ยงมียุทธศาสตร์ 1 ปี โดยแบ่งกลุ่มกิจกรรมปฏิบัติการ 4 กลุ่ม เพื่อบรรลุภารกิจตามวิสัยทัศน์ คือ กลุ่มสุขภาพดีชีวีเป็นสุข, กลุ่มศรีตรัง, กลุ่มชุมชนเข้มแข็ง, กลุ่มวิสัยทัศน์ 2001

7. ประชาคมทပ်เที่ยงมียุทธศาสตร์และเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่ชัดเจน

8. มีเทศบาลเป็นพันธมิตรหลักคอยสนับสนุนงบประมาณ

9. กองทุนเพื่อสังคมหรือ SIF เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในพื้นที่ กล่าวคือ มีกระบวนการทำงาน มีคนทำงานชัดเจน เริ่มลงมือทำกิจกรรมต่างๆ กับพื้นที่ ซึ่งทั้งพื้นที่และกิจกรรมมีส่วนคล้ายคลึงทับซ้อนกับงานของประชาคม นักกิจกรรมที่เป็นแกนนำมาตั้งแต่เวทีตรงเคฯ บางคนไปรับงาน SIF เช่น คุณชัยพร, คุณวิชิต คุณประนอม ทำให้ประชาคมถูกแบ่งกำลังไป แต่ก็ยังไม่มีผลกระทบชัดเจนเพราะเป็นเพียงปัจจัยเดียว ในขณะทีประชาคมกำลังอยู่ในช่วงคึกคัก

ตารางสรุปพัฒนาการช่วงรวมพลบ้านแต่งสังคม

พัฒนาการ	การดำเนินการ	ผลที่เกิดขึ้น
แสวงหาแนวทางนำแนวคิดประชาสังคมไปเป็นกิจกรรมร่วมของตำบลเพียง	แกนนำปรึกษา อ.ชัยวัฒน์	ได้แนวทางกิจกรรม คือ ประเด็นเมื่อนำอยู่
สร้างการยอมรับแนวคิดเมืองน่าอยู่ต่อสาธารณะ	แกนนำและ อ.ชัยวัฒน์ จัดเวทีเสนอการจัดประชุมวิสัยทัศน์ สร้างเมืองตำบลเพียงน่าอยู่	ชาวตำบลเพียงสนใจ และเทศบาลยินดีร่วมมือเต็มที่ทั้งเข้าร่วมและให้งบประมาณ
เตรียมการจัดเวทีวิสัยทัศน์	1. จัดตั้งคณะทำงาน	ได้คณะทำงานสำหรับเตรียมงาน
	2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมและ แนวคิด	กลุ่มเป้าหมายรับรู้ เข้าใจ
	3. เลือกและเชิญกลุ่มเป้าหมาย	ได้กลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับเป้าหมายของประชาสังคม
	4. ประชุมพบปะกลุ่มเป้าหมาย	สร้างความเข้าใจและความตื่นตัวแก่กลุ่มเป้าหมาย
การจัดเวทีวิสัยทัศน์	1. ให้ผู้เข้าร่วมย้อนอดีตเมือง ตำบลเพียงและอดีตตัวเอง	เห็นพัฒนาการของเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน และเห็นความเกี่ยวข้องของตนเองกับเมือง
	2. ให้ผู้เข้าร่วมคิดถึงผลงานที่ตนภูมิใจ และสิ่งที่เสียดยังไม่ได้ทำ	เพื่อให้เห็นคุณค่าของตนว่าสามารถแก้ปัญหาให้ตำบลเพียงได้ และมีปัญหาอีกมากรอการแก้ไข
	3. ออกแบบวิสัยทัศน์	ได้วิสัยทัศน์ร่วมของทุกคนเพื่อเมืองตำบลเพียงน่าอยู่
	4. วางแผนกิจกรรม	ได้กลุ่มปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามกิจกรรม 4 กลุ่ม
	5. ประกาศเป้าหมายร่วมกันให้ตำบลเพียงน่าอยู่ภายในปี พ.ศ.2552	เกิดประชาคมตำบลเพียง

บรรยากาศการประชุมเวทีวิสัยทัศน์ตำบลเพียงเมืองน่าอยู่ 2552

บรรยากาศการประชุมเวทีวิสัยทัศน์ตำบลเที่ยงเมืองน่าอยู่ 2552

ผลจากการประชุม คือ เป้าหมายและยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน